

# Alkuperäiskansat ja öljy

- seminaariraportti -



# Alkuperäiskansat ja öljy -tapahtuma Suomessa 1999

Helmikuussa 1999 järjestettiin Helsingissä ja viidellä muulla paikkakunnalla kaksiviikkoinen Alkuperäiskansat ja öljy -aiheinen tapahtumasarja. Alustajiksi tähän oli kutsuttu alkuperäiskansojen edustajia öljyntuotantoalueilta: ogoneja Nigeriasta, u'wia Kolumbiasta, kitshuoita Ecuadorista, OilWatchin edustaja Nicaraguasta sekä hanteja ja nenetsejä Siperiasta Venäjältä

## Sisältö

- 2...*Ulla Lehtinen*: Alkuperäiskansat ja öljy -tapahtuma Suomessa 1999
- 3...*Olli Tammilehto*: Sivistynyt maailma vai maan veren imijä?
- 4...**Taustatietoa öljystä**
- 5...**Venäjän öljyntuotanto**  
**Hantit / Nenetsit**
- 6...*Florian Stammler*: Mistä öljymme tulee
- 8...*Jeremei Aipin*: Venäjän öljyteollisuus ja alkuperäiskansojen oikeuksien kehitys
- 10...*Agrafena Sopotshina*: "Elämme siitä, mitä maa päällään kantaa"
- 12...*Juri Aivaseda*: Kogalym-Lor - Järvi jossa kuoli mies
- 15...*Bruce Forbes*: Kaasuteollisuuden kehittäminen Jamalin Nenetsiassa
- 17...*Lidija Okotetto*: Enää en ymmärrä tundraa joka minua on rakastanut
- 19...*Grigorij Anaguritshi*: Sivilisaatioiden törmäys maan ääriillä
- 19...*Charity Nenebari Ebeh*: Ogonien kokemukset
- 24...*Magda Lanuza*: Keski-Amerikan öljyntuotanto
- 26...**Ecuador ja öljy**
- 27...*Arturo Yumbay Iligama*: Sota köyhiä vastaan
- 29...**Kolumbia, u'wat ja öljy**
- 30...*Roberto Afanador Cobaria*: Öljy on maan veri
- 31...*Työryhmä 1*: Öljy-yhtiöiden strategiat ja alkuperäiskansojen vastaus niihin
- 32...*Työryhmä 2*: Öljyn- ja kaasuntuotannon uhkaamien alkuperäiskansojen verkostoituminen
- 33...*Työryhmä 3*: Pohjoinen ulottuvuus
- 34...**Alkuperäiskansat ja öljy -seminaarin osanottajien julkilausuma**
- 35...**Linkkejä**

Tähän julkaisuun on koottu näitä puheenvuoroja sekä erikseen eri alueilta pyydettyä taustamateriaalia, koska tapahtuma herätti suurta kiinnostusta niin Suomen rajojen sisällä kuin kansainvälisestikin.

Tapahtuma järjestettiin, koska ympäristö-, kehitys- ja ihmisoikeusjärjestöt ovat 1990-luvulla saaneet kiihtyvää tahtia avunpyyntöjä ja vetoamuksia öljyntuotannon jalkoihin jääviltä alkuperäiskansoilta ympäri maailmaa. Vanhat öljylähteet ovat ehtymässä, ja teknologia on tehnyt mahdolliseksi etsiä uusia lähteitä aina vaan kauempaa: mereltä, arktisilta alueilta, tropiikin sydäimestä ja jokien suistoilta. Aina vaarallisemmasta ympäristöstä ja usein alkuperäiskansojen viimeisiltä asuinsijoilta. Teollisuusmaat usein myös säästävät omia resurssejaan strategisista syistä ja toisaalta öljyntuotanto on paljon halvempaa maissa, joissa ei tarvitse huolehtia sen enempää ympäristön suojelusta kuin kunnioittaa edes ihmisoikeuksia. On siis kyse myös ympäristörasismista.

Vaikka ympäristöt, kulttuurit ja poliittiset olot vaihtelevat suuresti, ovat öljyntuotantoalueilla asuvat alkuperäiskansat hyvin samanlaisessa tilanteessa: heidän maansa, luonnonvaransa ja kulttuurinsa eli koko olemassaolonsa ovat uhattuna. Useampi kansa on jo kuollut sukupuuttoon lopullisesti. Väkivaltata ja joukkomurhat ovat monilla tulleet jokapäiväiseksi elämäksi. Vieraistamme mm. nenetsit eivät voi enää muuttaa kauemmas: vastassa on enää Jäämeri. U'wien 5000 hengen kansa Kolumbiassa on vannonut tekevänsä joukkomurhan, jos öljy-yhtiöt tulevat heidän maillensa. Kestämätön elämäntapamme tuhoaa paitsi ympäristöämme myös ne kansat, jotka vielä tietävät, miten elää tasapainossa luonnon kanssa.

Öljy tulee jostain. Mutta se myös menee jonnekin. Fossiilisten polttoaineiden - öljyn, kaasun ja kivihiilen - käyttö on suurin yksittäinen syy ihmisen aiheuttamaan ilmaston muutokseen. Puolet öljystä kulutetaan liikenteessä - siis rakkaassa autossamme ja mm. keksien skä muiden hyödykkeiden ja hyödyttömien rahtaamisessa maanosasta toiseen "vapaa" kaupan nimissä. Koska olemme aktiivisesti vieneet näitä unelmiamme ympäri maailmaa, myös muut maapallon asukkaat haluavat nyt päästä niistä osallisiksi. Ja sen he myös tekevät: Aasian Tyynenmeren alueella autokannan arvioidaan lähes kolminkertaistuvan vuodesta 1995 vuoteen 2010. Myös Kiina arvioi liikenteessä tarvittavan polttoaineen määrän lähes kolminkertaistuvan tänä aikana.

Kansainvälisissä ympäristökonferensseissa valtiot yrittävät tehdä sopimuksia kasvihuonepäästöjensä laskemisesta. Mutta öljy-yhtiöt eivät suinkaan ole vähentämässä öljyntuotantoaan. Päinvastoin öljyntuotannon arvioidaan kasvavan 24 % seuraavan 10 vuoden aikana ja kaasuntuotannon 40%! Samaan aikaan, kun emme selviydy edes nykyisistä päästöistämme, öljyteollisuus on valmis nostamaan niitä huimasti. Öljyteollisuudella on siis syytä juhlia - mutta onko meillä?

*Ulla Lehtinen*

Tämän julkaisun **toimittamiseen** ovat osallistuneet Pirjo Brusin-Niemi, Santeri Juntila, Asko Lehmuskallio, Ulla Lehtinen, Henri Myrntinen, Jouni Nissinen, Mirja Noland, Mikko Peltola, Johanna Sarjas ja Olli Tammilehto. Julkaisu ilmestyy suomeksi, venäjäksi, espanjaksi ja englanniksi, jotka olivat tapahtumissa käytetyt neljä kieltä. Tekstejä ovat eri kielille kääntäneet Linus Atarah, Andres Heinäpuu, Asko Lehmuskallio, Ulla Lehtinen, Riikka Miettinen, Henri Myrntinen, Jouni Nissinen, Mirja Noland, Katri Pirttijärvi, Esa Salminen, Marja Savolainen, Olli Tammilehto ja Oksana Zorina.

**Takakannen kuvat:** Terhi Arell, Pirjo Brusin-Niemi, Markku Lehmuskallio, Ulla Lehtinen, Lassi Valkeapää

**Taitto:** Janne Ikola, Ulla Lehtinen ja Olli Tammilehto

Julkaisija: **Uhanalaisten kansojen ja kulttuurien puolesta - Fjärde**

**Världen ry**

Turku 2000

## Sivistynyt maailma vai maan veren imijä?

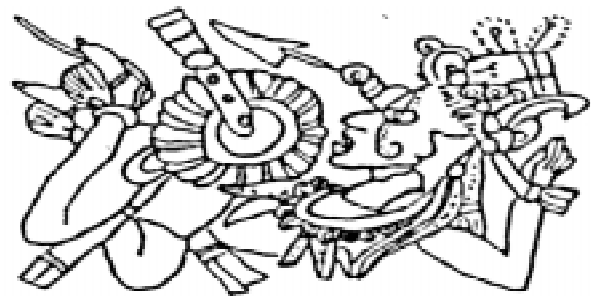
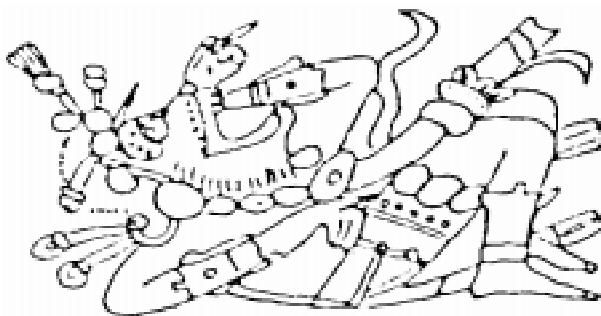
**Sivistyneet eurooppalaiset suhtautuvat alkuperäiskansoihin myönteisesti - tottahan toki. Nehän edustavat kulttuurien rikkautta. Kyllähän niiden suojelemiseen täytyy lohjeta miljoonia siinä missä vanhojen kirkkojen ja harvinaisten eläinten säilyttämiseen! EU:ssa on alan yksikköjä, ja Suomenkin tuoreessa ihmisoikeuslinjauksessa mainitaan erikseen alkuperäiskansat.** Mutta eurooppalaisen sivilisaation globaalista hoivasta huolimatta alkuperäiskansoja häviää maapallolta kaiken aikaa. Tahti on suhteessa vielä nopeampaa kuin eläin- ja kasvilajien kato: useita kymmeniä kieliä kuolee joka vuosi - niistä useimmat alkuperäiskansojen puhumia. Kielten viimeisten käyttäjien mukana häviää olennainen osa kansojen kulttuurista. Kansojen olemassaolosta voi tämän jälkeen tuskin enää puhua.

Ehkä siis on parannettava alkuperäiskansadirektiivejä ja sijoitettava niihin toinenkin miljoona. Vai auttaako sekään? Kenties sivistyneessä elämässämme on jotain niin brutaalia, etteivät pikku parannukset auta. Tähän viittasivat monet puheenvuorot Alkuperäiskansat ja öljy -tapahtumissa. Sivilisaatiomme elineste on öljy, ja sen jäljellä olevat esiintymät sattuvat usein olemaan jäljellä olevien alkuperäiskansojen mai-

den alla. Monet näistä eurokulttuuria paljon vanhemmista ajattelun- ja elämisenjärjestelmistä ovat tunteneet öljyn, mutta ymmärtäneet tämän "maan veren" käytön olevan vaarallista. Insinöörien öljyn korvikkeeksi kuvitteleman atomisähkön raaka-ainekin löytyy useimmiten alkuperäiskansojen mailta: "ikiamerikkalaisten" tappavaksi kiveksi kutsuma uraani.

Voi olla, että meidän on valittava alkuperäiskansojen säilymisen ja nykyisen yhteiskuntajärjestyksen säilymisen välillä. Mutta jos näin on, eihän alkuperäiskansoilla ole mitään toivoa! Eihän sivistynyt maailma luovu nykyisen hyvinvoinnin tuottaneesta teollisuusjärjestelmästä? Ei varmasti luovukaan niin kauan kuin se pystyy uskottelemaan itselleen edistyneensä raakalaisuudesta sivistykseen ja elävänsä nyt jatkuvasti kehittyvässä hyvinvoinnissa. Mutta kun epäusko valtaa alaa, muutosvoimat voivat saada tilaa. Kuka haluaisi elää yhteiskunnassa, joka tekee jäsenistään veren-

imijöitä, kansanmurhaajia ja raiskaajia? Ja joka kaiken lisäksi tuottaa aineellista rikkautta vain pienelle eliitille, mutta vie hyvän elämän mahdollisuudet lähes kaikilta nykyisin eläviltä ja kaiken elämän mahdollisuudet tulevaisuudessa elämään aiotuilta.



# Taustatietoa öljystä

## Öljy globaalisti

Öljyn osuus maailman energiankulutuksesta oli vuonna 1997 noin 40 %. Raakaöljyn tuotanto kasvoi kansainvälisen energiajärjestön IEA:n mukaan silloin noin 3,2 % vuoteen 1996 verrattuna ja oli 3,7 miljardia tonnia (kaasukondensaatit eli öljyn yhteydessä maasta tulevat kaasumaiset aineet mukaan lukien). Öljytuotteiden kulutus kasvoi samana vuonna 2,6 % ja oli 3,7 miljardia tonnia. Vuonna 1975 öljyn tuotanto ja kulutus olivat vielä noin 2,7 miljardin tonnin vuosiluokkaa.

Tällä hetkellä jo paikannetut ja suhteellisen nopeasti tuotantoon saatavat öljyesiintymät vastaavat yli 40 vuoden kulutusta. Suurimmat öljyn tuottajamaat ovat Saudi-Arabia (442 miljoonaa tonnia vuonna 1998, kaasukondensaatit sisältyvät tähän lukuun kuten myös seuraaviin), USA (419 milj. tonnia), Venäjä (306 milj. tonnia), Iran (184 milj. tonnia), Meksiko (175 milj. tonnia), Venezuela (173 milj. tonnia), Kiina (160 milj. tonnia), Norja (157 milj. tonnia), Englanti (134 milj. tonnia) ja Yhdistyneet Arabiemiraatit (131 milj. tonnia). Nigeriassa, joka on maailman kuudenneksi suurin öljyn tuottajamaa, poltetaan noin 76 % öljyn yhteydessä esiintyvistä kaasusta suoraan tuotantoalueella, eikä se siten sisälly tähän tilastoon.

## Öljy Suomessa

Suomessa energian kokonaiskulutus on lähes kaksinkertaistunut vuodesta 1970. Öljyn osuus tästä oli vuonna 1999 noin 28 %. Sen osuus energian kokonaiskulutuksesta on prosentuaalisesti vähentynyt vuosi vuodelta, mutta on määrällisesti pysynyt samana. Öljyä tuotiin vuonna 1999 Suomeen 14 miljoonaa tonnia pääasiassa Venäjältä (47 %), Norjasta (22 %), Tanskasta (17 %) ja Iso-Britanniasta (6 %). Kotimaiset öljyn-

jalostamot käyttivät muita syöttöaineita (mm. kaasukondensaatteja) noin 24 % kokonaissyötöstä. Näiden tärkein hankintalähde oli Venäjä. Öljyä kulutettiin Suomessa vuonna 1998 noin 8,7 miljoonaa tonnia, jossa on lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna 0,8 %.

## Öljyn käytön vaikutuksista

Öljyn ja maakaasun poltossa vapautuu ilmaan mm. hiilidioksidia, rikkioksideja, typpioksideja ja raskasmetalleja (esim. lyijyä). Varsinkin hiilidioksidia pidetään merkittävänä kasvihuoneilmiötä edistävänä aineena. Nämä päästöt ovat kasvaneet noin kaksi prosenttia vuodessa viimeisten vuosikymmenten aikana. Vuonna 1990 fossiilisten aineiden käyttö vastasi lähes 60 % kasvihuoneilmiötä edistävästä päästöstä. Öljy sisältää lisäksi muita haitta-aineita, esim. bentseeniä, tolueenia, etyylibentseeniä, ksyleeniä ja polysyklisiä aromaattisia hiilivetyjä (PAH), joista osa on syöpää aiheuttavia.

Myös öljyn etsintä, poraus ja tuotanto aiheuttavat monia ongelmia. Ihmisten elinympäristöt vaurioituvat ja elintapoja on pakko muuttaa yhtiöiden rakentaessa tarvitsemiaan putkistoja, sähkölinjoja, teitä ja muita rakenteita alueilla, joissa niitä ei ole ollut. Paikallinen luonto tuhoutuu öljyn saastuttaessa esimerkiksi poraustornien ympäristöt. Niinikään öljyn kuljetukseen ja varastointiin liittyy ympäristöriskejä. Öljyvuotojen ja muiden onnettomuuksien vaara on suuri varsinkin kun putkia ei huolleta tehokkaasti. Pienet öljyvuodot tulevat öljy-yhtiöille usein halvemmiksi kuin putkien korjaaminen.

Jos öljyn ja kaasun tuotanto jatkuu ja kasvaa, ovat herkäät ekosysteemit vaarassa pahasti saastua ja kadota maapalloltamme. Samalla katoavat monet kansat.

## Mitä tehdä?

Sekä paikallisen että globaalin ympäristön kannalta on ensisijaisen tärkeää vähentää öljyn ja muiden uusiutumattomien polttoaineiden kulutusta. Kulutusta tulisi vähentää säästämällä energiaa ja kehittämällä vaihtoehtoisia energialähteitä. Vastuu on yhtiöillä, ylikansallisilla elimillä, valtiolla ja yksityisillä ihmisillä. Öljyriippuvaista energiapolitiikkaa ihmiset voivat muuttaa ennen kaikkea toimivalla yhteiskunnallisissa liikkeissä.

## Lisätietoa:

*Hare, Bill: Fossil Fuels and Climate Protection.* The Carbon Logic. Amsterdam: Greenpeace. 1997.

**Energiakatsaus** 3/98, 1/99, 3/99. Energy Review. Energiöversikt. Helsinki: Kauppa- ja teollisuusministeriö, Energiaosasto.

**Drilling to the Ends of the Earth**, The ecological, social and climate imperative for ending petroleum exploitation. Project Underground and Rainforest Action Network, 1998  
<http://www.oil.fi> Öljyalan keskusliitto.  
[www.maanystavat.fi](http://www.maanystavat.fi) Maanystävät  
[www.sll.fi](http://www.sll.fi) Suomen luonnonsuojeluliitto

[www.ilmasto.org](http://www.ilmasto.org) Suomalaisten kansalaisjärjestöjen ilmastomuutosta käsittelevät internetsivut.



# Venäjän öljyntuotanto

**Entinen Neuvostoliitto eli IVY-maat muodostavat suurimman OPEC:in ulkopuolisen öljyä ja kaasua tuottavan ryhmän. IVY-maat tuottavat noin 10 prosenttia maailman öljystä ja noin 30 prosenttia kaasusta. Maailman suurimmat öljy- ja kaasukentät sijaitsevat Venäjällä, erityisesti Siperiassa. Toinen merkittävä öljyn- ja kaasuntuotantoalue on Kaspianmeri ja sen ympäristö, missä Azerbaidzhan, Kazahstan ja Turkmenistan ovat suurimpia tuottajia. Alueella toimivat lähinnä kyseisten maiden kansalliset öljy-yhtiöt sekä Venäjän talouden mahtimiesten, "oligarkkien" omistamat öljy-yhtiöt.**

## Hantit

*Väestömäärä: 13 000 - 22 000.*

Hantit asuvat vähemmistönä Hantien ja mansien sekä Jamalin nenetsien autonomisissa piirikunnissa. He harjoittavat muiden arktisen vyöhykkeen kansojen tapaan poronhoitoa, keräilyä, metsästystä ja kalastusta. Hantit puhuvat suomalais-ugrilaisiin kieliin kuuluvaa hantia.

## Nenetsit

*Väestömäärä: 27 000 - 34 000.*

Nenetsit asuvat vähemmistönä laajalla alueella Pohjois-Venäjällä ja Luoteis-Siperiassa, pääasiassa Nenetsien, Jamalin nenetsien ja Taimyrin autonomisissa piirikunnissa. Heidän elinkeinojaan ovat poronhoito, keräily, metsästys ja kalastus. Nenetsit puhuvat samojedilaisiin ja täten suomalais-ugrilaisiin kieliin lukeutuvaa nenetsiä.

Länsimaiset yhtiöt ovat olleet aktiivisimpia Azerbaidzhanissa sekä Kazahstanissa ja vähäisemmässä määrin Venäjällä. Alueella toimivien yhtiöiden joukossa on myös suomalainen Fortum eli entinen Neste. Noin puolet Suomen öljystä ja lähes kaikki kaasu tulee IVY-maista.

Entisen Neuvostoliiton alueen öljyntuotantoa on leimannut erittäin huono ympäristönsuojelun taso kuten niin monessa muussakin öljymaassa. Öljyvuotojen saastuttamat maat ja pohjavedet, ruostuvat porauslaitteet ja tuhotut metsät ovat yleisiä näkyjä niin Länsi-Siperiassa kuin Komisakin.

Venäjän pohjoisosa joutui 1930-luvulta lähtien dramaattisten muutosten kohteeksi. Stalinin totalitaarisen politiikan mukaisesti Neuvostoliiton silloinen hallitus pakotti siihen asti lähinnä puolipaimentolaisina eläneet alkuperäiskansat asumaan kol-

hooseissa. Lapset pantiin neuvostokouluihin, joissa he vieraantuivat vanhempiensa kielestä ja kulttuurista. Kolme vuosikymmentä myöhemmin osuustoiminnalliset kolhoosit muutettiin valtion suoraan hallitsemiksi sovhooseiksi.

Hantien, mansien ja nenetsien asuinalueille on 1960- ja 1970-lukujen öljybuumin takia muuttanut runsaasti väestöä Neuvostoliiton muilta alueilta. Objoki ja sen lukemattomat sivujoet ovat olleet näiden kansojen elinkeinoelämänsä perusta. Ne ovat raskaan teollisuuden ja etenkin öljynporauksen takia saastuneet.

Perestroikan myötä öljy-yhtiöt eivät ainakaan teoriassa saa toteuttaa porauksiaan ilman maata asuttavien lupaa. Mutta koska Venäjän budjetti riippuu paljolti öljyn ja maakaasun viennistä, ei öljynporauskenttien läheisyydessä asuvia alkuperäiskansoja ole juurikaan otettu huomioon.



## Mistä öljymme tulee

**Taivas on muuttunut oranssiksi, ikään kuin aurinko olisi juuri laskenut. Tunnelma on romanttinen, mutta vaikutelma pettää: on keskiyö, ja pienessä länsi-siperialaisessa Trom-Aganin kylässä on pakkasta 20 astetta.** Oranssi valo leijuu levottomana taivaalla. Kyse ei ole auringonlaskusta eikä revontulista, vaan kylää ympäröi neljä öljyesiintymää. Useiden metrien korkuisissa soihduissa palaa öljyn mukana maan alta tullut kaasu ympäri vuorokauden vuoden jokaisena päivänä. Kesällä ne moninkertaistavat metsäpalojen lukumäärän, ja tuhannet linnut menehtyvät liekkeihin. Yöllinen lento ennen laskeutumista Länsi-Siperian öljypääkaupunkiin Surgutiin paljastaa, ettei kyse ole yhdestä tapauksesta, vaan alueella loistavat lukemattomat pienet oranssinpunaiset pisteet, joita on siroteltu niin pitkälle kuin silmä kantaa. Ne ovat merkki arktisen tundran ja subarktisen taigan teollistumisesta.

Tjumenin alueella läntisessä Siperiassa sijaitsee Venäjän öljyn ja maakaasun tuotannon painopiste. Hantien ja mansien autonomisessa piirikunnassa pumpattiin 162 miljoonaa tonnia öljyä vuoden 1997 aikana. Tähän pohjoisessa rajoittuvassa Jamalin nenetsien autonomisessa piirikunnassa otettiin vuonna 1996 maasta 535 miljardia kuutiometriä maakaasua. Molempien alueiden taloudet sijoittuvat vertailussa Venäjän parhaimpien joukkoon. Huolimatta äskettäin tapahtuneesta öljyn hinnan laskusta öljy- ja maakaasuesiintymistä saadaan 40 prosenttia Venäjän valtion kaikista tuloista.

Hantit, mansit ja nenetsit, alueen alkuperäiskansat, ovat joutuneet kamppailemaan lujasti henkiinjäämisensä puolesta, siitä asti kun teollisuus tunkeutui noille kaukaisille seuduille. Öljyn tuotannon alettua 1960-luvulla on näiden kansojen osuus kokonaisuusmäärästä vähentynyt 1,4 prosenttiin. Alueen avaamiseksi teolliselle toiminnalle houkuteltiin siirtolaisia Venäjän

muista osista lupaamalla heille taludellisia etuja korvaukseksi pohjoisen kovista elinolosuhteista.

Länsi-Siperian tundralla ja taigalla ilmasto on todellakin ankara. Ihmisiltä ja eläimiltä vaaditaan aivan erityisiä ponnistuksia selviytymiseen. Jopa yhdeksän kuukautta vuodesta maa on roudan ja lumen peitossa. Maasta sulaa lyhyen kesän aikana vain ohut pintakerros, ja se muuttuu usein läpipääsemätömäksi suoksi, joka leviää suuren Objoen molemmilla rannoilla.

Hantien ja nenetsien pienet kansat ovat sopeuttaneet perinteisen elämäntapansa ja taloutensa tähän ympäristöön. He harjoittavat kalastusta, metsästystä, keräilyä ja poronhoitoa. Jotta he eivät kuluttaisi laidunmaita loppuun, he vaihtavat monta kertaa vuodessa asuin- ja laidunpaikkaansa, sillä kasvit kasvavat lyhyen kesän aikana niin vähän, ettei niistä yhdessä paikassa riitä ruokaa koko vuodeksi. Taigalla alueet on järjestetty ikivanhan tapaoikeuden mukaisesti siten, että jokainen klaani käyttää tiettyjä laidun-, metsästys- ja kalastusalueita. Erityisen merkittäviä ovat pyhät paikat, joissa tiettyjen vesistöjen ja metsien jumalat oleskelevat tai joissa esiisien henget asuvat.

Koska perinteisesti elävillä hanteilla ihmisen ja maan välinen yhteys on tällainen, he kärsivät, kun heidän maataan porataan tai kun maan alla räjäytetään dynamiittia, jotta voitaisiin todeta kuinka paljon öljyä jossain esiintymässä on. He kärsivät myös, kun maan sisään pumpataan suolahappoa öljyn paineen nostamiseksi maanpinnalla.

Lukuisat joet, järvet ja pienet vedet ovat jo biologisesti kuolleita. Alkuperäiskansojen kalastajien on väistyttävä pienten sivujokien yläjuoksuille. Kuitenkin sielläkin veden saastepitoisuudet ylittävät moninkertaisesti Venäjän viralliset suurimmat sallitut arvot.

Öllyntuotannon vaatiman infrastruktuurin rakentamisen ja valtavan muuttoliikkeen takia ovat Hantien ja mansien piirikunnan metsäpeurakannat kuolleet käytännössä sukupuuttoon. Alueen viranomaiset ovat jo joutuneet myöntämään, että metsästys alueen alkuperäiskansojen perinteisenä elinkeinona on menettänyt lähes kokonaan merkityksensä. Viranomaiset ovat kuitenkin toistaiseksi estäneet Unescon sopimusten mukaisen biosfäärin suojelualueen perustamisen Juganjoelle. Jokialueen 900 hantia ovat onnistuneet säilyttämään kulttuurinsa, ja siellä on viimeisten metsäpeurojen turvapaikka..

Poronhoito kärsii vakavasti teollistamisesta. Öljy- ja kaasukenttien hyödyntäminen vaatii vuosittain 20 000 – 30 000 hehtaaria uutta maata. Lisäksi öljyvuodot saastuttavat yhä lisää alueita. Vuonna 1996 joutui maaperään yli 7,5 miljoonaa tonnia eli viisi prosenttia tuotetusta raakaöljystä pelkästään putkivuotojen takia. Näin saastunut maa jää sukupolvien ajaksi käyttökelvottomaksi. Maata saastuttaa myös porauksessa syntyvä liete, joka tosin ei ole yhtä vahingollista kuin öljy. Öljy-yhtiöt joutuvat maksamaan sakkoja jokaisesta rekisteröidystä vahingosta, mutta aiheutettu vahinko on yleensä kahdeksankertainen verrattuna suoritettuihin maksuihin, vaikka laki vaatii saastuneen maan palauttamista kellolliseksi.

Kun alkuperäiskansojen ensimmäiset edustuselimet onnistuivat 1980-luvun lopulla yhteistyössä ympäristöjärjestöjen kanssa estämään joitakin teollisia suurprojekteja, heräsi suuria toiveita. Vuosien 1990-93 aikana ajettiin Hantien ja mansien piirikunnassa muutamia tärkeitä lakiehdotuksia läpi niin, että nykyisin 454 perheen maa-alueet on rekisteröity niin sanottuina "suvun maina". Näillä mailla on alkuperäiskansalaisille taattu perinnöllinen oikeus maiden maksuttomaan käyttöön, mutta maiden omistajia he eivät ole. Valtiolla on oikeus hyödyntää maan

alla olevia luonnonvaroja.

Perinnetietoiset ja aktiiviset hantit ja nenetsit yrittävät hyvin vaikeissa olosuhteissa asettua uudestaan taigalle ostamalla poroja ja palaamalla esivanhempiensa asuinsijoille. Jotkut perustavat paikallisia, perinteiseen talouteen pohjautuvia yhteisöjä, jotka voivat rajoitetusti toimia itsehallinnollisesti. Näillä ponnisteluilla he pyrkivät ottamaan esi-isien ja -äitien perinteet jälleen käyttöön, vaikka he ovatkin vieraantuneet perinteestä vuosikymmenien ajan.

Jotta tällaiset yritykset onnistuisivat, on saatava aikaan kompromissi öljyteollisuuden kanssa. Venäjän valtio pyrkii mukautumaan markkinataloutteen yksityistämällä öljyteollisuutta. Jotta valtion tärkein valuutan lähde pulppuaisi edelleen, on investoitava miljardeja. Lännestä tuleville konserneille on usein halvempaa avata uusia öljykenttiä, joiden varannot ovat vanhoja suuremmat, kuin uuden aikaistaa vanhoja, puoliksi kulutettuja kenttiä. Sen takia valtio hyväksyy tuotannon piiriin aina vain uusia esiintymiä, jotka sijaitsevat alkuperäiskansojen mailta.

Alkuperäiskansojen edustajien ja öljy-yhtiöiden välille on solmittu niin sanottuja taloudellisia sopimuksia selkkausten välttämiseksi. Sopimusten usein muutenkin riittämättömät taloudelliset ja ekologiset velvoitteet jäävät kuitenkin öljyfirmoilta toteuttamatta. Tämä johtaa rintamalinjojen tiukkenemiseen entisestään.

Maaliskuussa 1998 järjestettiin piirikunnan pääkaupungissa Hanty-Mansijskissa konferenssi, jossa käsiteltiin tätä konflikteihin täyttämää suhdetta. Siellä päästiin yksimielisyyteen joistakin yleisistä vähimmäisvaatimuksista:

- On taattava alkuperäiskansojen osallistuminen maasta löytyvien esiintymien hallintaan ja niistä kertyviin voittoihin.
- On saatava oikeudenmukaisemmat taloudelliset korvaukset elinympäristön vahingoittamisesta.

- Alkuperäiskansojen on saatava osallistua ympäristönsuojelusta päättämiseen
- On vietävä läpi aiheuttajaperiaate putkivuodoissa ja muissa myrkkypäästöissä.
- On perustettava sovittelulautakunta maaoikeusselkkausten ratkaisemiseksi (vrt. suvun maat),
- On luotava mallisopimukset taloudellisia sopimuksia varten,
- On luotava alkuperäiskansojen oikeusturvasta huolehtiva elin.
- On tuettava alkuperäiskansojen kulttuuriperinnön säilymistä ja kehittämistä.

Nämä vaatimukset ovat olleet olemassa jo pitkään. Uutta on se, että ne hyväksyttiin konferenssissa, jossa oli myös öljyteollisuuden sekä Venäjän hallituksen edustajia. Juridisesti päätökset ovat tosin suosituksia, joten alkuperäiskansojen edustajien on vietävä ne läpi myös alueparlamenteissa. Aiemmin asiassa ei ole oikein saatu tulosta aikaan, mikä yhtäältä johtuu siitä, etteivät alkuperäiskansojen edustajat ole harjoittaneet riittävästi lobbausta, ja toisaalta siitä, että tämä "alkuperäiskansojen eliitti" on pakostakin etäännyttänyt taigan ja tundran elämästä. Asianomaiset keskustelevatkin siitä, tuntevatko he näiden edustajien edustavan heitä asianmukaisesti.

Länsimaisten yhtiöiden edustajat eivät olleet paikalla tässä tapahtumassa. He siirtävät mielellään ympäristö- ja ihmisoikeuskysymykset venäläisten yhtiöiden päävastuulle. Näille Saksan markkinat ovat hyvin tärkeät: vuonna 1996 öljynviennistä 52 prosenttia suuntautui Saksaan. Myös saksalaiset yhtiöt ovat sijoituksillaan edistämässä aina vain uusien tuotantoalueiden käyttöönottoa, ja näin ne vaikuttavat merkittävästi siihen, että alkuperäiskansojen elämästä viedään pohja pois. Ruhrgas pidensi toukokuussa 1998 yli 75 miljardin Suomen markan sopimuksiaan Gaspromin kanssa vuoteen 2020 saakka ja omistaa nyt neljän prosentin osuuden tästä Venäjän suurimmasta yrityksestä. Wintershall on perustanut

Venäjän liiketoimiaan varten Gaspromin kanssa Wingas GmbH:n. Mannesmann toimittaa Saksan liittohallituksen taloudellisella takauksella kaasu- ja öljyputkia. Tämä toiminta on mahdollistanut sen, että Saksa on tuonut Venäjältä viimeisen 25 vuoden aikana kaasua 330 miljardin Suomen markan arvosta. Nykyään noin kolmasosa Saksan kaasusta tulee Venäjältä, pääasiassa Jamalinenen autonomisesta piirikunnasta. Viidesosa Saksan öljystä tulee Venäjältä, pääosin Hantien ja mansien piirikunnasta.

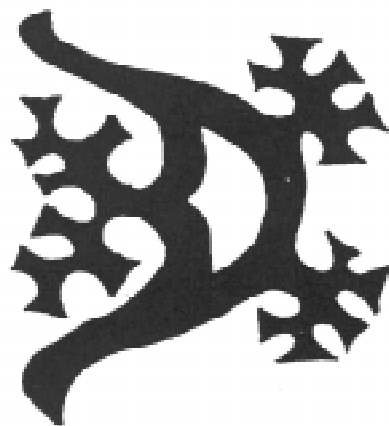
Käyttäytymisellämme on vaikutusta siihen, tuhoutuvatko nämä ainutlaatuiset kulttuurit ympäristökatastrofeihin ja ihmisoikeusloukkauksiin. Ensi kerralla huoltoasemalla asioidessamme ajattelemme ehkä sitä, että yhdellä maapallon suurimmista makean veden varastoista on ihmisiä, joiden juomavettä peittää öljykalvo ja joiden porot kuolevat bensiinimme tuotannossa syntyneeseen lietteeseen.

*Ilmestynyt saksaksi vuonna 1998 Pogrom-lehden numerossa 201.*

---

*Florian Stammler tekee väitöskirjaa sosiaaliantropologiasta Max Planck-instituutissa Hallessa. Vuonna 1998 hän suoritti kenttätutkimusta hanti- ja nenetsiporopaimentolaisten keskuudessa Siperiassa. s-posti:stammler@eth.mpg.de*

---



# Venäjän öljyteollisuus ja alkuperäiskansojen oikeuksien kehitys

## Seminaaripuhe

**Hyvät naiset ja herrat! Haluaisin tehdä pienen katsauksen ehkä kaikkein öljyrikkaimman alueen, Hantien ja mansien autonomisen piirikunnan tilanteeseen, ja esittää pari näkökohtaa tästä asiasta. Aluksi muutama numerotieto.**

Hantien ja mansien piirikunnan ensimmäinen kaasuesiintymä löydettiin vuonna 1953 Berjozovosta ja ensimmäinen öljyesiintymä 1960 Neftjanikin kaupungista. Öljyä pumpattiin 1970 ja -80-lukujen vaihteessa noin miljoona tonnia päivässä, kaikkiaan 360 päivänä vuodessa. Venäjän taloudellisesta kriisistä johtuen tuotanto on vähentynyt, ja vuonna 1997 se oli 162 miljoonaa tonnia vuodessa. Tähän lukuun ei kuulu kaasuntuotanto. Tämän jälkeen tuotanto on hieman vähentynyt, mutta minulla ei ole vuoden 1998 tilastoja. Piirikunnan osuus on noin 60 prosenttia Venäjän öljyntuotannosta.

Meidän piirikunnassamme toimii suuria öljy-yhtiöitä kuten Surgutneftegaz, Lukoil, Jukos ja Sibneft. Jotkut näistä kuuluvat maailman kymmenen suurimman öljy-yhtiön joukkoon. Tämän lisäksi on rekisteröity 166 yritystä, joissa on sijoitettuna ulkomaista pääomaa. Ulkomaisista yhtiöistä muun muassa Amoco on mukana öljyteollisuudessamme. Suomalainen Neste-kin taitaa olla mukana. On siis perustettu yhteisyrityksiä. Niissä on yhdysvaltalaisia, kanadalaisia, englantilaisia, belgialaisia ja saksalaisia pääomaa. Ne toimivat yhteistyössä venäläisten yritysten kanssa.

Venäjän reformien jälkeen vuosina 1992-93 siihen asti valtiolle kuuluneita öljyntuotanto-organisaatioita yhtiöitettiin. Tällä hetkellä suurimmat öljy-yhtiöt ovat osakeyhtiöitä - siis yksityisiä yrityksiä. Rosneft on ainoa valtion yhtiö. Osakeyhtiöiden pääomasta valtio omistaa 30-50 prosenttia. Yhtiöittämisen jälkeen voitot tietenkin menevät pienille

omistajaryhmille ja myöskin johtajille. Jos sanotaan pehmeästi, niin he ovat erittäin aktiivisesti osallistuneet kansan omaisuuden yksityistämiseen.

Millaisia ongelmia sitten syntyy öljyntuotannosta? Esitän tämän hyvin lyhyesti, teesinomaisesti. Minulla on pieni protokka, ja haluaisin pitää itseäni poroisäntänä, mutta tutkin kysymystä myös kirjailijan näkökulmasta. Yksi kirjani on käännetty suomenkin kielelle, ja olen tässä matkani aikana tavannut lukijoitani, mikä on ollut erittäin mukavaa.

Olen tutkinut alueellisia ongelmia ja sitä, minkälaisia ongelmia alkuperäiskansoille aiheutuu öljynporauksesta. Olen ollut Hantien ja mansien piirikunnan parlamentin edustajana. Lisäksi olin kansanedustajana Neuvostoliiton viimeisessä parlamentissa, joka lopetti toimintansa vuonna 1992, ja osallistuin lainsäädäntötyöhön. Vuoteen 1996 saakka olin Venäjän duuman edustaja. Tässäkin jouduin tekemisiin lainsäädännön kanssa, ja olin hyväksymässä lakeja, jotka koskevat öljyä ja öljynporausta. Voin sanoa, että olemme saavuttaneet tärkeitä tuloksia alkuperäiskansojen, öljy-yhtiöiden ja valtion välisissä suhteissa. Tehtäväni kirjailijana on nimenomaan harmonisoida suhteet näiden kolmen tahon välillä.

Mitä toiminta sitten on ollut? Vuonna 1992 meidän autonominen piirikuntamme hyväksyi maakäyttöasetuksen. Tässä asetuksessa meidän poromiehemme ja kalastajamme ensimmäistä kertaa saivat huomattavan osuuden maasta eli käyttöoikeuden merkittävään osaan siitä maasta, jolla he asuvat. Maahan on tietenkin kuulunut ja kuuluu kolhooseille ja sovhooseille eli osuuskuntatiloille ja valtioneiloille. Nämä "sukujen maat" ovat erikokoisia alkaen 20 000 hehtaarista perhettä kohden. Tämä on sen kokoinen alue, jolla voidaan harjoittaa perinteisestä kalastusta ja poronhoitoa. Nämä ovat sellaisia

maita, joilla ei ole vielä öljyputkia eikä rakennettuja teitä.

Tämän jälkeen hyväksyttiin useita muita lakeja ja asetuksia liittovaltion tasolla. Venäjän vuonna 1993 säädetyssä uudessa perustuslaissa on artikla 69, jossa taataan alkuperäiskansojen oikeudet Venäjän liittovaltion alueella, eli hallitus on ottanut tällaisen velvoitteen. Sen jälkeen hyväksyttiin kymmenkunta liittovaltion lakia, joissa on alkuperäiskansojen oikeuksia koskevat erityiset artiklat.

Nojautumalla perustuslakiin nämä suku- ja perheyhteisöt ovat saaneet oikeuden tehdä suoria sopimuksia öljy-yhtiöiden kanssa. Öljy-yhtiö sitoutuu esimerkiksi rakentamaan tiettyjä rakennuksia ja myöntämään rahaa erilaisiin asioihin kuten luonnonsuojeluun. Aikaisemmin Neuvostoliiton öljy-yhtiöt vain tulivat maa-alueelle ja alkoivat porata. Keneltäkään ei kysytty yhtään mitään, eikä ollut minkäänlaisia lakeja tai asetuksia siitä, missä saa porata ja missä ei.

Vuoden 1992 jälkeen ei yhdelläkään öljy-yhtiöllä ole ollut oikeutta porata öljyä, jollei se ole saanut lupaa siltä perhe- tai sukuyhteisöltä, jolla on alueeseen maankäyttöoikeus. Maiden haltijoilla on oikeus asettaa tiettyjä ehtoja öljynporaukselle. Jos katsotaan tätä koko Venäjän liittovaltion mittakaavassa, niin tämä on saavutus. Totta kai tässä on puutteita, eivätkä öljy-yhtiöt tietenkään koskaan täytyä sitoumuksiaan kokonaan. Mutta alkuperäiskansojen oikeudet otetaan kuitenkin tietyssä määrin huomioon. Heillä on oikeus vedä kiistakysymys välimiesoikeuteen, mikä on myönteistä edistystä. Luulen, että tämä voi olla esimerkkinä myös muille maille Amerikassa tai Afrikassa: meillä täytyy olla lakeja. Jollei ole lakeja, niin öljy-yhtiön edustajat kysyvät, millä perusteella heidän täytyisi maksaa meille jotakin? Mutta nyt, kun on olemassa jokin lakipykälä, johon voimme vedota, voimme myös esittää vaatimuksia. Yksikään yhti-



ön edustaja ei ole koskaan sanonut, että yhtiö toimisi lakia vastaan. Päinvastoin yhtiöt toimivat ainoastaan lakipykälien mukaan, ja siksi täytyy aloittaa tästä päästä.

Olemme saavuttaneet huomattavaa edistystä, jos vertaamme nykytilannetta 39 vuoden takaiseen aikaan, jolloin ensimmäinen öljyesiintymä löydettiin. Meni 32 vuotta siihen, että suku- ja perheyhteisöt saivat maankäyttöoikeuden. Aika on suhteellisen lyhyt. Aikaisemmin meillä ei ollut minkäänlaisia lakeja. Oli vain asetuksia, jotka palvelivat yksinomaan öljy-yhtiöiden etuja. Sitä paitsi öljy-yhtiöt olivat valtiollisia.

Tällä hetkellä meillä on uusi juridinen ja poliittinen tilanne. Nyt meidän pitää ottaa seuraava askel ja oppia kansainvälisistä kokemuksista. Alkuperäiskansojen täytyy tehdä sopimukset öljy-yhtiöiden kanssa. Meidän pitää tehdä sopimukset myös paikallishallinnon elinten kanssa. Tällaisella järjestelmällä on tulevaisuutta, sillä jos esimerkiksi hallitus ei täytä sitoumuksiaan, niin on kuitenkin olemassa sopimus, jonka perusteella sitä voidaan vaatia. Tai jos paikallishallinnon elimet eivät täytä velvoitteitaan, niin heille voidaan osoittaa sopimuksesta pykälä, jota he eivät ole noudattaneet.

Meillä täytyy siis olla juridinen asiakirja, johon voimme nojautua. Kanadassa esimerkiksi on hyvä käytäntö, jossa alkuperäiskansat tekevät kolmikantasopimuksen hallituksen, paikallishallinnon elinten ja öljy-yhtiöiden kanssa. Näitä sopimuksia on tosin tehty vasta kymmenkunta vuotta, mutta sinä aikana ne on laadittu hyvin tarkasti ja jokainen osapuoli on ottanut kantaakseen velvoitteita. Yksi menetelmä on tämä sopimustie ja toinen lainsäädäntötie. Pidän sopimustietä lupaavimpana.

Mitä vaikeuksia meillä on tällä hetkellä? Tietysti ongelma on se, miten alkuperäiskansat voisivat esittää hyvin selkeästi omat vaatimuksensa. Tätä varten heidän täytyy tuntea erittäin hyvin omat oikeutensa. Silloin, kun olin valtion duuman edustajana, julkaisimme tällaisen kirjan, jossa on viisi lukua. Siinä on esimerkiksi luku kansainvälisten järjestöjen ja YK:n sopimuksista, joissa vahvistetaan alkuperäiskansojen oikeudet, ihmiso-

ikeudet jne. Kirjassa esitetään myös muut sopimukset, jotka koskevat alkuperäiskansojen oikeuksia. On myöskin parlamenttien hyväksymiä lakeja ja asetuksia. Sitten on sopimuksia, jotka Venäjän liittovaltion eri subjektit eli alueellisen vallan elimet ovat hyväksyneet. Lisäksi kirjassa on alkuperäiskansojen esityksiä sopimuksiksi. Painoimme tätä 10 000 kappaletta. Nyt meillä on jo valmiina julkaisun toinen painos, mutta taloudellisen tilanteen takia emme valitettavasti ole pystyneet painamaan sitä.

Meillä on myös Pohjolan kansojen sana -niminen lehti. Siinä on erilaista tietoa, artikkeleita ja tilastoja öljynporaamisesta, maakaasun tuotannosta jne. Tarkoituksemme on julkaista aineistoa, joka koskee alkuperäiskansojen oikeuksia. Pyrimme siihen, että artikkeleiden avulla kaikki saisivat tietää näistä laeista. Ja että he tietäisivät, millä perusteella he voivat keskustella öljynporaajien kanssa.

Tulevaisuudesta pitää sanoa pari sanaa. Tietenkin täytyy lähteä siitä, että alkuperäiskansat saisivat välittömästi oikeuden hallita omia rikkauksiaan. Me olemme puhuneet esimerkiksi oman öljy-yhtiön perustamisesta. Tai että ainakin alkuperäiskansoilla olisi omistusoikeus tai osa omistusoikeutta näissä yhtiöissä, sanotaan vaikka puolet osakkeista. Ainakin osa yhtiöiden voitosta tulisi alkuperäiskansojen hyväksi. Tällä hetkellä öljy-yhtiö maksaa paikalliselle hallitukselle tai aluehallinnolle. Mutta voitto liukenee, eikä se koskaan tule niiden käsiin, jotka asuvat maalla, josta öljyä porataan. Emme ole vielä päässeet tilanteeseen, jossa edes osa öljy-rahoista koituisi suoraan alkuperäiskansojen hyväksi. Tähän pitää pyrkiä. Kiitoksia huomiosta!

## **Aloite europarlamentaarikko Heidi Hautalalle**

On mukava kuulla, että europarlamentin jäsen ymmärtää näkökantamme ja ongelmamme. Me tiedämme, että meidän tulee itse ratkaista ongelmamme, koska kukaan ei tule ratkaisemaan niitä meidän puo-

lestamme. Haluaisin esittää kaksi konkreettista ehdotusta tai aloitetta europarlamentin jäsenelle:

Ensiksikin Hantien ja mansien autonomisessa piirikunnassa ehdotan kannatettavaksi hanketta, joka edesauttaa perinteisen elämäntavan säilymistä. Toiseksi lisättäisiin paikallisen väestön tietämystä lakipykälästä. Esimerkiksi kansainvälisesti hyväksytyt lait pitäisi saada jokaisen poroisännän tietoon.

Epäilen vahvasti, ettemme itse ole tehneet kaikkea, mikä olisi ollut tehtävissä asiamme hyväksi. Tämä johtuu tietämättömyydestä ja käsityksestä, ettei asioihin voi vaikuttaa. Asiahan ei ole näin. Väestön tietoisuuden lisääminen vaatii paljon työtä.

## **Ehdotus Suomen ympäristöministerille Pekka Haavistolle**

Ehdottaisin ja pitäisin tärkeänä, että Suomen ympäristöministeriö kannattaisi konkreettisia projekteja esimerkiksi juuri meidän Hantien ja mansien piirikunnassa. Haluaisin muistuttaa, että maaliskuussa 1995 kahdeksan arktista maata, Suomi mukaan luettuna, allekirjoitti Kanadassa Inuikin sopimuksen. Tässä julistuksessa sanotaan, että allekirjoittajamaat tukevat Venäjän pohjoisten alueiden alkuperäiskansojen elinolosuhteiden ja talouden parantamista. Mutta emme ole vielä huomanneet, että alueillemme olisi tullut mitään tukea. Mitä tulee yhteistyöhön, niin mielestäni meidän tulisi olla hyvin konkreettisia. Olisi nimenomaan tärkeää tukea alkuperäiskansojen perinteistä elämänmuotoa. Hantien ja mansien piirikunnassa muun muassa seuraavasta syystä:

Alueellamme hyödynnetään öljyvaroja kaikkein voimaperäisimmin. Esimerkiksi 60 prosenttia Venäjän pumppaamasta öljystä on peräisin nimenomaan meidän alueeltamme. Siksi olisi tärkeää pyrkiä säilyttämään perinteistä elämänmuotoa juuri siellä.

Toinen konkreettinen ehdotus: voiko Suomesta saada tukea Juganin alueelle, jonne on luotu

*(jatkuu seuraavan sivun laatikossa)*

## “Elämme siitä, mitä maa päällään kantaa”

Seminaaripuhe Helsingissä

**Kotimaassani tapahtuva kielteinen kehitys on yhtä kokonaisuutta. Kokonaisuus kuitenkin muodostuu yksittäistapauksista. Jakaisin nämä tapaukset kolmeen osaan: alkuperäiskansat, valta ja öljytyöntekijät.** Öljytyöntekijöillä tarkoitan myös metsä- ja kaasutyöntekijöitä sekä rakentajia, jotka tekevät teitä, rautateitä ja sähkölinjoja. Me alkuperäiskansat emme tiedä rakentamisen tavoitteista emmekä myöskään siitä, miten se vaikuttaa asuin- ympäristöömme. Kaikki tieto on valtakoneistolla ja tuotantolaitosten edustajilla. He tietävät teknisistä ja taloudellisista suunnitelmista.

Me emme myöskään tiedä, miten Venäjän lait vaikuttavat uusiin suunnitelmiin ja meidän elämäämme. Valtakoneistolla ja rakentajilla on tämäkin tieto, ja he tuntevat asiat hyvin tarkkaan. He tarkastelevat toimintaansa Venäjän virallisen oikeusjärjestelmän kautta, kun taas meidän näkökulmamme on toisenlainen. Alkuperäiskansat eivät voi ymmärtää, että joku valehtelisi, olisi varas tai rikollinen. Meillä ei ole tällaisia käsitteitä. Kun ihminen, jonka kansa-juuri keskustelit luottamuksellises-

*(jatkoa edelliseltä sivulta)*

yhteistoimintaelin perustamaan sinne Unescon sopimuksen mukaista biosfääriin suojelualuetta? Meillä Venäjällä on nyt tullut vaikeuksia tämän biosfääriin suojelalueen rekisteröinnissä ja virallistamisessa. Venäjällä on olemassa kansalaisjärjestö, joka avustaa tämän alueen perustamisessa. Olisi erittäin toivottavaa, että Suomen ympäristöministeriö voisi antaa tukea asiassa tälle Ekojuris-järjestölle.

*Jeremei Aipin on tunnettu hantikirjailija (suom. Viimeinen aamutähti, 1996), ja hän on pitkään ollut kansanedustajana.*

ti, sitten pettää tai varastaa sinulta tai tappaa porosi - sellaista me emme yksinkertaisesti käsitä. Öljy-yhtiöt perustavat tekonsa valtion laille eivätkä yleisen oikeustajun periaatteelle. Valtion laissa ei ole mitenkään suojeltu tai huomioitu alkuperäiskansojen etuja. Neuvostoaikana meille sanottiin, että olemme kaikki neuvostoihmisiä ja siten samanlaisia ja että meillä kaikilla on samat oikeudet. Miksi siis alkuperäiskansoilla pitäisi olla erityisiä oikeuksia?

Alkuperäiskansat yhdistävät vallan rakentajiin: he ajattelevat, että öljy-yhtiöt ovat vallan edustajia. He jäävät barrikadin toiselle puolelle. Ihmiset, jotka on ahdistettu nurkkaan, suostuvat lähes kaikkiin ehdotuksiin. He toivovat salaa, että tällä kertaa heitä ei petettäisi, vaikka heidät aiemmin petettiin. Näin he suostuvat lupauksiin. He allekirjoittavat kaikenlaisia papereita. Meillä Surgutin piirissä ihmiset allekirjoittavat maanluovutusasiakirjoja. Näin he suostuvat siihen, että heidän maillaan tehdään töitä aivan mitätöntä korvauksella vastaan. Muun muassa öljy-yhtiö Lukoil tekee sopimuksia viranomaisten kanssa ja yrittää pakottaa alkuperäiskansat luovuttamaan maansa lähes tulkoon korvauksetta. Näissä sopimuksissa ei ole minkäänlaisia luonnonsuojelulupauksia. Ne yritetään poistaa sopimuksista. Tähän me hantit emme - eivätkä myöskään nenetsit - suostu. Me taistelemme maapalastemme puolesta. Meillä on suuria kiistoja Lukoilin kanssa. Me vaadimme, että sopimuksista tehdään järkeviä ja että niissä huomioidaan luonnonsuojelu. Tähän Lukoil ei halua suostua.

Me elämme kasvien, eläinten ja vesivarantojen varassa - siis siitä, mitä maa päällään kantaa. Viranomaiset ja öljy-yhtiöt puolestaan perustavat toimintansa siihen, mitä on maan alla. Jos he voisivatkin käyttää sen tuhoamatta maan päällä olevaa, niin hyvä olisi. On koko ihmiskunnalle tärkeää, ettei luonto tuhoudu. Me alkuperäiskansat haluamme turvata elämämme luontoon. Tämä

näyttää vaikealta, koska öljy-yhtiöt tahtovat maan haltuunsa ja viranomaiset auttavat heitä. Meillä ei ole voimakkaita järjestöjä, jotka pystyisivät oikeudellisiin perustein käymään neuvotteluja öljy-yhtiöiden ja viranomaisten kanssa. Kyse ei ole siitä, ettemmekö pystyisi järjestäytymään, vaan siitä, että meillä ei ole teknisiä eikä taloudellisia mahdollisuuksia siihen. Surgutin piirissä olemme kuitenkin perustaneet jo kolme itsehallinnollista yhteisöä.

Öljy-yhtiöillä on tietenkin hallusaan kaikki tarvittavat voimavarat. Niillä on rahaa, tekniikkaa sekä asiantuntijoita, jotka ajavat niiden etuja. Meille olisi tärkeintä saada alkuperäiskansojen oikeudet kirjattua valtion lakeihin. Emme halua olla juridisessa tyhjiössä, vaan haluamme edustaa itse itseämme. Neuvottelemme itse öljy-yhtiöiden ja viranomaisten kanssa. Määrittelemme itse vaatimuksemme ja omat etumme. Pyrimme aina sopimaan asioista kirjallisesti tai videoimaan neuvottelut. Tällä menettelyllä on ollut myönteinen vaikutus.

Surgutin piirissä pyrimme käyttämään vain rauhanomaisia keinoja kuten neuvotteluja. Voimme kuitenkin neuvotella viranomaisten kanssa vakavasti vain rekisteröityjen yhteisöjen kautta. Muuten he eivät ota meitä vakavasti. Tällaista työtä me olemme tehneet nyt neljä vuotta.

### Otteita haastattelusta

Hantien kulttuurin säilyminen on minulle erittäin tärkeää. Tällä hetkellä voimme havaita kolme erilaista kulttuurimuotoa tai elämäntapaa. On olemassa luonto-ihminen-luonto-ihmisiä, jotka elävät suorassa ja aidossa suhteessa luontoon kuten ennenkin. Sitten on luonto-ihminen-tekniikka- luonnon negaatio -ihmisiä, jotka kieltävät luonnonlait ja teknologisen kulttuurin aiheuttamat tuhot. Kolmantena on luonto-ihminen-tekniikka-luonto-ihmisiä. He ovat jo kaupunkilaistuneet, mutta palaavat takaisin. He ovat säilyttäneet aidon

suhteen luontoon, ja heillä on teknologisen kulttuurin eväät hallussaan. Nämä kaupungeista palaavat ihmiset ovat tärkeitä koko kulttuurin säilymistä kannalta. He ovat alkaneet neuvoa ja hallinnoida paikallisia luontaiselinkeinoja harjoittavia yhteisöjä sekä muodostaa niistä tuotantoyksiköitä. Nämä toimivat itsenäisesti eivätkä kuulu piirikunnalliseen riistatalouteen. Itähanteista, myös nuorista, elää noin 90 % perinteisellä tavalla, joten heidän maansa on nykyään kakkien hantien tukialuetta.

### Alkuperäiskansat eivät ole "alkuasukkaita"

Kun kävimme Lapissa, tulin siihen tulokseen, että alkuperäinen, henkinen suhde luontoon on saamelaisilla jo muuttunut. Poro on heille raaka-aine, tuote. Samanlaista kehitystä me emme halua. Tulevaisuudessa kyse on sopeutumisesta ja siitä, kuinka se tapahtuu. Se ratkaisee paljon. Jos me sopeudumme "teidän" teknoyhteiskuntanne ehdoilla, niin siinä käy huonosti. Jos kuitenkin voimme löytää yhteisen linjan, joka huomioi myös hantien kulttuurin, niin sopeutuminen helpottuu. Kysehän on siitä, millainen mahdollisuus meille

annetaan sopeutua.

Näen myös tärkeänä suhteet valtakulttuuriin. Lapissa olin huomaa-vinani, että Suomessa suhde saamelaisiin on aika tasavertainen, niin kuin kahden eri kansallisuuden välillä pitäisikin olla. Meillä tilanne on vaikeampi. Kysymys ei ole pelkästään kahden eri kansallisuuden vaan myös kahden sivilisaation suhteesta. Valta-väestö ei kunnioita meitä alkuperäiskansoina, vaan meitä pidetään alkuasukkaina, joilla ei ole oikeuksia puolustaa tasavertaisesti etujaan. Lainsäädäntöön pitäisi saada ehdottomasti pykälät, joilla alkuperäiskansojen asema ja tulevaisuus voidaan turvata.

### Hantinainen elää itsenäistä elämää

Eurooppalainen sivilisaatio on vaikuttanut suuresti henkisen kulttuurin ja sosiaalisten rakenteiden muuttumiseen samoin kuin naisen asemaan. Tämän päivän hantinainen elää toisaalta siinä maailmassa ja sosiaalisessa rakenteessa, jossa he elivät 100-150 vuotta sitten. Toisaalta paljon on muuttunut eurooppalaiseen suuntaan. Aikaisemmin esimerkiksi jos nainen ja mies erosivat, niin lapset jäivät

isälle ja nainen palasi isänsä suku-yhteisöön. Nykyään neuvostolakien mukaan lapset jäävät äidille, mistä on aiheutunut ongelmia. Eronneiden naisten on vaikea hankkia elantoaan luonnosta, paljon vaikeampaa kuin miesten. Siksi mielestäni perinteinen tapa oli parempi. Eronnut nainen on lastensa kanssa pulassa.

Entisinä aikoina vanhemmat valitsivat tyttärelleen puolison, mutta nykyään on mies aloitteentekijänä. Ei meillä ole morsiamia myyty, en ainakaan ole kuullut - paitsi näiden niin sanottujen kansantieteilijöiden kirjoista... Usein me naureskelemme näitä tarinoita. Hantinainen on nykyään hyvin itsenäinen ja voi päättää mitä elämällään tekee. Hantiperheessä neuvotellaan yhdessä puolisoitten kesken asioista ja ongelmatilanteista. Perheessähän kaikki riippuu naisen ja miehen välisestä suhteesta, ja jos mies ei ole kellovainen, voi nainen erota, ottaa lapset mukaansa ja vaikka naida uuden miehen.

*Agrafena Sopotshina on kielitieteilijä, kirjailija, porotilan emäntä ja aktiivien hantivaikuttaja.*

### *Agrafena Sopotshinan lukema hantiruno*

*Hyvä äiti  
rakas äiti  
tulen onnelliseksi  
luokseni tule  
onnessa ja rikkaudessa  
minun kanssani elä*

*jos epäonni tulee  
luokseni tule  
viimeisen leipäpalan  
viimeisen kalapalan  
sulle annan*

*jokainen sanasi on sulkaa kevyempi  
jokainen tekosi untuvia kevyempi*

Käännös Andres Heinapuu ja Marja Lappalainen

# Kogalym-Lor - Järvi jossa kuoli mies

*Kogalym-Lor merkitsee hantiksi "järvi jossa kuoli mies". Lukoil-öljy-yhtiö on jostain syystä valinnut sen pääkaupunkinsa nimeksi.*

## Alustus seminaarissa

### Muutoksesta

**Kun ihminen päättää lähteä turistimatkalle, hän marssii matkatoimistoon ja hankkii viisumin. Matkallaan hän haluaa nähdä alueemme sellaisena, kuin se on ollut. Hän haluaa laajentaa esteettistä näkökulmaansa ja tuntea, miten tämä kansa on siellä aikoinaan elänyt. Mutta miten tällainen kansa voi olla museon näyttelyn esine?**

Olen tullut siihen johtopäätökseen, että kun alkuperäiskansan edustaja on muuttanut ja päätyttyä siihen käsitykseen, että voimme porata öljyä ja rakentaa rautateitä, niin silloin muutoksia on tapahtunut myös ihmisen sielussa. Olen järjestänyt matkoja sellaisille ihmisille, jotka ovat halunneet nähdä, miten kansamme elää. Olen käyttänyt ihmisiä perheessä, joka harjoittaa paimentolaisuutta ja kulkee porotokan mukana. Nyt tämän saman perheen isä on autonkuljettaja. En voi sanoa, etteikö perhe edustaisi tätä kansaa, koska se on tämän kansan osa. Tästäkin perheestä vain voidaan päätellä jotakin, mitä kulttuurillemme on tapahtunut ja tapahtumassa.

Esimerkkinä voisin myös mainita venäläistyneen miehen, jonka vein käymään tällaisessa perheessä. Hän oli öljytyöläinen, ja hänen esivanhempansa olivat joskus asuneet sillä alueella, mihin kaupunki myöhemmin rakennettiin. Ja koska kaupunki rakennettiin hänen maille, niin hänelle annettiin asunto kaupungista. Hänelle annettiin työtä ja toimeentulo. En sanoisi, että tällainen henkilö on museoesine. Enkä halua koskaan sanoa, että hän on tämän kansan edustaja, koska silloin hän alkaa poseeraamaan sellaisena, eivätkä ihmiset silloin ole vilpittömiä.

Ja tämä henkilö tuli katsomaan meitä paikanpäälle, koska hän halusi nähdä oikean ihmisen. Hän halusi nähdä, kuinka tämän kansan viimeisen porotokan viimeisen poron sarvet ovat seinällä. Hän halusi kuulla tämän talon isännän mielipiteitä ja ajatuksia ja kertoa, kuinka hankalaa hänellä on nykyään, ehkä muutenkin, mutta myös psykologisessa mielessä.

Mies oli lähtenyt edellisestä työpaikastaan, jossa hän oli saanut hyvää palkkaa. Hän ei vain saanut henkistä tyydytystä esimerkiksi autolla ajamisesta. Hän pyysi minun etsimään itselleen jostain kymmenen poroa, jotta hän pääsisi uuteen alkuun. Hän halusi lähteä paimentamaan tokkaa, ja minä autoin häntä. Hän sai hyviä poroja, mutta tällä hetkellä tilanne on kuitenkin se, että perheen elämä jakautuu kahtia. Kaupunkiin ja jutaamiseen. Perhe ei halua enää asua kodassa. Perhe ei enää tiedä, miten siellä eletään: miten poroja paimennetaan, miten saadaan ruokaa, kuinka kalastetaan, mitä maasta saa ja miten sitä valmistetaan. Perhe haluaisi mieluummin käydä vessassa eikä riu'ulla. Mies on yhden jakson kodassa, mutta toisella jaksolla hänen on pakko käydä kaupunkiasunnolla. Hän ei pysty enää olemaan asumatta kaupungissa. Mutta sitten hän alkaa vähitellen ymmärtää, että hän voi asua kaupungissa ja paimentaa poroja. Kaikkein pahin haitta tästä aiheutuu kuitenkin poroille. Poro on osa luontoa eikä omaksu tällaista hoitoa. Poron täytyy saada ihminen kokonaan, ja ainoastaan tässä tapauksessa poro pystyy täyttämään luojan sille antaman tehtävän ja on täysiarvoinen, ja tämä henkilö voi taas olla täysivaltainen kansansa kasvattaja. Kaikki ovat täysiarvoisia, kun he tekevät omaa tehtäväänsä omassa ympäristössään. Usein tälle kaupunkilaishoitajalle käykin niin, että porotokka hajoo ja karkaa. Eikä tämä alkuperäiskansan edustaja enää saa vanhaa työpaikkaansa takaisin kaupungissa.

Tällaiset tapaukset kertonevat paljon siitä, millaisessa tilanteessa

alkuperäiskansat Venäjällä ovat.

### Poron ja ihmisen

Porolla voi ihmisen elämässä olla erittäin monitahoinen rooli. Nyt kommunistisen kauden jälkeen yksityisillä omistajaperheillä on enimmillään viitisensataa poroa. Vanhukset ovat kertoneet meille, että poroja oli joskus huomattavasti enemmän. Jos tarkastellaan ihan matemaattisesti nykyisiä poromääriä ja talouskustannuksia, niin perheet eivät pysty normaalilla tavalla elättämään itseään.

Kun perheessä on viisikymmentä poroa kuten minulla, niin meidän käsityksemme mukaan ei silloin ole poroja ollenkaan. Mutta vähäporoisissa perheissä kuten meillä, poroilla on maailmankatsomuksellinen rooli. Viisikymmentä poroa ei tuota vuoden lihoja eikä myöskään kuljetuskalustoa omaan tarpeeseen riittävästi. Mutta kun perhe lapsineen elää näiden porojen kanssa, niin sillä on myös kasvatustehtävä. Riippumatta siitä, onko perheessä poroja paljon vai vähän, ihmisen täytyy oppia tietämään, mikä on poron, luonnon, ihmisen ja kokonaisuuden välinen suhde. Vaikka ihmisellä olisi vain kymmenen poroa, hänen täytyy oppia tuntemaan tämä yhteys.

Kun poroja on useampia satoja, niin silloin ne toimivat kuljetusvälineinä ja niistä saa vaatteita sekä ravintoa. Silloin täytyy oppia hoitamaan ja kouluttamaan niitä: näkemään, mikä poro on työjuhta ja mistä taas saa nopean liikkujan. Tällaisissa tapauksissa vaimon ja tyttärien täytyy osata muokata ja käsitellä nahkoja niin, että niistä syntyy vaatekappaleita. Sen lisäksi, että he osaavat tehdä vaatteita, niiden tulee olla myös kauniita ja edustaa kansankulttuuria.

Kävin täällä Helsingissä kauppatorilla presidentinlinnan vieressä ja näin myynnissä poronnahkoja ja erilaisia muistoesineitä, jotka oli tehty poron eri osista. Valitettavasti minun sukulaiseni eivät tällä tavalla käytä omasta tuotannostaan ylijääviä osia.

Jos nyt joku osaava poronhoitaja pystyykin myymään poronlihaa, niin nahka kyllä palaa takaisin luonnon kiertokulkuun. Ei sitä käytetä matkamuistojen tekemiseen. Vaikkakaan tällä hetkellä keskuudessamme ei ole sellaista poroisäntää, joka pystyisi aloittamaan porotuotekaupan, niin uskon, että lähitulevaisuudessa on. Meillä ei ole tavoitteena, että kaikki myisivät näitä porotuotteita, mutta jos vaikka muutamakin pystyisi tähän, niin se olisi hyvä.

Vieressäni istuu vaimoni, joka auttaa minua mieltämään ja käsittelemään kaikkia asioita. Vyöpussini on vaimoni tekemä, ja se on tehty niin, ettei siitä jää minkäänlaista jätettä minnekään. Hän pyrkii kaiken tavoin opettamaan tämän osaamisen myös lapsillemme ja lastenlapsillemme.

## Maapallo ja öljy

Juuri ennen kokouksen alkua keskustelin puhelimesta sukulaisteni kanssa. He olivat käyneet porojeni luona ja lähettivät terveisiä. Sukulaiseni

käyvät vielä katsomassa omaa tokkaansa, ja sieltä he lähtevät käymään öljy-yhtiön luona keskustellakseen niistä epänormaaleista suhteista, jotka meillä on yhtiön kanssa. Siitä, miten meillä on vaikeaa. En usko, että he pääsevät yhteisymmärrykseen.

Tuntuu, että keskustelemme täällä yhteisten asioiden kaikista puolista: niin suhteista valtioon, poroihin kuin öljy-yhtiöihinkin. Tiedän tarkkaan, että olen tullut tänne tämän saman maapallon pinnalta. Silloin, kun synnyin, isäni ja äitini olivat tämän maapallon asukkaita. Siksi haluaisin keskustella tämän maapallon isännän näkökulmasta. Meille on annettu vain yksi maapallo.

Ensimmäisenä päivänä Turussa keskustelimme eestiläisen sukulaiskansan edustajan kanssa. Katselimme shamaanirumpua (seminaarin logo). Rumpu kuvastaa maailmaa. Sen keskellä on päiväntasaaja, mutta pohjoisella pallonpuoliskolla on ihminen ja öljy-yhtiö. Mitään muita ulottuvuuksia meidän maapallol-

lamme ei olekaan.

Jos öljy-yhtiöt yhdistävät voimansa ajaakseen ihmisen ulos, niin silloin ihminen voi hävitä maapallolta. Jos taas ihminen yhdistää voimansa, niin silloin on mahdollista, että ihminen säilyttää oman kotinsa. Eilen yksi sukulaiseni kertoi täällä, ettemme voi tyystin kieltäytyä öljystä. Emme voi kieltäytyä niin sanotusta kehityksestä. En tähän mennessä ole voinut täysin selvittää itselleni, mitä tarkoittaa tämä edistys. Ehkä te, kuulijani, voisitte kertoa minulle, mitä se on?

Öljy on viime vuosisadan keksintö. Se on pyrkinyt tyystin valtaamaan ihmisen tällä vuosisadalla. Meidän maapallollamme öljyvarat ovat rajalliset. Kauanko öljy voi vielä auttaa ihmistä? Ehkä kaksisataa vuotta - entäs sen jälkeen? Toiseksi se on sellaista, josta ihminen itse kärsii. Ja vaikka öljy-yhtiöt teknologian avulla toteuttaisivat kaikki ympäristömääräykset, niin siitä huolimatta öljystä olisi haittaa ihmiselle. Varmasti on vielä sellaisiakin kielteisiä vaikutuksia, joita emme ole vielä havainneet.

Esimerkiksi kylässämme on talo, jossa asuu tyttäreni. Hän kasvattaa perunaa paikalla, missä joskus on ollut hiilivoimala. Tämä on vain ajettu maan tasalle, eikä maassa ole minkäänlaista merkkiä siitä, että paikalla olisi ollut voimala. Siitä on hyvin kauan. Tästä huolimatta minun puutarhassani kasvanut peruna erottuu monella tapaa hänen perunastaan. Pelkään käyttäen hänen perunansa, ja nyt viljelemmekin vain minun maallani.

Ajatelkaamme tätä nyt maailmanlaajuisena asiana. Kun olemme lopettaneet öljystä valmistettujen tuotteiden käytön, niin mitä maapallollamme voi tapahtua? Öljy on maan sisuksissa. Me otamme sen sieltä ja käytämme. Miten se vaikuttaa tulevaisuudessa? Voiko kukaan vastata minulle nyt? Niin kauan kun öljyä on olemassa, se tulee jarruttamaan kehitystä. Se estää ihmistä siirtymästä toisiin energiamuotoihin. Näin on, koska tämä olisi epäedullista niille, jotka hankkivat tulonsa öljystä.

Lehdet mainostavat autoja. Tämä on tarkoitettu ihmiselle, joka pakotetaan käyttämään öljytuotteita. Ihminen, joka kannattaa tätä elämänmuo-

## *Väliaikainen kaupunki*

*Ylellinen loisto öljyruplien,  
kodat pakotettu kauemmaksi.  
Hanti nauraa rumpunsa kanssa,  
nenetsi hymähtää ripsiensä takaa -  
kuolleessa paikassa  
kuollut kaupunki  
isottelee kuolleella tulevaisuudellaan.  
Väliaikaiset ihmiset  
väliaikaisessa baarissa  
ryppää väliaikaista oluttaan.  
Väliaikainen vuosisata olkapäitensä ylitse  
väliaikaisia minuutteja  
tunneista naputtaa pois.  
Huoleton on vain  
pieni porovasa,  
näykkiessään sammalta äitinsä jalkojen alta.  
Hänen silmiensä syvyydessä on  
menneisyyttä - vuosituhannet,  
tulevaisuutta - vuosituhannet.  
Hän rapsuttaa kaviolla sarviaan  
ja huolimattomasti pissaa.  
Ruostuvalle öljyjohdolle.*

Käännös Andres Heinäpuu ja Marja Lappalainen

toa, joutuu tahtomattaan kannattamaan öljyntuotantoa. Näin me siis teemme itsellemme ideologian, joka vaikuttaa ihmisten tajuntaan. Esimerkiksi kommunismi oli ideologiaa, joka samalla tavalla vaikutti ihmisten tietoisuuteen.

## Keskustelua

### Juri Aivaseda:

Miten on voinut tapahtua tällainen yhteensattuma, että missä tahansa valtiossa, jossa tuotetaan öljyä tai fossiilisia polttoaineita tai jotain tähän liittyvää ainetta, tuotantopaikat sattuvat aina olemaan niillä alueilla, missä vähemmistökansat asuvat?

### Ulla Lehtinen:

Haluaisin kommentoida tätä kysymystä. Paitsi, että alkuperäiskansojen mailla on luonnonvaroja, niin on muitakin syitä, ja yksi on ympäristörasismi. Se voi ehkä olla suurin syy. Muun muassa Yhdysvalloilla on edelleen öljyresursseja, eikä maan sen takia tarvitse lähteä muualle. Mutta paitsi että niitä säästellään strategisista syistä, niin on huomattavasti halvempaa tuottaa öljyä muualla, missä ei tarvitse välittää väärän väristen ihmisten ihmisoikeuksista. Toisaalta usein näillä ihmisillä on vähemmän mahdollisuuksia puolustaa omia oikeuksiaan ja toistaiseksi myös vähemmän kokemuksia tästä.

### Aivaseda:

Mielenkiintoinen kysymys. En halua puhua muista maista. Olen miettinyt sitä itsekin. On toinenkin syy. Jos otetaan esimerkiksi se paikka, jossa sukulaiseni asuvat, niin 90-luvun alusta lähtien olen havainnut seuraavaa. Missä on ihmisen asumisen kannalta kaikkein parhainta, niin juuri siellä on yleensä öljyä. Tämä on tyyppillinen ilmiö meidän planeettallamme, ja sitä pitäisi tutkia. Kun 1992 keskustelin Varjogan-Neftgaz-yhtiön johtajan kanssa, niin me hie-man käsitelimme myös tätä asiaa. Hän reagoi siihen hyvin nopeasti ja pyysi minulta, että tekisin hänelle kartan, missä mielestäni on sellaisia paikkoja, joihin ihminen on kaikkein useimmiten asettunut asumaan. En ryhdy sitä tekemään, koska siitä olisi enemmän haittaa minun kansalleni,

mutta tässä on varmaan asioita, jotka eivät riipu minusta vaan korkeammista voimista.

## Poromiehet kirjoittavat Lukoil-yhtiölle

*Juri Vellan, Hantien ja mansien piirikunnan yksityisen poronhoitajien yhdistyksen puheenjohtajan kirje Venäjän suurimman öljy-yhtiön johtajalle V.J. Alekperoville:*

### Erittäin kunnioitettu herra Alekperov!

Alaisenne pitävät kiinni sen sopimuksen purkamisesta, jonka perusteella Lukoil sai oikeuden työskennellä meidän porolaitumillamme, meidän isiemme ja isoisiemme maalla. Me yksityiset poronhoitajat haluamme myöskin purkaa nuo taloudelliset sopimukset, koska ne eivät ole vähimmässäkään määrin vastanneet sitä vahinkoa, minkä öljytyöntekijät ovat elämällemme aiheuttaneet. Sopimusten tärkeintä velvoitetta, ympäristönsuojelua, teidän alaisenne eivät

ole koskaan täyttäneet. Emme vaadi Lukoililta takaisin meidän maidemme käytöllä saavutettuja voittoja, maiden joilla me ja meidän esivanhempamme asuivat.

Vaadimme purkamaan pois kaikki laitteet Povhovskojen öljykentältä ja palauttamaan meille porolaitumemme voidaksemme elää maillamme omien kättemme töillä.

Kunnioittaen

Yksityiset poronhoitajat  
(viisi allekirjoitusta)

---

*Juri Aivaseda - kirjailijanimeltään Vella - on metsänenetsi. Hantien ja mansien piirikunnasta. Hän on poroisäntä ja runoilija.. Hänen porolaitumensa ja elinpiirinsä ovat Lukoilin öljy-yhtiön puristuksissa ja pala palalta häviämässä.*

### *Juri Vellan runoja*

Maassa ensilumi  
valkea, valkea, valkea.

Ulos astuu ihminen  
harmaa, harmaa, harmaa.

Näkee, lumen peitossa kaikki:  
talo, veräjä, reki  
yht'äkkiä valmiina  
syöksymään matkaan.

Hän näkee pilvet,  
siniharmaat hahtuvat.

Ilmassa leijailevat  
kevyet hiutaleet

sulavat kasvoille,  
laskeutuvat hartioille

aivan kuin  
tapaamisesta iloiten.

Niin on jo  
valkea, valkea, valkea

sama ihminen  
*äskän harmaa, harmaa*

*Synnyinseudulleni kiiruhdan,  
kotiini, siellä  
lumeni, talveni minua odottavat.  
Perille kun saavun  
metsään, tieheni luikin.  
Soopelini minua jo kauan odotti,  
kettukin  
ja tuolla pajukossa  
hirveni minua odottaa:  
metsästäjää hurjaa  
noutamaan odottaa.  
Kun läpi pensaikon äänettömästi,  
salaviihkaa,  
huomaamattomasti hiivin  
aseeni kanssa  
lujaa sydämeni  
rinnassa hakkaa  
ja tiheikössä hirvi juoksee pois...  
Dehei*

Suomennos: Minna Pappila

# Kaasuteollisuuden kehittäminen Jamalin Nenetsiassa

**Luoteis-Siperiassa on käynnissä laajamittainen ja nopea teollistumisprosessi. Labytnangin ja Bovanenkon välille rakennetaan edelleen suurta kuljetusväylää, jonka tarkoituksena on tukea kaasun- ja öljyntuotantoa.** Alueelle suunnitellaan maakaasuputkea, joka voi halkaista itäisen Jamalin niemimaan keskiosan kahtia. Jamalin nenetsien autonomisessa piirikunnassa on yksi maailman suurimmista hyödyntämättömistä maakaasu- ja kaasukondensaattiesiintymistä<sup>1</sup>.

Tämä valtava alue on myös Jamalin nenetsien sekä monien hantien ja joidenkin selkuppien kotimaa, jossa heidän poronsa laiduntavat. Alkuperäiskansojen kehittämä mutta samalla nykyaikainen paimentolaisuuteen perustuva laiduntalous pohjautuu laajojen tundralaitumien vuodenaikoihin mukautettuun hyväksikäyttöön.

On kuitenkin olemassa merkkejä siitä, että alueen kasvillisuus-peatetta on paikoittain ylilaidunnettu jossain määrin tai jopa vakavasti. Lisäksi rautatien ja huoltoteiden kasautuvat vaikutukset ovat jo näkyvissä Jamalin niemimaan eteläosassa.

Arkeologiset tutkimukset ovat osoittaneet nenetsien ja heidän edeltäjien asuneen alueella yli 1000 vuotta. He ovat seuranneet metsäpeuroja ja kalastaneet lukemattomilla järvillä ja joilla.

Nenetsin kielellä sana Jamal tarkoittaa suunnilleen maailman äärtä, mikä onkin osuva nimitys. Jamalin niemimaa työntyy muutaman sadan kilometrin verran Karanmereen juuri

<sup>1</sup>Kaasukondensaattit ovat kaasuesiintymästä tulevia varsinaistamaakaasua eli metaania raskaampia kaasuja. Niitä ovat propaani, butaani, isobutaani ja pentaani. Nämä erotetaan jo kaasuntuotantoalueella metaanista ja kuljetetaan pois korkeassa paineessa nesteytettyinä junilla tai laivoilla - toisin kuin varsinainen maakaasu, joka kulkee putkia pitkin (suom. huom.).

Novaja Zemljan itäpuolella. Maassa on ikirouta, jota on paikoin 300 metrin syvyyteen asti.

Nykyinen talous perustuu suurmittaiseen poronhoitoon, joka on kehittynyt viimeisten 150-200 vuoden aikana. Se seuraa kuuden vuodenajan kiertoa. Hieman yli puolet Jamalin piirin 9000 alkuperäiskansalaisesta viettää kokonaan tai osittain paimentolaiselämää, ja noin 46 % tundran pinta-alasta on laidunkäytössä. Nykyisin kolme suurta valtiontilaa (Jamalin, Jarsalen ja Panajevskin sovhoosit) ohjaa pääosaa alkuperäiskansojen taloudesta.

Kaasu- ja öljyvarojen kehitystoiminta on suhteellisen uusi tulokas alueella. Ensimmäiset tutkimukset aloitettiin 1970-luvun lopulla, ja 1980-luvun alkupuolella löytyivät Bovanenkon valtavat kaasukentät. Paineet kenttien hyödyntämiseksi kasvoivat nopeasi jo ennen Neuvostoliiton romahdusta, mutta hyödyntämistä alettiin pitää erittäin kiireellisenä, kun valtion tarve saada ulkomaista valuuttaa tuli entistä akuutimmaksi vuoden 1991 jälkeen.

Näistä viimeaikaisista häiriötekijöistä sekä 70 neuvostovallan vuoden luomista paineista huolimatta nenetsien kulttuuri on säilynyt hämmästyttävän eheänä. Tämä koskee myös kieltä ja monia perinteitä. Porroja käytetään edelleen kuljetukseen ja niistä saadaan raaka-aine paimentolaisväestön vaatetukseen, asumukseen, ruokaan ja jopa ompelulankaan.

Kaikki ei kuitenkaan ole hyvin. Jo 1980 suuret osat Gydanin niemimaasta ja Jamalin niemimaan eteläpuoliskosta osoittivat ylilaidun- tamisen merkkejä. Venäläisten tutkijoiden arvioiden mukaan porojen määrä Jamalin niemimaalla on jo 1,5-2 kertaa suurempi kuin ihanne- tilanteessa.

He huomauttavat myös, että meneillään oleva öljy- ja kaasukenttien hyödyntäminen vähentää jatkuvasti laiduntamiseen soveltuvaa tundra- aluetta. Tutkijoiden lisäksi myös piirikunnan maankäytöstä vastaavat virkamiehet raportoivat joillakin alueilla tapahtuvasta vakavasta ylilaidun- tamisesta. Tämän perusteella Jamalin maatalouskeskuksen tutkijat Salehardissa vaativat porotokkien koon ratkaisevaa pienentämistä erityisesti Jamalin niemimaalla. Nenetsien kannalta on valittavaa, että pakkokollektivisoinnin aikana sovhoosien välisistä rajoista tuli jäykkiä ja että samalla vähenivät joustomahdollisuudet, joita poronhoitajat olivat käyttäneet selviytyäkseen ilmaston, kasvillisuuden ja eläinpopulaatioiden vaihteluista.

Venäläiset tutkijat ovat havainneet, että kasvillisuuspeite on käytännössä kokonaan tuhoutunut noin 450 km<sup>2</sup> suuruiselta alueelta öljy- ja kaasukentillä sekä 1 800 km<sup>2</sup> alueelta suurimpien kaasun- ja öljyputkien varrella. He arvioivat, että kokonaisuudessaan kasvipeitettä on tuhoutunut noin 2 500 km<sup>2</sup> alalta. Tjumenin alueen (johon Jamalin nenetsien autonominen piirikunta kuuluu) nykyisten suunnitelmien perusteella tutkijat väittävät, että tutkittujen kaasun- ja öljykenttien pinta-ala kasvaa 16200 km<sup>2</sup> suuruiseksi. Tämän seurauksena alue, jolla kasvillisuus on täysin tuhoutunut, kasvaa noin 5 500 km<sup>2</sup> kokoiseksi. Nämä laskelmat eivät sisällä porojen ylilaidun- tamisesta aiheutuvaa kasvillisuuden tuhoutumista.

Niiden kaasuputkien rakentaminen, jotka tarvitaan kaasun siirtämiseksi Jamalin niemimaalta etelään ja länteen Barentsin alueen kaasuverkkoon, ei ole vielä alkanut. Näin ollen nykyiset tuhot tundran ekosysteemeille ovat kokonaan kaasun- ja öljyntuotannon aloittamiseen kuuluvien tutkimusten ja infrastruk-

tuurin rakentamisen aiheuttamia.

Toisin sanoin, vaikka yhtään maakaasua ei todennäköisesti lähde vielä vuosiin maailmalle, on alueella jo havaittavissa laajoja vaikutuksia. Ne ovat aiheutuneet koeporauspaikkojen, teiden ja rautatieyhteyden rakentamisesta, geologisista (seismisistä) tutkimuksista samoin kuin kaikkiin näihin tarvittavasta maastoautoliikenteestä sekä hiekan- ja soranotosta.

Nenetsien kanssa tehdyt haastattelut ovat tuoneet esille pitkän listan muutoksia, jotka ovat joko suorasti tai epäsuorasti yhteydessä alueen kehittämiseen:

- Asutuksen lähellä olevat järvet ovat rehevöityneet eli niihin tulee liikaa fosforia.
- Tuulen mukana kulkeutuva pöly ja hiekka ovat olleet ongelma vuodesta 1985 lähtien yhdistetyn rautatie- ja maantieväylän läheisyydessä. Erityisesti tämä on haitannut lakan poimintaa. Ihmiset ovat sairastuneet syötyään pölyisiä marjoja ja pelkäävät nyt poimia niitä väylän läheisyydestä.
- Väylän lähellä porot ovat pienempiä ja heikompia kuin muut eivätkä jaksaa kulkea pitkiä matkoja kuten aikaisemmin.
- Tasaisilla alueilla, joilla on liikuttu telaketjuajoneuvoilla, on ikirouta sulanut, ja ne ovat nyt märkiä ja soisia.
- Maastoajoneuvojen vaikutus on jo huomattavasti vähentänyt poronjäkäläpeitettä, koska tämä jäkälä viihtyy kuivalla maaperällä. Nenetsit pelkäävät teiltä ja sora-kuopista tulevan pölyn ja hiekan lisääntymisen vähentävän jäkäläpeitettä entisestään.

- Järvien ja jokien kalakannat ovat pienentyneet, ja porojen salamsästy on lisääntynyt.

Sinä aikana, jonka olen viettänyt Jamalin alueella, olen pystynyt vahvistamaan suurimman osan näistä nenetsien kertomista asioista joko henkilökohtaisesti tai tuttavieni kautta. Kovan laiduntamisen ja teollisen kehityksen yhteisvaikutus aiheuttaa enemmän toteutuneita ja odotettavissa olevia maan pintakerroksen vaurioita kuin on havaittu missään muualla tundra-alueilla.

Kuten voi olettaa, kaikki tapaamani nenetsit eivät olleet valmiita tuomitsemaan kaasu- ja öljyvarojen kehittämistä. Monet ovat saaneet tähän liittyvää palkkatyötä. Koulut ja terveystalvelut ovat myös parantuneet. Esimerkiksi nykyisin on hätätapauksissa mahdollista järjestää kaukaisimmissakin leireissä asuville nenetsille helikopterikuljetus sairaalaan.

Ulkopuoliset, joilla on romantisoitu näkemys arktisista alueista, saattavat pitää valitettavana sitä, miten muualta maailmasta tutut kolonisaation kuviot toistuvat tämän alkuperäiskansan keskuudessa. Nenetsit ovat pystyneet ylläpitämään kulttuurinsa vahvat perinteet ja itsetuntonsa aina 1900-luvun lopulle asti. Mutta mikä oikeus meillä on päättää heidän asioistaan heidän puolestaan?

Myös niillä venäläisillä öljynetsintä- ja huoltoryhmillä, joita syytetään maan tuhoamisesta, on omat ongelmansa. Palkat ovat parhaimmillaan-kin kehnot, ja monesti ne tulevat harvoin tai jäävät kokonaan tulematta. Ryhmien muonitukseen kuuluu usein vain liha, jauhot, tee, tupakka ja votka.

Kuka voi siis syyttää heitä, kun he pyrkivät saamaan tuoretta kalaa? Ja kuinka he voisivat edes kuvitella - saatikka sitten saada tai pystyä maksamaan - sellaisia asioita kuin fosfaatittomat pesuaineet, jotka voisivat auttaa vesien suojelussa? Tällainen ajatuskin vaikuttaa järjettömältä heidän työympäristössään sellaisena kuin useimmat venäläiset sen näkevät: muutama poronhoitaja siellä täällä tuhansien neliökilometrien suuruudessa koskemattomassa erämaassa.

Kulttuurinen kiulu vaeltavien nenetsien ja venäläisten siirtotyöläisten ja tiedemiesten välillä on kanjonin levyinen. Toivottavasti kaasun ja öljyn varsinaisen tuotannon alkaessa ympäristövaikutuksia ymmärretään sen verran, että pahimpia niistä voidaan lievittää.

Monet nenetsit tulevat vastaisuudessakin asumaan Jamalin reuna-alueiden monissa kylissä ja pikkukaupungeissa. Ehkä yhtä monet tulevat jatkamaan poronhoitajina, vaikka he saattavatkin käyttää moottorikelkkoja ja omaksumiaan muita teknisiä apuvälineitä kuten pohjoisen Fennoskandian saamelaisalueilla. Mahdollisesti porojen määrää vähennetään siten, ettei lautumien biologinen kantokyky ylitä.

Mahdollisista maailmoista parhaimmassa kaikki tulevat muutokset tehdään siten, kuin ne ihmiset haluavat, joiden kulttuurin säilymisestä ja kehittämisestä on kysymys. Sen sijaan niitä ei tehdä kaukaisten valtion byrokratioiden, öljy- ja kaasuyhtiöiden tai hyvää tarkoittavien tiedemiesten tahdon mukaisesti.

*Bruce Forbes on Rovaniemen Arktisen keskuksen tutkija, joka on tehnyt useita tutkimusmatkoja Jamalin niemimaalle.*





# Enää en ymmärrä tundraa joka minua on rakastanut

**Olen tundranenetsi. Koko ikäni olen asunut tundralla, se on kotini ja elämäni.** Se on meitä ruokkinut, juottanut, pukeutunut ja rakastanut. Sen karut olot, pakkanen ja kylmyys ovat karaisseet meitä, jotta kestäisimme vaikeissa olosuhteissamme.

Olen vanhin lapsista. Olen käynyt seitsemän luokkaa koulua, ja se oli saatava nopeasti käytyä, sillä minulla oli kiire auttamaan vanhempiani. Myöhemmin olisin päässyt korkeakouluun, mutta en voinut lähteä sinne, sillä perheelläni oli minun lisäksi vielä kaksitoista nuorempaa lasta. Minun oli lähdettävä töihin.

Vuonna 1965 aloitin varsinaisen työni tundralla eläinteknikkona. Meinin naimisiin poroisännän kanssa, ja olen elänyt ja paimentanut poroja talvipakkasissa ja kesän lämmössä. Maalis-huhtikuussa, kun lämpö alkaa nousta, lähdemme taas meren rannalle.

Naisten merkitystä poronhoidossa ei tule ainakaan vähätellä. Miesten jouduessa sotaan jäi naisväelle jutaaminen ja lapset otettiin mukaan. Useassa tapauksessa miehet eivät palanneet sotaretkeltään, ja poronhoito jäi lopullisesti perheen naisväen harteille.

Aiemmin linnut, jotka muuttivat alueillemme, seisovivat leirimme läheisyydessä eivätkä pelänneet meitä. Ne olivat ystävällisiä, emmekä me koskaan säikytelleet niitä. Elävä eläin on meille pyhä, koska se takaa meille elämän tundralla. Linnun voi tappaa ainoastaan silloin, kun sitä tarvitaan. Keväällä, kun poroista ei saa lihaa, syömme lintuja. Porot vaihtavat keväällä karvansa, ja silloin niitä ei saa tappaa. Silloin nenetsit syövät lintuja. Tämä aika on noin kaksi viikkoa siitä, kun linnut saapuvat. Silloin niitä voidaan metsästä. Sen jälkeen emme tarvitse niitä enää ravinnoksi ja niistä tulee rauhoitettuja ja

pyhiä. Syksyllä linnun tappaminen on kaikkein suurin synti, sillä silloin linnun kuuluu lentää lämpimään, opettaa poikasensakin lentämään sinne ja palaamaan sieltä.

Vuosisatoja olemme nähneet, miten tundralla on syksyisin paljon riistaa. Jokainen nenetsiperhe valmistautuu talveen ja hankkii turkikset talvi-vaatteita varten. Metsästys, kalastus ja poronhoito ovat ainoat, mitä meillä on. Meillä ei kasva yhtään mitään, ja siksi tundralla on eletävä tundran tapojen mukaan. Syksyllä nenetsi tappaa poron vaatteita varten. Eri vuodenaikoina metsästetään erilaisia eläimiä eri vaatekappaleita varten.

Koska olen elänyt niin kauan tundralla, minusta tuntuu, että tunnen tundran. Tunnen taivaan ylläni. Tunnen maan, jolla kuljen. Tiedän meren. Tunnen ja tiedän minkälaista vettä missäkin järvestä on ja mistä saa tuoretta ja hyvää vettä. Tundra on runouteni.

Kymmenen vuotta sitten taivaalta alkoi pudota jotain omituista. Kun ensimmäisen kerran kuulimme tämän metelin kuudentoista hengen leirissä, herätimme lapset ja juoksimme pakoon. Näimme taivaalta lentävän tulta, otimme lapset syliimme ja juoksimme jonkin pois. Juostessamme yhtäälle tuntui, että sinne putoaa jotain. Juostessamme toiseen suuntaan meteli tuntui samalta. Tätä jatkuu vieläkin, ja tänäkin päivänä alueellamme on kaikkialla näitä rautapalasia.

Tuntuu, että hallituksemme hyötyy tästä. Kun he suunnittelevat näitä tapahtumia, niin he yrittävät helikopterilla siirtää meidät muualle. Kun he tulevat, me keräämme vain lapsemme ja välttämättömimmät tavaramme, ja he vievät meidät leireihinsä. Meitä pidetään siellä aikansa, kunnes meidät viedään takaisin omaan leiriimme.

En oikein ymmärrä, mitä tämä tarkoittaa eikä kukaan ole siihen vastannut. Maa, jolla olen ikäni asunut ja joka on minut elättänyt... En ymmärrä enää tätä maata enkä tiedä, mitä sille on tapahtunut.<sup>1</sup>

Viime vuonna huomasimme, että poroilta pursuavat suolet ulos: porot juoksevat ja suolet roikkuvat jalkojen välissä. Ennen viime vuotta emme



ole kolmeenkymmeneen vuoteen nähneet tällaista asiaa. Ensin huomasimme yhden poron ja ajattelimme sen saaneen luontaisia vammoja, emmekä kiinnittäneet siihen sen kummempaa huomiota. Teurastimme sen vain ja huomasimme vatsalaukun ja mahan mädäntyneen. Jonkin ajan kuluttua löysimme lisää samanlaisia poroja, ja päätimme tutkia yhden niistä. Kun leikkasimme poroa tutkimuksen yhteydessä, haju oli hirveä. Tällaista emme ole ennen nähneet emmekä tiedä, mistä se johtuu.

Tällaisen ilmiön vuoksi olemme viime vuonna menettäneet 18 poroa ja tänä vuonna jo 26. Omalla alueellani

<sup>1</sup>Ilmeisesti kyseessä ovat raketतिकokeilut, joita Venäjä tekee Jamalin niemimaan yllä

olen ilmoittanut tästä eläinlääkärille. Sanoihini ei kukaan ole kiinnittänyt huomiota, ja ilmeisesti huomiota kiinnitetään vasta sitten, kun kaikki porot ovat kuolleet.

Sukunimeni, Okotetto, tarkoittaa moniporoinen, ja sitä varmaan olenkin. Minulla on omia, yksityisiä poroja, ja sen lisäksi teen työtä valtion sovhoosissa, jossa on 14 700 poroa. Tämä inventaario on tehty 1.1.1999. Se on meidän veroilmoituksemme, ja sen mukaan annamme valtiolle lihaa. Vuosi sitten valtiolla oli vielä 16 600 poroa.

Kaasun- ja öljynetsintä on merkittävä syy porokannan huolestuttavaan



vähentymiseen. Eläimillä on tietysti ennenkin ollut sairauksia, mutta keinoimme hoitaa niitä ovat vähentyneet. Hoitoa hankaloittaa osittain maan käytön tehostaminen. Öljyn kuljettamiseen tarvitaan rautatietä, jolla tietenkin on myös jonkinlaista myönteistä merkitystä. Tämä kuitenkin pirstoo maita, ja porokannan väheneminen on ollut ennennäkemättömän nopeaa. Yksi vaaratekijä on se, että saastuneelle maa-alueelle kasvaa keväällä ruohoa ja eläimet syövät sitä. Jotkut kuolevat suoraan pois. Jotkut sairastuvat, ja toisille vaikutukset tulevat näkyviin vasta seuraavana vuonna. Jälkimmäisellä tavalla oireilevat ehtivät siis myös jatkaa sairasta sukuaan.

Vesi ja maa haisevat siellä täällä.

Onko eläinkannan nopea väheneminen merkinä myös siitä, ettei pian saastealueita ole enää vain paikoittain? Pikemminkin puhdasta maata ja vettä löytyy ainoastaan paikoittain. Joki, joka on koko ikäni juottanut minua, ei enää anna juomakelpoista vettä.

Alueellemme tehdään rautatietä, vaikkakin Venäjän talouskriisi on hidastuttanut töitä. Mutta sitä kalaa, joka on uinut aiemmin puhtaassa joessamme, ei tänä päivänä voi enää syödä. Rautatien rakennusalueen ympäriltä kala on pilaantunutta noin neljänkymmenen kilometrin säteellä. Me emme tiedä, mistä se johtuu.

Esivanhempamme ja yhä elossa olevat vanhat ihmiset ovat aina kertoneet meille, että kaasu on maan hengitystä. Maa ei voi elää hengittämättä ja vailla ilmaa niin kuin ei ihmisenkään. Kun ihmisestä poistetaan ilma, vatsa liimautuu selkään, eikä tällainen ihminen voi elää. Siksi katsoimme, että jos maasta viedään kaasu pois, niin ennemmin tai myöhemmin maa luhistuu.

Öljy on kaasun synnyttäjä. Se on kuin maan rasva, joka pitää maan pintayllä. Maan, jolla kuljemme, hengitämme ja teemme työmme.

Me emme ole valmistautuneet siihen, että uusi sivilisaatio tulee ja vaikuttaa meihin hyvin voimakkaasti. Tällaisten naapurikansojen tapaamisten ja mielipiteiden vaihdon avulla voimme jo hieman valmistautua sen tuloon. Kun kaasu- ja öljy-yhtiöiden työntekijät tulevat, niin pyrimme tietenkin sopimaan heidän kanssaan. Yritämme rakentaa ihmissuhteita, etteivät ne olisi niin kärkeviä. Ilman alkuperäisiä elinkeinojamme me emme kuitenkaan voi tulla toimeen.

Mekin kuljemme nykyään moottorikelkoilla ja tarvitsemme bensiiniä. Ja jos tarvitaan bensiiniä, tarvitaan myös öljyä. Siksi olemme sitä mieltä, että myös öljy-yhtiöt voivat meidän kulttuuristamme ja maastamme ottaa jotain, mutta haavoittamatta sitä, mistä me olemme vuosisatoja eläneet.

Sivilisaatio on varmaankin hyvä asia. Rautatieyhtiö lupasi meille kultaiset hameet, jos he tulevat tundralle. En tiedä saammeko kultaiset hameet, mutta kun rautatieyhtiö tuli, niin tapahtui seuraavaa. Jätimme talvi-tarvikkeemme perinteen mukaan määrätuille paikoille ja kesätarpeet taas toisille paikoille, kuten olemme aina tehneet. Kun tulimme syksyllä, oli kotamme tuhottu tai varastettu tai sitten peitteet tarvikkeidemme päältä oli otettu muuhun käyttöön ja kaikki oli mädäntynyt.

Myös nuorisomme on paljolti pilaantunut. Kaikki eivät ole käyneet kouluun loppuun. Vanhemmat haluavat auttaa lapsiaan opiskelussa, mutta lapsemme ovat jättäneet perinteensä. Meillä on nyt hyvin paljon nuorisoa, joka ei kykene elämään uudessa sivilisaatiossa mutta joka ei pysty myöskään elämään meidän perinteistä elämäämme. Heitä käy tietysti kovasti sääliksi.

*Lidija Okotetto elää perinteisesti jutaamalla. Hän on poroteknikko, ja hänet tunnetaan nimellä Rouva Poronhoito. Hänen alueellaan Jamalin niemimaalla ei vielä tuoteta kaasua eikä öljyä. Obinlahden toisella puolen kaasukenttiä jo hyödynnetään. Niemimaalta on kuitenkin löydetty kolme isoa kaasukenttää ja tusinan verran pienempiä. Lisäksi merellä on yksi iso esiintymä. Näiden hyödyntämistä valmistellaan.*



## Sivilisaatioiden törmäys maan äärillä

**Olen Grigorij Anaguritshi Jama-  
lin nenetsien autonomisesta piiri-  
kunnasta. Hantien ja mansien piiri-  
kunta on Jamalin piirikunnan ete-  
läinen naapuri. Edustaja naapu-  
ristamme puhui oikein hyvin viime  
aikoina ratkaistuista oikeudellisista  
kysymyksistä. Myös meidän  
alueellamme tuotetaan kaasua ja  
öljyä, ja on ollut erittäin mielen-  
kiintoista kuulla muiden alustuksia  
aiheesta.** Tilanne on valitettavasti  
muualla oikeudellisessa mielessä  
huonompi kuin meidän alueellamme.  
Haluaisin lisätä, että hantien ja  
mansien alueesta eroten piirikun-  
tamme kaasua- ja öljyvarojen käyttö  
koskee vain kahta eteläistä piiriä.  
Viidessä muussa piirissä on tutki-  
muksissa löydetty kaasua ja öljyä,  
mutta Venäjän kriisin vuoksi niiden  
hyödyntäminen ei ole vielä alkanut,  
ja se on ehkä hyväkin asia. Öljyn ja  
kaasun hyödyntämisen valmistelu on  
hidastunut. Se on antanut meille hen-  
gähdystauon, mikä on onni onnetto-  
muudessa. Kun Venäjällä on toistai-  
seksi kriisi, niin Jamalin nenetsien  
piirikunnan asukkaat voivat nyt rat-  
kaista oikeudellisia ja sosiaalisia on-  
gelmia ja kehittää mekanismeja, joi-  
den avulla voidaan parantaa alkupe-  
räiskansojen suhteita öljy-yhtiöihin ja  
hallitukseen.

Venäjän suurin poronhoitoalue si-  
jaitsee autonomisessa piirikunnas-  
samme Jamalilla. Poronhoitajamme  
Lidija Okotetto kertoo siitä enem-  
män. Hän on hoitanut 30 vuotta po-  
roja tundralla.

Minä edustan nenetsien alkupe-  
räiskansaa. Edustan sitä kansanosaa,  
joka on siirtynyt taajamiin pois alku-  
peräiselinkeinoista. Olemme siirty-  
neet lähemmäksi uutta sivilisaatiota.  
Olen valtion virkamies ja käsittelen  
Jamalin nenetsien piirikunnan sosi-  
aalisia asioita. Olen siis paikallinen  
asukas mutta virkamies, joten katson  
myös hieman toisesta näkökulmasta  
tilannetta, joka on muodostunut al-  
kuperäiskansojen pohjoisella asuin-  
alueella.

Öljy-yhtiöiden harjoittama luon-  
nonvarojen käyttö on aiheuttanut joi-  
takinkin kielteisiä asioita alueellamme.  
Jotkut seuraukset ovat saattaneet olla  
jopa katastrofaalisia. Jamalin niemi-  
maan alkuperäiskansat ovat kauan  
harjoittaneet siellä perinteisiä elinkei-  
nojaan. Heillä on oma kulttuurinsa,  
omat arvonsa, oma psykologiansa ja  
omat elämäntapansa. Sitten sinne  
tulee yhtäkkiä toinen sivilisaatio, toi-  
senlainen kulttuuri, jolla on oma  
moraalinsa ja toisenlaiset arvot. Geo-  
poliittisessa mielessä on syntynyt si-  
vilisaatioiden vastakkainasettelu.  
Tässä vastakkainasettelussa alkupe-  
räiskansat ovat usein ikään kuin tel-  
aketjujen alla, teknisen sivilisaation  
telaketjujen puristuksissa. Tämä si-  
vili-saatio tallaa alleen kaiken. Se  
särkee ihmisten sielun. Se särkee hei-  
dän tahtonsa. Minulla on kokemusta  
siitä, että tämä sivilisaatio sortaa al-  
kuperäiskansoja ja sen mukana tulee  
erittäin valitettavia sivuilmiöitä. Kan-  
sat taantuvat, ja alkoholismi lisään-  
tyy.

Kommunistien aikana valtio teki  
kaikkensa nostaakseen ihmiset ja  
myöskin alkuperäiskansat niin sano-  
tusti tietyille sivistystasolle. Mutta  
näillä pyrkimyksillä ei saavutettu  
haluttua päämäärää. Ei saavutettu  
sitä, mitä valtio halusi, eikä sitä, mitä  
me halusimme. Alkuperäiskansat  
ovat joutuneet sellaisen tilanteen  
eteen, että ne eivät enää tiedä, mitä  
ne haluavat. Haluammeko me säilyt-  
tää perinteiset elinkeinomme, perin-  
teiset elämäntapamme, hylätä länsi-  
maisen sivilisaation ja elää luonnon-  
tuotteista? Emme voi enää siirtyä  
maantieteellisesti eteenpäin: vastas-  
sa on Pohjoinen jäämeri. Vai liittyy-  
simmekö uuteen sivilisaation ja siir-  
tyisimmekö aivan uudelle laadulliselle  
tasolle, uuteen kulttuurimuotoon,  
johon ottaisimme mukaamme kuiten-  
kin kaikkein parhaimman osan enti-  
sestä elämäntavastamme?

Voidaan tosiaan kysyä, miksi juu-  
ri alkuperäiskansojen alueilla on niin  
paljon mineraalivaroja. Täällä tuotiin

esiin, että kyse on myöskin rasimis-  
ta ja valtiollisesta syrjinnästä. Mitä  
tapahtuu muilla Venäjän alueilla?  
Miksi tätä tapahtuu juuri alkuperäis-  
kansojen alueilla? Venäjällä asiaa  
koskevia oikeudellisia kysymyksiä ei  
ole vielä ratkaistu alueellisella tasol-  
la. Meidän tilanteemme eroaa han-  
tien ja mansien tilanteesta, mutta  
meidänkään alueellamme kysymyk-  
siä ei ratkaista alkuperäiskansoja  
hyödyttävällä tavalla. Esimerkiksi  
duumassa on alueeltamme vain kuu-  
si edustajaa. Paikallishallintoelimi-  
sämme ei ole yhtään alkuperäiskan-  
sojen edustajaa. Jamalin piirin, joka  
on vain hieman pienempi kuin Suo-  
mi, kaikki edustajat ovat muualta tul-  
leita. Heidän mielenkiintonsa kohteet  
ovat toiset kuin meidän. Siksi epäi-  
len, että voisimme nopeasti ratkaista  
alkuperäiskansojen ongelmia.

Jamalin alueella on eräs koulu,  
jossa on 1000 oppilasta eri kansalli-  
suuksista. Koulun viimeisellä luokal-  
la on ainoastaan kahdeksan oppilas-  
ta, jotka suoriutuvat neljästä perus-  
laskutoimituksesta. Tästä voi tehdä  
joitakin johtopäätöksiä. Tällä tavoin  
tuskin voi kouluttaa alkuperäiskan-  
soista päteviä työntekijöitä alueelle.  
On käynyt niinkin, että kun alkupe-  
räiskansan edustaja on saanut mah-  
dollisuuden johonkin etuun, niin hän  
ei ole pystynyt puolustamaan tätä oi-  
keuttaan. Meillä ei ole kansallisia  
kaadereita, jotka pystyisivät puolus-  
tamaan meitä. Eikä meillä ole omia  
asiantuntijoita eikä edustajia hallin-  
nollisissa elimissä. Venäjän parla-  
mentissa meidän etujamme ajavat  
muut kuin alkuperäiskansojen edus-  
tajat. Esimerkiksi Gazprom on hank-  
kiutumassa Jamalin niemimaalle ja  
houkuttelee siellä puolelleen paikal-  
lista eliittiä. Luulen, että oppositio  
asuu kodassa.

Paikallisen työvoimatoimiston  
edustajana minusta tuntuu, että meil-  
lä on erittäin paljon ongelmia. Alku-

*(jatkuu seuraavan sivun laatikossa)*



Charity Nenebari Ebeh:

# Ogonien kokemukset

**Afrikan jättiläinen ja maanosan väkirikkein valtio, Nigeria on täysin riippuvainen yhdestä ainoasta vientihyödykkeestä, raakaöljystä. Nigeria on maailman kuudenneksi suurin raakaöljyn tuottaja.** Öljytulot ovat kasvaneet vuoden 1964 vähäpätöisestä kuudesta prosentista tähänhetkiseen yli 90 prosenttiin Nigerian valuuttatuloista.

Vaikka Nigeriassa on suuria valtaheimoja kuten hausat, jorubat ja ibot, on Jumala huolella sijoittanut Nigerian öljyn vähemmistökansojen maahan. Tällaisia kansoja ovat mm. edot, efikit, ibibiot, ijawit, ikweret, isokot, isekirit, kalabariit ja ogonit. Näillä kansoilla ei pienen kokonsa vuoksi ole juurikaan sananvaltaa luonnonvarojensa käytössä. Yhä tärkeämmiksi käyvien öljytulojen jaos-

sa on pahiten laiminlyöty Ogonimaata.

Nigerian öljyä tuottamattomat alueet ovat sattumalta suurempien etnisten ryhmien vallassa. He vaativat, että kaikki maan tuottamat rikkauudet tulisi jakaa koko kansan hyväksi riippumatta siitä, miltä alueelta rikkauudet ovat peräisin. Tuottoisat alueet, kuten Ogonimaa, vaativat puolestaan enemmän valtaa oman maansa luonnonvarojen käytössä. Kärsiväthän öljyntuotantoalueiden asukkaat eniten öljyteollisuuden aiheuttamasta ympäristön saastumisesta.

## Ogonikansan tausta

Ogonit asuvat mannermaan reunan itäisimmällä ulokkeella, joka rajautuu

Niger-joen itäiseen suistoalueeseen. Tämä reilun tuhannen neliökilometrin suuruinen alue muodostaa osan loivasti mereen viettävistä rannikkotasangoista. Ogoneja on noin puoli miljoonaa. Väestötiheys on noin 490 ihmistä neliökilometrillä, kun yleensä maailman maaseutualueiden väestötiheys on keskimäärin 120 asukasta/km<sup>2</sup>.

Ennen kolonialismia Ogonimaa oli siunattu paikka elää. Meillä oli hyvin vakiintunut sosiaalinen järjestelmä ja ylätasangon maa oli hedelmällistä. Raikkaat vesivirrat ja ympäröivät merialueet olivat täynnään kaloja ja metsissä oli yltäkyläisesti eläimiä ja kovia puulajeja, jotka olivat ympäristötietoisien ogonien suojelemissa. Ogonit, jotka tunnetaan työteliäänä ja kiihkeästi itsenäisyyttä kannattavana kansana käyttivät maan antamia mahdollisuuksia hyväkseen, ja heistä tuli päteviä maanviljelijöitä ja kalastajia. He eivät tuottaneet ruokaa vain omia tarpeitansa varten vaan myös suurimmalle osalle Nigerjoen suistoalueen ihmisiä ja pohjoisille naapureilleen.

## Ogonien taistelu

Viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana Ogonimaan Nigerian valtiolle tuottama hyöty on ollut valtava, mutta tästä uhrauksesta ogonit eivät ole saaneet mitään takaisin. Ogonimaa onkin tajunnut, että se imetään kuiviin. Lagosin ja Abujan loisto ja muut erinomaiset suunnitelmat ovat Ogonimaan kyynelillä kaunistettuja. Ogonien eloonjäämisliike (MOSOP) on syntynyt tilanteeseen, jossa sen tehtävä on tuoda julki suunnitelma tuhota Ogonimaa. Tämä suunnitelma toteutuu köyhdyttämällä, marginalisoimalla, nöyryyttämällä, tukahduttamalla, sortamalla, alentamalla, tuhoamalla ja hävittämällä. Valtaheimoilla ei ole mitään tarjottavaa

*(jatkoa edelliseltä sivulta)*

peräiskansojen edustajista on työttöminä 78 prosenttia, eivätkä he varmaan koskaan löydä itselleen töitä. Heillä ei ole riittävää koulutusta, jotta he voisivat saada töitä tai kunnan ammatin. Työvoimatoimistosta minä voisin tietenkin järjestää heille koulutusta, mutta kun he eivät ole käyneet edes seitsemää luokkaa koulua, niin en voi järjestää heille jatkokoulutusta. Kun ei ole pohjaa, mistä lähteä, niin on vaikea auttaa eteen päin.

Tällainen on tilanteemme Jamalilla. Tilanteen juuret koskevat tietenkin muita vastaavanlaisia alueita. Tämä oli se, mitä minulla oli sanottavaa.

### Agrafena Sopotshinan kysymys:

Miksi lainsäädännöstä huolimatta öljyä porataan alkuperäiskansojen mailla?

### Vastaus:

Olemme saaneet hyväksytyksi erittäin hyvän lain. Mutta emme halua puuttua kaikkein tärkeimpään,

maanomistuskysymykseen, vaan kierrämme sitä kuin kissa kuumaa puuroa. Olemme kaikki samaa mieltä, että on olemassa lakeja. Luonnonlaeista olemme suurin piirtein samaa mieltä: ne ovat olemassa ja vaikuttavat meihin. Mutta kun on kysymys ihmisyhteiskunnan kehityksestä, niin jostain kumman syystä jokainen valtanpitäjä ajattelee, että nimenomaan hän on ainoa oikea ratkaisemaan tietyn kysymyksen.

Puhun nyt Venäjän valtiosta, jonka kansalainen olen. Valtio ei saa kiemurrella vaan sen pitää sanoa suoraan, että nämä ovat anastettuja maita. Tämä on kolonialismia. Jos nämä ovat Venäjän alueita, niin emme ole sitä vastaan. Mutta samalla tämän alueen tulee olla alkuperäiskansan hallussa. Sillä täytyy olla oikeus päättää asioista tällä alueella. Alkuperäiskansojen tulee saada jotain todellista hyötyä öljyn- ja kaasuntuotannosta.

*Grigorij Anaguritsi on tundranenetsi. Hän toimii virkamiehenä Jamalin niemimaalla pienessä kylässä muttei ole menettänyt kosketustaan kansansa perinteiseen kulttuuriin.*

vähemmistöheimoille, koska ne ovat käyttäneet poliittista mahtiaan anastaakseen itselleen taloudellisen vallan. He ovat kuin heidän isänsä paholainen, jonka ainoa tarkoitus on varastaa, tappa ja tuhota ja jonka motiivina on vain itserakkaus.

MOSOP onkin kaikkein suosituin niistä kansalaisjärjestöistä, jotka puolustavat ogonikansan perusoikeuksia. Ogonien oikeuksien julistuksessa (Ogoni Bill of Rights) on seuraavat vaatimukset:

Ogonikansalle tulee myöntää poliittinen itsehallinto, jonka välityksellä se voi osallistua tasavallan yhteisten asioiden hoitoon erillisenä ja omana yksikkönään, kutsutaanpa sitä millä nimellä tahansa. Tällöin edellytetään, että itsehallinto takaa seuraavat asiat:

- a) Ogonikansalla on poliittinen valta heitä koskevista asioista.
- b) Oikeus hallita ja käyttää oikeudenmukaista osuutta Ogonimaan taloudellisista resursseista Ogonimaan kehittämiseen.
- c) Oikeus riittävään ja suoraan edustukseen Nigerian kaikissa kansallisissa instituutioissa.
- d) Oikeus käyttää ja kehittää ogonikieliä ogonien asuttamalla alueella.
- e) Oikeus Ogonimaan kulttuurin täyteen kehittämiseen.
- f) Oikeus uskonnolliseen vapauteen.
- g) Oikeus suojella Ogonimaan ympäristöä ja luontoa enemmältä tuhoamiselta.

On huolestuttavaa, että huolimatta ogonien vaatimuksista Nigeria ei ole pitänyt tarpeellisenä luoda ogoneille omaa osavaltiota.

### Ogonien naisten liitto (FOWA)

MOSOPin toimintaan kuuluu voimakas ja johdonmukainen pyrkimys saada kaikki ihmiset mukaan aktiiviseen toimintaan. MOSOPiin kuuluvat muun muassa seuraavat järjestöt: Ogonikansan nuorisoneuvosto, Ogonien naisten liitto, Ogonien

keskusammattiliitto, Akateemista ammattia harjoittavien ogonien neuvosto, Ogonien perinteisten johtajien neuvosto, Ogoniopettajien liitto, Ogoniopiskelijoiden keskusliitto, Ogonikirkkojen ja -pappien neuvosto ja Ogonien opiskelijaliitto.

FOWA on MOSOPin naisiipi, jossa muutamalla meistä on ollut kunnia olla mukana alusta alkaen. Se perustettiin voimakkaan kampanjoinnin tuloksena Ogonimaan kaikissa seitsemässä hallintoyksiköissä. Kampanjaa käytiin myös Ogonialueen pääkaupungissa Borissa.

Naiset ovat yhteiskunnan erityinen ryhmä, ja he kohtaavat monia ongelmia Ogonimaassa. Muistatthän, että kaikissa yhteiskunnissa perhe-elämä on riippuvainen naiseudesta. Voiko naisen hellä silmä välttää tarkkaamasta lasta, jonka hän itse on kantanut? Naiset joutuvat alituisesti huolehtimaan sekä lapsista että miehistä. Naiset ovat aina kantaneet, ja kantavat yhäkin, Ogonimaan sorron raskainta taakkaa.

Naiset olivat ja ovat edelleenkin järjestäytyneet FOWAan vedotakseen naisellisella äänellä maan despoottien julmiin sydəmiin ja saadakseen apua Ogonimaalle. FOWA palvelee taistelun vakuuttavana äänenä ja tiedotuskanavana saadaksesen ja pitääkseen tavalliset ihmiset mukana MOSOPin toiminnassa. Ogoninaiset tapaavat öisin metsässä rukoillakseen tukahduttamistomien keskellä. He vaeltavat jalkaisin pieninä ryhminä pitkiä matkoja

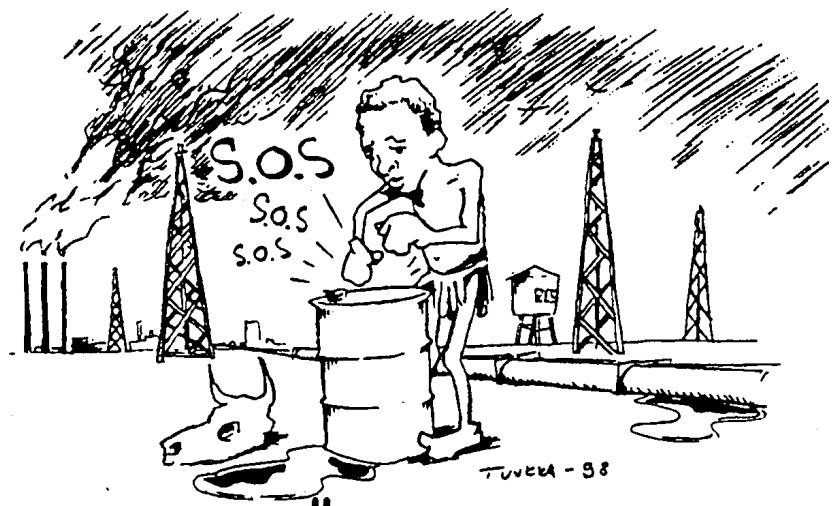
kotikylistään välttääkseen Ogonimaan miehitysarmeijan huomiota. Yleensä naiset naamioituvat pelto-työläisiksi. Monet naiset ovat kuitenkin saaneet pysyviä vammoja, kun heidän kimppuunsa on hyökätty ja heitä on ahdisteltu öisessä metsässä.

### Ogoninaiset ja köyhyys

Viheliäinen köyhyys on vallannut Ogonimaan. Köyhyys on ikäänkuin saanut aineellisen muodon ja vaeltaa nyt kenenkään estämättä pitkin Ogonimaata. Tämä on ihmisten suurin sairaus, eikä sen parantamiseksi ole löytynyt laupiaita samarialaisia sen enempää läheltä kuin kaukaakaan. FOWA ei voi enää pysyä vaiti tämän tuhoa tuovan hirviön, köyhyiden, edessä.

Ylpeinä kutsumme ystäviämme auttamaan FOWAa ja koko Ogonimaata ja kääntämään kehityksen saaman vääran ja ruman suunnan ilman mitään lisäviivityksiä.

Kesellä Jumalan ylimaallisia lahjoja Ogonimaassa on korkea työttömyys, tai pikemminkin voisi sanoa, ettei siellä ole lainkaan työllisyyttä. FOWAn suuri huoli on, että lapsemme kuihtuvat köyhyyteen. Ogonimaassa sijaitsee monia Nigerialle tärkeitä taloudellisia kohteita, kuten kaksi suurta öljynjalostamo, petrokemiallinen tehdaskompleksi, Kansallinen lannoitusyhtiö NAFCON jne. Kuinka näin voidaan kohdella kansaa, jonka maa virtaa maitoa ja hunajaa? "Älä sido puivan härän suuta." (1.Kor. 9:9)



Köyhyys on alistanut Ogonimaan monille sosiaalisille uhkatekijöille. Tiedämme, että köyhyys ja kurjat elinolosuhteet aiheuttavat terveysongelmia. FOWA pelkääkin, että köyhyyden hirviö kykenee suistamaan kiskoilta Ogonien koko elonjäämiskamppailun. Se on ikään kuin juoni, jolla ihmiset pakotetaan elämään riettaudessa Shellin kanssa. Köyhyys pakottaa nuorisomme prostituutioon ja muihin sosiaalisiin vitsauksiin. Eihän kukaan voi rakentaa mitään niin kielteiselle perustalle.

## Kutsu palvelukseen

Ihmisen suurin palvelustehtävä ja velvollisuus on olla veljensä vartija. FOWA kutsuukin julkisesti kaikkia pelottomia yksilöitä, järjestöjä ja maailman huolestuneita kansakuntia auttamaan FOWAa Ogonimaassa.

Me tarvitsemme työpaikkoja muuttamaan ihmisten elämää, jotta he näkisivät, että maailma on kiinnostunut heidän ahdingostaan. Me olemme kiitollisia kaikista avustuksista ja tuesta, jota olemme saaneet teiltä taistelumme alusta alkaen.

FOWA tahtoo, että sen työkyvyttömiksi tehdyt jäsenet eli pakolaiset voivat palata kotipaikoilleen Afamiin, Lekumaan, Oloko I & Oloko II:seen, Tumbeehen, Gbakeniin, Nwenkovaan ja Eemuun. Kuinka naiset voidaan ajaa vuosikausiksi maanpakoon?

## FOWA ja naisten asema Ogonimaassa

Naisillemme ei tarjoudu hyviä mahdollisuuksia koulutukseen. Köyhyyden vuoksi monet vanhemmat päättävät lähettää vain poikalapsensa kouluun. Mikä onkaan tyttölapsen kohtalo Ogonimaassa?

FOWA tahtoo, että Ogonimaahan perustetaan enemmän tyttöjen kouluja. Onhan yleinen sanonta, että "jos koulutat miehen, koulutat yksilön, mutta kouluttaessasi naisen koulutat koko kansan".

FOWA suunnittelee parhaillaan ogoninaisen asemaa parantavia oh-

jelmia. Ogonimaassa ei ole kelvollista vettä johtuen öljyyn liittyvistä ympäristöongelmista. Ogonimaassa ei myöskään ole kylmävarastoja, jotka auttaisivat naisia, kun he hankkivat valkuaispitoista ruokaa. Tätä varten heidän täytyy matkustaa kauas Port Harcourtiin, mutta matka on kallis, eikä monilla ole varaa siihen. FOWA haluaa myös järjestää valistusohjelmia naisille, jotta he oppisivat puhdistamaan veden kotitalouskäyttöä varten ja näin vähentää likaisen veden välityksellä tarttuvien tautien määrää. Jonkun järjestön olisi mahdollista edistää tätä asiaa rakentamalla porakaivoja Ogonimaahan.

FOWA toivoo myös, että ogoninaisille opetettaisiin muitakin taitoja, kuten ompelua Borin muoti- ja vaatesuunnitteluinstituutissa. Siellä monet naiset voisivat saada opetusta, jos vain ompelukoneita olisi tarpeeksi. Myös ATK-taitoja voitaisiin opettaa naisillemme.

## Loppupäätelmä

Maailma on globaali kylä, ja se osoittaa meidän kaikkien olevan osa Jumalan luomakuntaa. Siksi ne asiat, jotka vaikuttavat Ogoni-maassa, koskettavat koko maailmaa. Maantieteellinen asema on poliittista jakamista ja hallinnollista mukavuutta varten. Me olemme naapureita. Se tarkoittaa, että meillä on yhteinen tulevaisuus ja meidän täytyy vartioida ympäristöämme kestävän kehityksen vuoksi.

FOWA tahtoo sekä hallituksen että yritykset mukaan dialogiin MOSOPin kanssa. MOSOP on ainoa ogonien itsensä tunnustama edunvalvoja.

Tuon teille terveisiä kaikilta FOWAn naisilta. Toivomme teille menestystä kaikissa ponnistuksissanne.



## Öljyn- ja kaasuntuotannon vaikutus ogoni- ja ijaw-kansojen elämään

Jumala antoi öljyn siunaukseksi ogoni- ja ijaw -kansoille. Nigerian liittohallitus ja öljy-yhtiö Shell ovat valitettavasti kuitenkin muuttaneet sen kiroukseksi.

Shell aloitti öljyn hyödyntämisen ja tutkimustyön Ogonimaassa 1958 ja Ijawmaassa jo hieman aikaisemmin. Sen sijaan, että olisi sopinut öljyntuotannosta maan omistajien kanssa, se teki sopimuksen Nigerian liittohallituksen kanssa. Ei Shell eikä liittohallitus muistanut maan kuuluvan jo yhdelle kansalle, jonka kanssa olisi pitänyt neuvotella ennen kuin mitään toimintaa aloitetaan.

Jumalan meille antama siunaus, maa, jaettiin siis kahden osapuolen kesken, joista kumpikaan ei omistanut sitä. Todelliset omistajat jätettiin ulkopuolelle.

Öljyn- ja kaasuntuotanto aiheuttaa maaperän, ilman ja veden saastumista. Öljyntuotannolla on myös suoria vaikutuksia ihmisten terveyteen.

## Maaperän saastuminen

Nigerjoen suiston ogonit ja ijawit ovat pääasiassa maanviljelijöitä ja kalastajia. Alueellamme sattuneet öljyvuodot ovat tehneet maistamme, sadoistamme ja taloudellisesti merkittävistä puista käyttökelvottomia. Siellä, missä ei ole öljyvuotoja, maa tuhoutuu muilla tavoin: teitä rakennetaan, niin satomme, koulurakennuksemme kuin talommekin jyrätään maan tasalle öljylait-teistojen tieltä. Väkemme tuomitaan viheliäiseen köyhyyteen, kun maata ei voi enää viljellä.

Öljyvuodot ovat pilanneet vesilähteemme. Meillä ei ole enää hyvää juomavettä. Öljyvuotojen takia ihmiset eivät ole menettäneet ainoastaan toimeentuloaan vaan myös kalaväestön heille antamat runsaat valkuaismäärät. Me kaikkihan tiedämme valkuaisaineiden tärkeyden

ravinnossa. Jos tätä ongelmaa ei lähitulevaisuudessa ratkaista, ogonit ja ijawit tulevat kärsimään monista terveysongelmista. Valkuaisaineiden puutteesta johtuva aliravitsemustila saattaa johtaa kuolemantapauksiin.

Yksi merkittävimmistä öljyvuo-  
tojen aiheuttamista tuhoista on ollut soiden mangrovepuiden tuhoutuminen<sup>1</sup>. Mangrovemetsät olivat kerran paitsi polttopuun lähde myös kuhiseva elinympäristö täynnä veden eläviä, esimerkiksi ostereita, rapuja ja simpukoita. Puut eivät ole kyenneet selviytymään hengissä myrkyllisestä öljystä, ja nyt niitä ollaan korvaamassa hyödyttömillä palmuilla.

Raakaöljy on myös myrkyttänyt jokien mutaiset penkereet, jotka olivat ennen syötävien simpukoiden, liejyryömijöiden, rapujen ja muiden vesieliöiden elinympäristöä. Kaiken tämän tuhon vuoksi kalastajamme on pakotettu köyhyyteen.

### Ilman saastuminen

Öljyvuo-  
tojen jälkeen Shellin seuraavaksi pahamaineisin temppu on öljykerrostumiin sitoutuneen kaasun polttaminen lähellä ihmisasumuksia, jopa keskellä kylää. Tämä näkyy selvästi B. Deren, K. Deren, Kpeanin ja Oloibirin alueilla vain muutamia mainitakseni.

Kaasuloimut ovat tuhonneet villieläimistöä ja kasvilajistoa ja myrkyttäneet ilmakehää. Lisäksi ympäröivien alueiden asukkaat ovat puoli-kuuroja ja altistuneet vakaville hengityselinsairauksille. Kun sataa, saamme hapanta sadetta, joka myrkyttää vesiväyliä ja maanviljelys-

maata entisestään. Korkeapaine-  
pumppuja ja -putkia ei ole haudattu maahan, vaan ne risteilevät ogoni- ja ijawkylissä. Nämä vievät arvokasta maapinta-alaa ja ovat vaaraksi ihmisille haljetessaan vanhuuttaan.

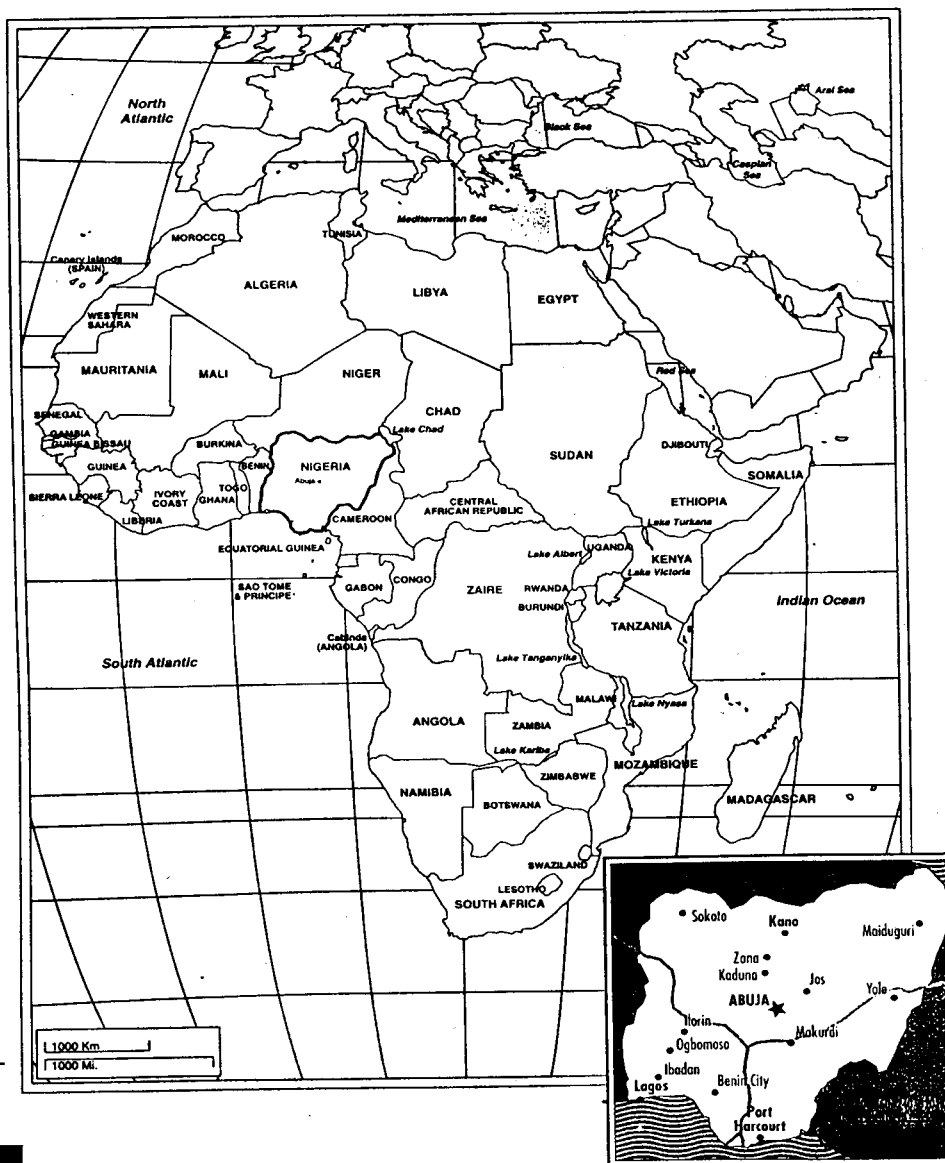
### Terveysriskit

Useimmissa kodeissa huono juomavesi aiheuttaa kansallemme jopa kuolemaan johtavia sairauksia kuten koleraa, punatautia ja ripulia. Shellin tankkiautot, jotka hakevat öljyä alueeltamme, ajavat ihmisten yli ja pakenevat paikalta.

Shell on käyttänyt hyväkseen Ogoni- ja Ijawmaita 1950-luvun lopulta lähtien. Arviolta 30 miljardin Yhdysvaltain dollarin arvosta öljyä ja kaasua on viety maastamme, emmekä me ole

saaneet mitään vastineeksi. Samalla kun öljyn riisto ja hyödyntäminen ovat muuttaneet maamme jäte-  
maaksi, meiltä puuttuvat edelleen peruspalvelut kuten sähkö, vesijohto-  
vesi, hyvät koulut ja hyvät pikitiet.

*Charity Nenebari Ebeh on Nigerjoen suistoalueella sijaitsevasta Ogonimaasta. Ebeh oli ensimmäinen nainen, joka liittyi Ogonien eloonjäämisliikkeeseen MOSOPiin. Samalla hän liittyi tunnetun kirjailijan Ken Saro-Wiwan johtamaan kamppailuun ogonien ihmisoikeuksista. Hän on nykyisin Ogonien naisten liiton (FOWA) tiedotussihteeri ja Rivers-osavaltiossa sijaitsevan peruskoulun yläasteen ja lukion johtaja.*



<sup>1</sup> Nigerjoen suiston mangrove-  
metsät ovat yksi maailman merkittävimmistä kosteikkoko-  
kosysteemeistä (suom. huom.).

# Keski-Amerikan öljyntuotanto

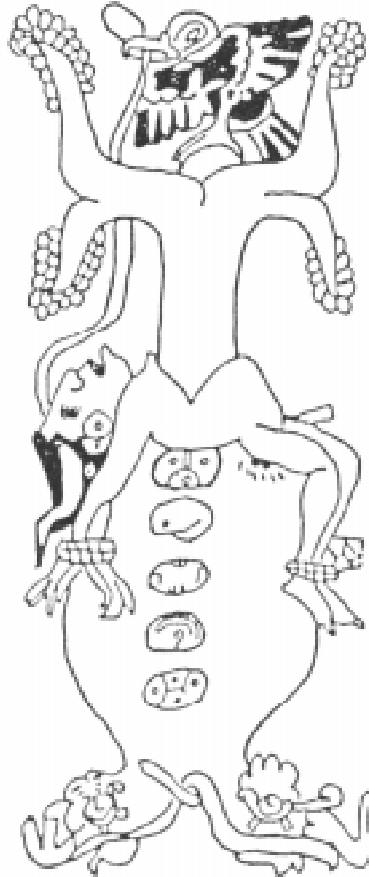
**Vaikka Keski-Amerikassa (Belize, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua ja Panama) on vähäiset energiavarat, on sillä tärkeä rooli öljyn läpikulkuväylänä Panaman kanavan vuoksi. Esimerkiksi vuonna 1997 Panaman kanavan läpi kuljetettiin noin 32 miljoonaa tonnia öljytuotteita.**

## Nicaragua

Kun aseelliset välikohtaukset loppuivat Nicaraguassa 1990-luvun alussa, tulivat ulkomaalaiset sijoittajat Kansainvälisen valuuttarahaston ja Maailmanpankin vaatiman rakenneso-  
peutusohjelman myötä maahan. Jotakin vuosikymmeniä sitten (1940-50-luvulla) tehtyjen tutkimusten mukaan alueen öljyesiintymät eivät vielä näyttäneet tuottoisilta. Siitä huolimatta hallitus hyväksyi vuonna 1997 uuden lain, joka koski fossiilisten polttoaineiden etsintää ja hyväksikäyttöä. Tässä se samalla sitoutui vähentämään hiilivoimaa. Keski-Amerikan kehityspankki tukee sitä asiassa. Tähän on epäilemättä vaikuttanut se, että globalisoituneessa maailmassa teknologian kehittyminen on tehnyt öljy-yhtiöille mahdolliseksi löytää kannattavia esiintymiä aina vain kaukaisemmilta alueilta.

Elokuussa 1998 Nicaraguan hallitus myönsi ensimmäisen öljyntuotantoluvan ulkomaalaiselle yhtiölle. Lokakuussa 1998 hallitus osoitti kaksi aluetta öljyntuotannolle Atlantin rannikolta. Alueet ovat kooltaan noin 400 000 hehtaaria. Toinen näistä sijaitsee vain kuuden kilometrin päässä Miskitos Kaysin luonnonsuojelualueelta, joka vuonna 1991 nimitettiin Karibian mannerlaatan monimuotoisimmaksi alueeksi. Siellä pesii Nicaraguan ympäristöministeriön suojeluksessa oleva vihreä kilpikonna sekä muita ekosysteemien kannalta tärkeitä lajeja. Alkuperäiskansojen edustajat saivat tämän hankkeen pysäytettyä, mutta toukokuussa 1999 hallitus myönsi norjalaiselle yhtiölle oikeuden tehdä tutkimuksia alueen

öljyesiintymistä. Tulokset julkaistaan vuonna 2000 ulkomaalaisille sijoittajille.



## Guatemala

Guatemala on ainoa Keski-Amerikan maa, joka varsinaisesti tuottaa öljyä. Siellä sijaitsevat myös alueen suurimmat öljyesiintymät. Maassa hyödynnetään 32 öljyesiintymää, jotka tuottavat yhteensä 1,75 miljoonaa tonnia öljyä vuodessa. Melkein kaikki sijaitsevat Petenin luonnonsuojelualueella. Siellä asuu tuhansia alkuperäiskansoihin kuuluvia ihmisiä, jotka ovat kärsineet ihmisoikeusloukkauksista ja elinympäristönsä saastumisesta.

Guatemalan suurin yhtiö on Basic Oil, joka on osa kanadalaista Norcen-yhtiötä. Hallitus on kuitenkin myöntänyt vuonna 1997 porauslupia viidelle yhtiölle. 1980-luvun lopulla sabotaasi-iskut vahingoittivat öljyntuotantolaitoksia. Meksiko ja Guate-

mala ovat sopineet yhteisestä maakaasuputkesta, joka rakennetaan Ciudad Pemexistä, Etelä-Meksikosta, Escuintlaan, Pohjois-Guatemalaan. Se seuraisi Petenin luonnonsuojelualueella olevia öljyputkia ja palvelisi lähinnä teollisuutta ja sähköntuotantoa. Tätä putkea on suunniteltu jatkettavan Costa Ricaan saakka osana laajempaa Keski-Amerikan kaasuverkosta.

## Costa Rica

Costa Rica varasi jo kesäkuuhun 1998 mennessä ja uudestaan toukokuussa 1999 viisi aluetta öljyntuotannolle. Nämä paikat sijaitsevat Talamacassa, missä on maan viimeisimpiin kuuluvan alkuperäiskansan reservaatti. Alueella on jo aikaisemmin ollut öljynporausta, mikä on aiheuttanut paljon saastumista, terveyshaittoja ja kielteisiä kulttuuri-vaikutuksia.

## Meksiko

Meksiko oli vuonna 1997 maailman kuudenneksi suurin öljyntuottaja- ja yhdeksänneksi suurin öljynviejäämaa. Meksikon hallituksen omistama Pemex on maailman kuudenneksi suurin öljy-yhtiö.

Vuonna 1999 Pemex on keskittä-  
mässä toimintaansa Meksikon läh-  
dellä oleviin esiintymiin. Viime vuosi-  
na tuotantoa on lisätty maan ulko-  
maanvelkojen vuoksi. Maa joutui ot-  
tamaan suuria lainoja amerikkalaisil-  
ta pankeilta, kun sen oma valuutta  
peso joutui kriisiin. Meksiko tuottaa  
vuodessa noin 175 miljoonaa tonnia,  
josta 150 miljoonaa tonnia on raaka-  
öljyä. Sillä on laajat poraussuunnitel-  
mat varsinkin Capechen ympäris-  
tössä. Meksikossa arvellaan olevan  
Amerikan toiseksi suurimmat öljyva-  
rat Venezuelan jälkeen. Vuonna 1998  
Meksiko joutui kuitenkin vähentä-  
mään öljyntuotantoaan poikkeuksel-  
listen alhaisten markkinahintojen ta-  
kia nostaakseen öljynsä arvoa.

Tabascon ja Veracruzin alueilta  
öljyntuotanto on saastuttanut suuria



alueita alkuperäiskansojen ja paikallisten maanviljelijöiden ja kalastajien mailla. Nämä ovatkin nousseet vastustamaan alueidensa väärinkäyttöä ja öljy-yhtiöiden aiheuttamia ympäristötuhoja.

\*\*\*

## Puhe seminaarissa

Nicaraguassa tilanne on sama kuin useassa muussa Keski-Amerikan maassa. Hallitus on myöntänyt ylikansallisille yhtiöille luvan öljyetsintään ja porauksiin piittaamatta alkuperäiskansojen mielipiteistä. Nämä suuryhtiöt käyttävät uusinta teknologiaa öljyn etsinnässä, joten ne voivat hyödyntää nyt myös vähäisempiä ja huonompilaatuisia esiintymiä. Vielä joitakin vuosia sitten tämä ei olisi ollut mahdollista. Maailmanpankki vaatii toteuttamaan rakenne- sopeutusohjelmaa, joka takaa suuryhtiöiden edut. Keski-Amerikan valtioita painavat myös suuret ulkomaanvelat, joita ne eivät koskaan pysty maksamaan takaisin.

Meksiko on tuottanut öljyä jo pitkään, mutta myös siellä on alkamassa uusi aikakausi. Guatemalassa on 14 öljyntuotantoaluetta tällä hetkellä. Siellä luonnonvarat ovat loppumassa, ja öljyä täytyy etsiä yhä uusista paikoista. Hondurasin hallitus on tällä hetkellä tyytyväinen uusiin löytöihinsä. Nicaraguassa hallitus suunnittelee uusia öljyn tuotantosopimuksia, joissa se muun muassa siirtäisi Miskitos Kaysin luonnonsuojelun rajoja ja jotka rikkoisivat ihmisoikeuksia. Myös Panamassa ja Costa Ricassa kaavaillaan vastaavallaisia ihmisoikeuksia ja luonnon taseapainoa rikkovia sopimuksia.

Monet järjestöt, kuten ympäristöjärjestöt ja Oilwatch, ovat jo aloittaneet öljynporausta vastustavan kampanjan. Kyseessä on pitkä tie, mutta emme halua toistaa niitä virheitä, jotka ovat johtaneet joidenkin alkuperäiskansojen kuolemiseen sukupuuttoon. Nicaraguan Atlantin rannikon alkuperäiskansojen, kuten myös useimpien Tyynenmeren rannikoilla asuvien ihmisten, elinkeino on kalastus. Öljyntuotanto ja etsintä aiheuttavat saastumista, joka vaikuttaa tuhoisasti kalastusyhteisöihin. Oilwatch on nostanut kanteen hallitus-

tamme vastaan, ja yritämme nostaa kanteen myös Yhdysvalloissa kuten esimerkiksi Ecuador on tehnyt Texacoa vastaan.

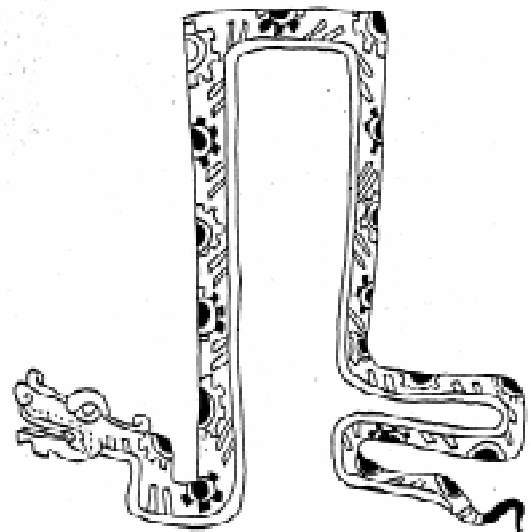
Me emme salli enempää öljyntuotantoa alueillamme, koska siitä tulevat haitat ovat liian suuria paikallisyhteisölle ja luonnolle. Jos me elämme sivistyneessä yhteiskunnassa, niin silloin meidän tulee ottaa huomioon kaikki energiantuotantomuodot. Energian suurkuluttajat, niin sanotut ensimmäiset ja vauraat maat, eivät voi lisätä öljynkulutustaan. Me emme voi antaa periksi, koska öljyntuotanto ei hyödytä meitä: ei valtiollisella eikä paikallisella tasolla. Hallitukset ja yhtiöt väittävät öljyntuotannon parantavat työllisyyttä ja valtioidemme taloudellista tilannetta, mutta kokemus on osoittanut tämän kaiken olevan valhetta. Tällaiset työpaikat eivät ole pitkäaikaisia. Siksi me sanomme "ei"!

Nämä lupien myöntämisprosessit ovat samoja Guatemalassa ja Ecuadorissa. Guatemalassa on luonnonsuojelun alue, joka on myös turistikohde. Mutta hallitus on kuitenkin myöntämässä alueelle öljyntuotantoluvan. Oilwatch on yrittänyt turhaan neuvotella yhtiöiden ja hallituksen kanssa asiasta. Tällä hetkellä näyttää siltä, että on mahdotonta päästä yhteisymmärrykseen. Guatemalan hallitus on kuitenkin myöntänyt, että kansainvälisellä painostuksella voi vaikuttaa asiaan. Olemme tehneet vetoituksen täällä seminaarissa, jotta paikallaolijat voisivat lähettää sen Guatemalaan. Ylikansalliset yhtiöt ovat loukanneet alkuperäiskansojen oikeuksia ja uhkaavat heidän elinehtojaan ja olemassaoloaan. Pyydämme, että vetoaisitte hallitukseen, jotta ne kunnioittaisivat ja puolustaisivat alkuperäisväestöjen oikeuksia ja perinteistä elämäntapaa.

Jos energiankulutus maailmassa säilyy ennallaan, on hyvin mahdollista, että tulevaisuudessa käydään sotia luonnonvaroista. Uskomme, kuten kaikki alkuperäiskansat, että maa on pyhä ja että öljy on maan veri. Ylikansalliset yritykset ja hallitukset eivät ymmärrä arvojamme

ja uskomustamme, jonka mukaan maa on pyhä. Ne haluavat tulla entistä rikkaammiksi riistämällä luonnonvarojamme: öljyä, metalleja, metsää. Meidän täytyy huolestua ja alkaa toimia, jotta nämä kansat voisivat jatkaa elämäänsä rauhassa. Meidän on taattava heille oikeus heidän omien luonnonvarojensa käyttöön. Ylikansallisten yhtiöiden ja hallitusten on kunnioitettava henkisyttämme ja uskomuksiamme, jotka ovat niin kaukana modernista rahamaailmasta. Me uskomme elämään ja haluamme, että planeettamme olisi asuttava myös tuleville sukupolville.

*Magda Lanuza Nicaraguasta on Oilwatchin Keski-Amerikan edustaja. Oilwatch on toiminut Keski-Amerikassa ja Meksikossa vuodesta 1998 alkaen. Se on kansainvälinen verkosto, joka koostuu muun muassa ympäristö-, nais-, ihmisoikeus- ja maatyöläisten järjestöistä. Vuonna 1996 perustettu verkosto työskentelee pääasiassa alkuperäiskansojen parissa, jotka ovat pahiten kärsineet öljyntuotannon haitoista sekä niihin liittyvistä ihmisoikeusloukkauksista. Oilwatch toimii kolmella mantereella: Amerikassa, Aasiassa ja Afrikassa. Oilwatchiin kuuluu myös muita kansalaisjärjestöjä ja paikallisia ryhmiä, jotka työskentelevät ja taistelevat riistoa ja öljyn etsintää vastaan.*



# Ecuador ja öljy

## Yleistilanne

**Ecuador on Latinalaisen Amerikan kuudenneksi suurin öljyntuottaja ja alueen neljänneksi suurin öljynviejämaa. Maa tuottaa noin kaksi miljoonaa tonnia öljyä vuodessa, joista suunnilleen 60 % menee vientiin.** Valtion omistama Petroecuador on maan suurin tuottaja, joka vastaa välittömästi tai välillisesti 80 %:sta maan öljytuotannosta. Ulkomaisista yrityksistä mm. Amoco, Atlantic Richfield Company (Arco), Elf Aquitaine, Maxus, Occidental, Oryx, Petrobras, Shell ja argentiinalainen YPF ovat aktiivisia Ecuadorissa. Ecuadorin suurimmat öljykentät ovat maan itäisessä osassa, Amatsonian sademetsissä. Petroecuador on ilmoittanut haluavansa kasvattaa maan vuosittaista öljyntuotantoa yli kolmeen miljoonaan tonniin vuoteen 2002 mennessä ja sen jälkeen 3,5 miljoonaan tonniin vuodessa.

Öljyntuotannolla on ollut Ecuadorissa tuhoisia vaikutuksia niin maan ympäristölle kuin alkuperäiskansoillekin. Ecuadorin väestöstä noin 45 % eli noin viisi miljoonaa ihmistä on alkuperäiskansojen jäseniä. Näistä suurimman ryhmän muodostavat kitshuat. Suuresta väestömäärästä huolimatta Ecuadorin alkuperäiskansoilla ei ole kovin suurta sananvaltaa maan päätöksenteossa. Esimerkiksi vain neljällä kansanedustajalla on alkuperäiskansatausta. Osa Ecuadorin perinteistä elämäntapaa harjoittavista alkuperäiskansoista asuu maan itäisien osien sademetsissä, eli samoilla alueilla missä harjoitetaan öljyntuotantoa. Ympäristötuhot alueella ovat mittavat. Arviolta 65 miljardia litraa raakaöljyä on valunut öljy-yhtiöiden toiminnan aikana tapahtuneissa onnettomuuksissa Amatsoniin. Lisäksi 17 miljoonaa litraa tuotannossa käytettyjä kemikaaleja ja syntyneitä sivutuotteita kaadetaan viikoittain alueen vesistöihin. Tuotannossa syntyviä ongelmajätteitä kerätään liian pieniin varas-

toihin. Sademetsää kaadetaan laajentuvien öljykenttien ja niiden myötä syntyvien väliaikaisten öljykaupunkien alta pois. Eräs ecuadorilaisten järjestöjen keskeisimmistä tavoitteista on pysäyttää öljyntuotanto suojelualueilla. Jo nykyisin valtaosa Ecuadorin öljystä pumpataan suojelualueilta, esimerkiksi Llagantesin, Sumaco Napo Galerasin ja Yasunin kansallispuistoista.

## Nykytilanne

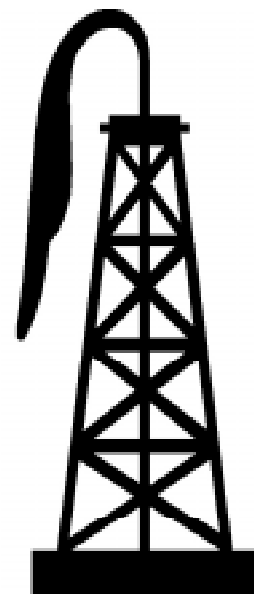
Kansainvälistä huomiota on herättänyt Ecuadorin alkuperäiskansojen ryhmäkanteen newyorkilaisessa tuomioistuimessa Texacoa vastaan. Ryhmäkanteessa Texacolta vaaditaan 1,5 miljardia dollaria yhtiön aiheuttamien ympäristötuhojen vuoksi. Texaco väittää, ettei asia koske emoyhtiötä, sillä toiminnasta ovat vastanneet Texaco Ecuador -tytäryhtiö ja vuodesta 1992 lähtien Petroecuador. Tapausta pidetäänkin suuntaa-antavana oikeusjuttuna, jossa saattaa määräytyä uudelleen ylikansallisten emoyhtiöiden vastuu tytäryhtiöidensä teoista.

Ecuadorin taloudellinen tilanne on viime vuosina huonontunut dramaattisesti. Muutoksesta on kärsinyt eniten maan alkuperäisväestö ja muut köyhät kansanosat. Tapahtumat kärjistyivät tammikuussa 2000, kun Presidentti Jamil Mahuad määräsi maan valuutan suuren korvattavaksi Yhdysvaltojen dollarilla, mikä olisi käytännössä esimerkiksi tehnyt köyhien ottamien pienten lainojen takaisinmaksun mahdottomaksi. Suunniteltu dollarisoiminen olisi laskenut minimipalkan neljään dollariin.

Ilmoitusta seurasivat massiiviset mielenosoitukset, joihin osallistui erityisesti alkuperäiskansojen jäseniä sekä köyhiä talonpoikia ja työläisiä ja joissa CONAIE oli keskeisessä roolissa. Mielenosoitusten tueksi maassa jär-

jestettiin lakkoja, joihin osallistuivat muun muassa valtiollisen öljy-yhtiön Petroecuadorin sekä maan kolmen öljyjalostamon työntekijät. Ay-liikkeet, alkuperäiskansojen, mustien ja pientilallisten järjestöt, opiskelijajärjestöt sekä kirkon ja armeijan edustajat muodostivat oman niin sanotun "kansan hallituksen" sekä "kansan parlamentin."

Tammikuun 21. päivänä noin 5000 ihmisen joukko valtasi Quitossa korkeimman oikeuden ja kongressin rakennukset. Presidentti Mahuad joutui luopumaan vallasta, ja tilalle astuivat eversti Lucio Gutiérrez, entinen korkeimman hallinto-oikeuden tuomari Carlos Solorzano sekä CONAIE:n puheenjohtaja Antonio Vargas. Kolmikon valta kesti kuitenkin vain kolmisen tuntia. Varapresidentti Gustavo Noboa julistautui asevoimien johdon tukemana uudeksi presidentiksi ja lupasi jatkaa edeltäjänsä uusliberalistista hevoskuuria. Yli 300 ihmistä pidätettiin syytettyinä vallankaappausyrityksestä. Alkuperäiskansojen ja muiden köyhien liikettä ei kuitenkaan pystytty tukahduttamaan, ja se jatkaa kamppailuaan. Aika näyttää paranevatko alkuperäiskansojen olot.



## Sota köyhiä vastaan

Puhe seminaarissa 5.2.

**Kiitos läsnäolijoille ja kiitos järjestäjille tästä tilaisuudesta. Ecuadorissa on 12 eri alkuperäiskansaa. Meillä on omat perinteemme ja kulttuurimme sekä toiveemme siitä, miten elämämme jatkuu.**

Elämme kolmannessa maailmansodassa. Se on taloudellinen sota, jossa ylikansalliset yhtiöt hyökkäävät köyhiä kansoja vastaan. Meillä on paljon ongelmia, nimenomaan kehitysongelmia. Maassamme elää ainakin 200 000 ihmistä, jotka eivät saa tarpeeksi ruokaa. Köyhyysrajan alapuolella elää hyvin paljon ihmisiä. Ihmiset etsivät epätoivoisesti työtä itselleen.

Suuret finanssitalot ovat meidän omistajiamme. Ne sulkevat meiltä kehitysmahdollisuudet ja kansat kuolevat sukupuuttoon. Näin suurvallat määräävät kohtalostamme, tavoitamme elää ja kulttuuristamme. Olemme kärsineet 1970-luvulta lähtien monista maailmanlaajuisista ongelmista. Tuolloin tuli suuri lama, ja valtio muutti tapaa, jolla se puuttuu asioihin. Taloudesta tuli aina vaan imperialistisempää. Me olemme jo 20 vuotta kestäneet uusliberalismia, jossa ylikansalliset yhtiöt ansaitsevat kaikista eniten. Ne kasvavat edelleen ja investoivat tuottavasti, mutta eivät sillä tavoin, että ihmiset saisivat töitä, tai niin, että ne ajattelisivat maailman parasta yleensä. Ne haluavat suuremman hyödyn itselleen eivätkä välitä alistetuista köyhistä alkuperäiskansoista.

Planeettamme 200 tärkeintä yritystä kontrolloi suurinta osaa tuotannosta. Niistä kymmenen kontrolloi kolmasosaa tuotannosta. Planeetan monimiljonäärit ansaitsevat suurimman osan dollareista. Se tapahtuu köyhien kustannuksella. Melkein puolet ihmiskunnasta elää köyhyydessä. Ecuador on siis ylikansallisten yhtiöiden hallitsema. Siellä toimivat Shell, Mobil, Repsol, Maxus, YPF, Arco, Occidental, Elf, Santa Fe, Petrobras ja Tri-petrol. Maassamme on yhteensä 17 esiintymää. Tuotosta

80 prosenttia menee yksityisyrittäjille.

Vuonna 1918 Hommovil-yhtiö aloitti toimintansa Santa Elenalla. Vuonna 1921 tehtiin uusi laki öljyasioista. Vuonna 1938 monet öljy-yhtiöt saivat toimiluvan. Esso aloitti toimintansa 1948. Ecuadorilainen yhtiö sai vuonna 1961 suuren osan Amatsonian alueesta haltuunsa. Vuonna 1964 Texacon kanssa tehtiin sopimus, ja se sai paljon alueita. Vuonna 1966 ecuadorilainen yhtiö sai alueita haltuunsa Pastazasta. Vuonna 1971 astui voimaan uusi öljylaki. Seuraavana vuonna myös valtio alkoi osallistua öljyntuotantoon. Texaco lähti maasta vuonna 1992 ilman, että yhtiöstä olisi ollut mitään hyötyä maalle. Sen sijaan yhtiö aiheutti paljon tuhoa.

Alueeltamme on miljoonia hehtaareja annettu öljy-yhtiöille. Näiden läsnäolo on edistänyt kulttuurimme, eläintemme, kasviemme ja biodiversiteetin häviämistä. Kyse on ollut kapitalistisesta kehityksestä. Ylikansalliset yhtiöt eivät ajattele kansojemme kohtaloa. Heille me emme ole olemassa.

Meidän maitamme pidetään vapaina. Kuka tahansa voi tulla sinne. Hallitus tukee tätä politiikkaa. Meidän maitamme on vallattu: maillemme on tullut uusia siirtolaisia asuttamaan niitä. Eli hallituksemme on rassistinen alkuperäiskansoja kohtaan. Tuhat miljoonaa hehtaaria on annettu öljy- ja puuyhtiöille, ja meidän kansamme ovat joutuneet uhreiksi tässä tilanteessa. Maillemme tulee jatkuvasti siirtolaisia ja erilaisia uskonnollisia siirtokuntia. Nämä kaikki työskentelevät yhtiöiden laskuun. Taloudellisella vallalla on suurin voima. Meidän maassamme on perustuslaki, jonka pitäisi taata oikeutemme, mutta siitä huolimatta meidän nykyinen kristillisdemokraattinen hallituksemme jatkaa vanhaa politiikkaa. Maamme 12 miljoonaa ecuadorilaista kärsii tästä politiikasta.

Haluaisin, että keskustelisimme alkuperäiskansojen ongelmista. Toivomme, että kaikki kansat, myös Suo-

men kansa ja teidän hallituksenne, ymmärtäisivät ongelmamme ja auttaisivat. Toivomme, että ihmiset tulisivat tietoisiksi alkuperäiskansojen ongelmien laajuudesta. Kiitos!

**Kysymys Arturo Yumbaylle:**

*Onko maassanne alkuperäiskansoja tai öljy-yhtiöitä koskevia lakeja?*

**Vastaus:**

Vuonna 1972 kansallismielinen sotilashallitus sai vallan maassamme. Se yritti noudattaa politiikkaa, joka olisi kansalaisten puolella. Mutta sen jälkeen kaikki ovat toimineet niin, että lait ja asetukset tyydyttäisivät vain ylikansallisia yhtiöitä ja että kansainvälinen pääoma virtaisi maamme. On olemassa alkuperäiskansoja ja ympäristöä puolustavia lakeja, mutta ne eivät ole riittäviä. Siksi käymme Texacoa vastaan oikeudenkäyntiä. Meillä ei ole hyviä ympäristöä tai meitä itseämme puolustavia lakeja. Viime vuonna (1998) Ecuador ratifioi ILO:n alkuperäis- ja heimokansoja käsittelevän sopimuksen (numero 169), jossa on meidän kannaltamme paljon tärkeitä asioita. Edellisenä vuonna astui voimaan perustuslaki, jossa ilmaistaan kansamme tahtoa ja taisteluumme kollektiivisten tarpeidemme puolesta, mutta emme vielä tiedä tuloksista.

**Vastaus Juri Vellan kommenttiin**

Haluamme ensinnäkin elää rauhassa omassa elinympäristössämme ilman, että yksikään ylikansallinen yhtiö - öljy- tai puuyhtiö - häiritsee elämäämme maillamme. Mutta emme voi sulkea silmiä todellisuudelta ja maailman yleistilanteelta. Ehkä emme vastustaisi luonnonvarojemme hyödyntämistä, mutta ensin pitäisi keskustella alkuperäiskansojen kesken. Päätöksiä meidän onnestamme tai epäonnestamme ei pitäisi tehdä pääkaupungin korkeiden talojen ylimmissä kerroksissa. Emme halua olla alistettuja. Haluamme kyllä käyt-

tää korkeaa teknologiaa, mutta emme halua käyttää ulkoa päin tuotua teknologiaa, jonka avulla saisimme rahaa. Haluamme määrittellä omat pyrkimyksemme ja itse päättää, mitä on luonnonvarojen järkevä hyödyntäminen.

## Puhe seminaarissa 6.2.

Olemme vaihtaneet näkemyksiämme viime päivinä. On ollut tärkeää kuulla hantien käsityksiä asiasta. Olemme myös kosmisesti lähestyneet elämän tarkoitusta ja sitä, mitä maa meille merkitsee. Maa ei ole kaupallinen asia vaan elämän asia. Olemme vertailleet käsityksiämme hallitusten ja yhtiöiden käsityksiin. Vertailu auttaa löytämään vaihtoehtoja eilinehtojemme säilyttämiseksi ja parantamiseksi. Maailmassa tiedetään hyvin vähän siitä, mitä Etelä-Amerikan maissa tapahtuu. Erityisesti Ecuadorin tapahtumista tiedetään vähän.

Helmikuussa alettiin liikehtiä siksi, että hallitus nosti kaasun hintaa yhdestä dollarista viiteen. Myös sähkön hinta nousi 300 prosenttia. Hallitus toimii yhtiöiden puolesta, koska olemme öljyntuottajamaa ja meillä on paljon kaasuesiintymiä.

Kerron, mitä Texaco on tehnyt Ecuadorissa 28 vuoden aikana pumppatessaan öljyä mailtamme. Texaco tuli Ecuadoriin vuonna 1964 sellaisena aikana, jolloin öljyntuotanto oli kovasti nousussa, ja 28 vuoden jälkeen yhtiö lähti. Tänä aikana Ecuadorista pumpattiin 191 miljoonaa tonnia öljyä. Jokiin valui 65 miljardia litraa öljyä ja 72 miljardia litraa jätevesiä. Tuli palaa jatkuvasti öljylähteissä, joissa poltettiin 6 670 miljoonaa kuutiometriä kaasua. Maalle on jätetty 600 allasta, joissa on myrkyllistä jätettä. Näistä on tehty kotimaisia sekä kansainvälisiä tutkimuksia eli luvut eivät ole liioittelua.

Tuotetun vahingon jälkeen meille jää todellisuus, jossa eilinehtomme ja asuinpaikkamme ovat muuttuneet. Erityisesti tämä koskee siona-, secoya-, cofán-, huaorani- ja kitshua-kansoja ja myöskin alueelle muuttaneita öljy-yhtiöiden palveluksessa olleita työläisiä. Hyvin pieni tetete-kansa on jo tuhoutunut ja zapara-kansan kulttuuri on lähellä häviämistä. Se johdetaan paljolti öljy-yhtiöiden vaikutuk-

sesta.

Olemme nähneet kuinka monet kasvi- ja eläinlajit ovat kuolleet sukupuuttoon. Öljy-yhtiöiden mukana on tullut tappavia sairauksia, joita meillä ei ole aikaisemmin ollut. Koululaiset ovat vaikeuksissa, koska he eivät oikein pärjää eli lapset ovat jälkeennejäneitä. Tämä johtuu öljy-yhtiöiden toiminnasta heidän alueillaan. Miljardeja hehtaareja metsää on hävitetty ja koska on käytetty raivaustraktoreita ja muuta raskasta kalustoa, tuho on suuri. Tilannetta on mahdoton palauttaa entiselleen.

On myös näyttöä siitä, että Petroecuador ja Texaco ovat ansainneet seitsemän miljardia dollaria Ecuadorissa toimimansa ajan kuluessa. Tämä on yhtä suuri summa kuin Ecuadorin ulkomaanvelka sinä samana vuonna 1992, kun Texaco lähti maasta. Texaco on saanut hyödyn, mutta kansamme ja hallituksemme eivät ole saaneet oikeastaan mitään. Haastoimme Texacon oikeuteen vuonna 1993. Haluamme kolmea asiaa:

- Ensinnäkin yhtiöiden käyttämä teknologian uudenaikaistaminen. Petroecuador peri Texacon laitteistot. Yhtiöt ovat käyttäneet hyvin vanhanaikaista teknologiaa, jota ei sallita muissa maissa.
- Toiseksi vaadimme, että aiheutetut ympäristövahingot korvataan. Pitäisi tukkia öljyvuodot, puhdistaa vedet ja sulkea myrkyaltaat.
- Kolmanneksi haluamme saada korvauksia asukkaille.

Hallitsijoiden mielipiteet eivät ole mahdollistaneet oikeudenkäyntiä Ecuadorissa, mutta New Yorkissa on nyt julkinen oikeudenkäynti. Siellä näemme, miten käy.

Tapauksemme on tärkeä maailmanlaajuisestikin, jotta yhtiöt ja valtiot ottaisivat vakavasti nämä asiat ennen kuin aloittavat öljyn porausta missään päin maailmaa. Toivomme, että järjestöt ovat solidaarisia meille ja toivon, että seminaarin päätöspäivänä kaikki asiastamme kiinnostuneet järjestöt allekirjoittavat paperin, joka tukee asiamme oikeuskäsittelyä New Yorkissa. 75 edustajaamme puolustaa asiassa 30 000 henkilöä. Maasamme ei voi nostaa kollektiivista syytettä. Jos hakisimme Ecuadorissa asiallemme oikeutta, meidän pitäisi

nostaa 30 000 syytettä. Joka tapauksessa toivomme, että kansat olisivat solidaarisia meille ja että voisimme jatkaa prosessiamme ja näin hyötyisimme siitä jotakin. Kiitos!

## Puhe 3.2. Pekka Haaviston tapauksessa

Tuon teille terveisiä Ecuadorin alkuperäiskansoilta. Kiitän huomios-ta, jonka me olemme nyt saaneet täällä Suomessa. Samoin kuin veljillä ja sisarilla nyt pöydän ja muutoin maapallon toisella puolella, meilläkin on lukematon määrä ongelmia.

Niitä ovat aiheuttaneet erityisesti alueellamme toimivat öljy- ja mineraalivarjoja hyödyntävät yhtiöt. Joet ovat saastuneet, metsät ovat kadonneet ja niiden mukana myös kulttuurit. Haluaisin pyytää kolmea asiaa:

- Ensimmäinen koskee oikeusjuttua, jonka olemme nostaneet ja joka käydään New Yorkissa Texacoa vastaan. Ehkä siitä ei täällä tiedetä. Haluaisimme Suomen hallintoelinten taholta tukea siten, että täältä käsin keskusteltaisiin Ecuadorin hallituksen kanssa ja että alkuperäiskansan oikeudenkäyntiä tuettaisiin.
- Toinen ongelma on se, että hallitus aikoo hyödyntää öljyvarjoja alueilta, jotka sijaitsevat luonnonpuistoiksi julistetuilla alueilla. Luonnon- ja myös eläinsuojelualueita aiotaan tuhota ja samalla myös ne kulttuurit, jotka asuvat siellä.
- Kolmas asia on, että Suomen hallitus ottaisi yhteyttä suoraan myös alkuperäiskansojen edustajiin alueellamme ja että se olisi suoraan yhteistyössä meidän eikä hallituksen kanssa. Ei koskaan tiedä, seuraako yhteistyöstä hallituksen kanssa mitään hyvää. Toivon, että Suomen Ympäristöministeriö ja ympäristöjärjestöt työskentelisivät yhtä innokkaasti kuin tähänkin saakka, jotta mekin voisimme pitää luonnon puhtaana.

*Arturo Yumbay Iligama on ollut Ecuadorin alkuperäiskansojen järjestön CONAIE:n varapuheenjohtaja. CONAIE perustettiin vuonna 1986 ajamaan Ecuadorin alkuperäiskansojen oikeuksia. Arturo on kitshua ja hän on toiminut aktiivisesti alkuperäiskansojen oikeuksien puolustajana.*

# Kolumbia, u'wat ja öjy

**Öljy on yksi Kolumbian tärkeimmistä vientituotteista. Maa on Etelä-Amerikan neljänneksi suurin ja nopeimmin kasvava öljytuottaja. Öljy on myös muuttunut välineeksi Kolumbian hallituksen ja sitä vastaan taistelevien vasemmistolaisten sissiryhmien, kuten FARC:n ja ELN:n, taistelussa.** Pyrkiessään tuhoamaan maan talouden sissit ovat toistuvasti särkeneet iskuissaan öljyputkia. Vastavetona hallitus on lisännyt joukkojensa määriä öljyntuotantoalueilla.

Tuhoisimmin tilanne vaikuttaa alueella asuviin alkuperäiskansoihin, joita sekä Kolumbian pahamaineiset asevoimat että sissit ajavat ahtaalle ja jotka kärsivät eniten öljyntuotannon ja öljyputki-iskujen aiheuttamista ympäristötuhoista. Esimerkiksi u'wien alueen pohjoispuolella kulkevaan Cano Limonin putkeen ovat sissit iskeneet jo yli 500 kertaa, jonka seurauksena yli 236 000 tonnia raakaöljyä on valunut ympäristöön. Öljyntuotannon mukana tullut väkivalta nousi helmikuussa 1999 kansainvälisiin otsikoihin, kun FARC:in sissit sieppasivat ja murhasivat kolme amerikkalaista aktivistia, Terence Freitasin, Laheena Gayn ja Ingrid Washinawatokin. He olivat auttamassa u'wia Occidental-öljy-yhtiötä vastaan käytävässä kampanjassa.

## U'wat

Noin 5 000:n hengen u'wa-kansa asuu Koillis-Kolumbiassa Sierra Nevada de Cocuy'n vuoristossa, joka sijaitsee Andien juurella Amazonasin altaan reunalla. Toisin kuin useat muut Etelä- ja Keski-Amerikan alkuperäiskansat u'wat ovat onnistuneet säilyttämään perinteisen kielensä ja kulttuurinsa. Suurin osa heistä puhuu pelkästään äidinkieltään u'wajkaa. 1940-luvulla aloitetun ja 1970-luvulle saakka jatkuneen politiikan seurauksena Kolumbian hallitus antoi yli 85 prosenttia u'wien perinteisesti asuttamasta alueesta uudisasukkaille. Nykyinen u'wien virallinen asuinalue käsittää enää noin 220 000 hehtaaria. Vaikka alue

on yli kaksi kertaa suurempi kuin ennen vuotta 1999 se on edelleen liian pieni perinteisen elämäntavan kannalta.

Nykyisin suurin uhka u'wien ekologiselle elämäntavalle on kansainvälisen öljyteollisuuden, erityisesti yhdysvaltalaisen Occidental Petroleum eli "Oxyn" levittäytyminen heidän alueellensa. Oxyn lisäksi myös Shell on ollut kiinnostunut alueen öljyvaroista, mutta vetäytyi projektista kansainvälisen arvostelun vuoksi. Vaikka Kolumbian laki takaa alkuperäiskansoille oikeuden päättää oman alueensa raaka-aineiden käytöstä, on käytäntö usein toista.

U'wat ovat toimineet pitkään väkivallattomasti öljynporausten estämiseksi. He ovat uhanneet joukkoitsemurhalla, mikäli öljy-yhtiö tulee heidän mailleen. Legendan mukaan noin 450 vuotta sitten espanjalaisten valloittaessa heidän alueensa yli kolmetuhatta u'waa surmasi ensin lapsensa ja sitten itsensä syöksymällä rotkoon.

Haittoihin verrattuna alueen öljystä saatavat hyödyt ovat vähäiset. Oxyn varaamalta alueelta, Samore blockista löytyy vähemmän öljyä kuin mitä Yhdysvallat kuluttaa kolmessa kuukaudessa.

## Nykytilanne

U'wa-kansan edustajat veivät taistelunsa keväällä 1999 Oxyn kotikaupunkiin Los Angelesiin Yhdysvaltoihin, missä u'wien edustajat ja pohjoisamerikkalaiset aktivistit osallistuivat Oxyn yhtiökokoukseen. Kokoukseen he pääsivät u'wia tukevien Sinsinawan dominikaanisten nunnien avulla, jotka olivat hankkineet Oxyn osakkeita.

Elokuussa 1999 hallitus laajensi u'wien aluetta yli kaksinkertaiseksi. Tämä oli kuitenkin paljolti juridinen silmänkääntötempu, sillä tämän jälkeen hallitus antoi Oxylle porausluvan juuri uuden alueen ulkopuolelta. Kuitenkin porausaluekin kuuluu u'wien perinteiseen kotimaahan.

Noin 200 u'waa "valtasi" rauhallisesti joulukuussa 1999 alueen, jolla

Oxy kaavailee aloittavansa öljynporausten. Vuoden 2000 alussa alkoi kansainvälinen kampanja, jolla vedotaan Oxyn suurosakkaaseen sijoitusyhtiö Fidelity Investmentsiin, jotta se estäisi poraukset u'wien mailla. Painostuksen kohteeksi on joutunut myös USA:n presidenttiehdokas Al Gore, jolla on noin 500 000 dollarin edestä Oxyn osakkeita.

Kolumbian väkivaltaisuudet ovat kiihtyneet menneillään olevista rauhanneuvotteluista huolimatta. Taistelut vasemmistosissien, maan asevoimien ja oikeistolaisten puolisoliallisten joukkojen välillä ovat jatkuneet myös u'wien asuttamilla alueilla. Yhdysvaltain hallitus päätti alkuvuonna 2000 antaa Kolumbian asevoimille yli puolitoista miljardia dollaria ylimääräistä tukea huumeiden vastaista taistelua varten. Suuren osan tästä rahasta arvellaan kuitenkin menevän sissien vastaisen toiminnan rahoittamiseen ja kiihdyttävän siten sisällissotaa entisestään.

Occidental-öljy-yhtiö on turvautunut myös asevoimiin saadakseen u'wien perinteisiä maita käyttöönsä. Armeija häätöi 25.1.2000 kymmeniä u'wia Cedenosta ja siirsi heidät pakolla kuorma-autoilla ja helikoptereilla alueelta, jonne öljy-yhtiö suunnittelee rakentavansa Samoreen johtavan huoltotien. Öljynetsinnän alkamiseen reagoivat välittömästi myös vasemmistosissit. Kun armeija oli häätämässä viimeisiä u'wia ELN:n sissit tuhosivat Oxyn tienrakennuskalustoa. Kolumbian poliisi pyrki myös kovin ottein purkamaan u'wien pystyttämät tiesulut. Maaliskuussa ainakin 4000 maatyöläistä, opiskelijaa ja ammattiyhdistysaktiivia liittyi u'wien väkivallattomaan vastarintaan estämään öljy-yhtiön pääsyn alueelle. Lopulta Occidental onnistui 1.10.2000 siirtämään porauskaluston paikalle tuhansien sotilaiden suojaamana.

U'wat olivat kuitenkin tällä välin löytäneet arkistoista Espanjan kuninkaan päätöksen vuodelta 1661, joka vahvistaa heidän oikeutensa alueeseen ja myös sen maanalaisiin luonnonvaroihin.

# Öljy on maan veri

Puhe seminaarissa 7.2.

**Ongelmistamme keskeiset koskevat maitamme ja alueitamme. Missä olemmekin, olemme kiinni Äiti Maassa. Meillä on oltava oikeus asua siinä. Öljy on maan veri, ja sitä ei voi ottaa pois. Me emme voi tehdä sitä. Ihmiselläkkin on veri, joka pitää elämänvoiman yllä.**

Elämä on maa. Se ylläpitää elämää. Elämä on vesi ja aurinko. Filosofiamme mukaan elämämme on neljäsataayhdeksänkymmentätuhatta vuotta vanha.

Kansallamme on tiettyjä sääntöjä, jotka Taivas on antanut meille. Hän on antanut käskyjä, jotka meidän tulee täyttää.

Maa jolla elämme, ei ole meidän. Se on annettu meidän elämäämme varten, ja meidät on laitettu puolustamaan sitä. Se ei ole meidän koska taivaasta on sanottu: minä sen tein, minä sen loin.

Sieltä on sanottu, että jos emme toteuta tätä lakia, niin saamme uuden lain ja se on maanjäritys. Maanjärityksen lain taivas antaa meidän huomata, voimmeko elää tämän lain kanssa. Ja siksi me pelkäämme maan ja nyt öljyn hyväksikäyttöä.

On kaksi tärkeintä rukousta ja lupasta.

Kun synnyin, isäni antoi ensimmäisen lupauksen Isä Taivaalle. Hän rukoi, että en saastuisi, ja että tämä pieni elämä eläisi tästä maasta. Siivistys elämäni tulee isältä.

Kaikki ruoat joita syömme, tulevat Taivaasta. Kaikesta, mitä maa kasvattaa, kasveista, lihasta, ja myös siitä, mitä myös vesi kasvattaa, on huolehdittava. Tämä on meidän uskomuksemme.

On tiettyjä seremonioita, joita meidän tulee toistaa. Rukoilemme aurinkoa ja kuuta, jotta ne eivät nukahtaisi; rukoilemme kevään vetä, jottei se nukahtaisi. Ne pitävät yllä meidän elämäämme. Opetuksemme kehottaa tekemään maalle hyvää. Meidän tulee paastota ja muistaa, että historiaa ei voi muuttaa.

Se, mitä me tällä hetkellä vaadimme, on turvapaikka. Tähän asti maamme alkuperäiskansat ovat joutuneet neuvottelemaan hallituksen kanssa, ja siitä on seurannut, että hallitus on merkinnyt asiakirjoihin maa-alueemme. Osa on merkitty meille, mutta osa on jätetty ulkopuolelle.

Osalla meidän alueestamme jo asuukin maamme valtaa pitävää kansaa, mutta me haluamme, että osa säilyy meillä ja että se säilyy kokonaan öljynporauksen ulkopuolella. Meilläkin on kokemuksia siitä, että öljyä porattaessa alueellamme on menetetty ihmishenkkiä.

Öljynporaus on ollut tuhoisaa sekä meille että uudisasukkaille. Osalla alueistamme on tehty alustavia tutkimuksia, ja nyt siellä halutaisiin aloittaa öljynporaus, mutta tähän ei ole oikeutta.



Se toisi mukanaan suuria koneita, joita me itse emme tarvitse. Se toisi lentokoneita ja kenttiä. Se toisi sotilaita. Se toisi vihollisen, mikä tuo yhteenottoja.

Rauha tarkoittaa meille sitä, että meidän ei tarvitse neuvotella hallituksen kanssa. Ei tarvita sissejä. Ei tarvita sotilaita, ei tarvita yhteenottoja.

Haastattelu 14.2.

Elämämme on vaikeaa ja ongelmia on paljon. Hallitus ei halua palauttaa maitamme, koska siellä on runsaasti luonnonrikkauksia, puuta, öljyä ja kalaa. Alueella on menossa suuri puunjalostushanke, ja hallitus haluaa myydä metsät mailtamme. Vedet ryöstökälistetään, tulevaisuudesta ja kalakannan jatkuvuudesta ei välitetä.

Nyt öljy-yhtiöt haluavat tulla hyödyntämään öljyä meidän perinteisiltä alueiltamme. Meille Äiti Maa on elävä olento, emmekä ymmärrä tällaista toimintaa ja vastustamme sitä. Monet eläimet ovat jo alueeltamme kuolleet, ja nyt suojelemme korkealla vuorilla olevia metsiä, jotta eläimillä olisi suojapaikkoja. Osa maasta on jo muuttunut savanniksi, ruohikoksi liiallisen puunhakkuun vuoksi. Meillä oli oma suolakaivos, jonka hallitus myös vei. Nyt meidän pitäisi tehdä heille käsitöitä ja maksaa niillä omasta suolastamme. Kaivos oli meille tärkeä, saimme siitä varoja, jolla tulla toimeen.

Öljyä ei voi syödä. Sitä tarvitsevat ne, joilla on koneita ja autoja - emme me.

Meille öljy on ongelma. Se tuo mukanaan paljon väkivaltaa. Öljy-yhtiöiden mukana tulevat sotilaat ja sissit. Kolumbia on hyvin väkivaltainen maa, sotilaita on joka paikassa. Alueelle, jonne menemme on ainakin viisi, kuusi tai seitsemän tarkastuspistettä, jossa tarkastetaan henkilöllisyys ja kysytään liikkumisen tarkoitusta ja kulkulupia. Siellä liikkuminen on erittäin vaikeata ja vaarallista.

Me elämme Kolumbiassa aika hajallaan, mutta jos me pystymme yhdistämään voimamme ja olemaan tiiviimmässä kansainvälisessä yhteistyössä, niin asiat menevät hyvin. Mutta se vaatii paljon työtä. On monia ihmisiä, jotka ovat jo luopuneet perinteisestä kulttuuristaan. Meitä yritetään ostaa, ja meille tarjotaan Kristusta, joka ei ole meidän kulttuuriamme. Joillekin ihmisille kulttuuri

on myynnissä, sillä he haluavat autoja ja tavaroita. He myyvät kulttuurinsa. Alkuperäiskansojen kulttuuri ei ole tällaista ostamista ja myymistä.

Meille ovat tärkeitä seremoniat ja harmoninen elämä sopusoinnussa luonnon kanssa. Äiti Maata, vettä, koko maailmaa pitää kunnioittaa ja suojella. Pitää ajatella ja toimia kaikessa oikein ja hyvin kaiken elämän kannalta.

Minusta on hyvin surullista puhua maasta ja vedestä, koska niitä käytetään niin väärin. Minun tehtäväni on pelastaa kansani ja itse asi-

assa kaikki kansat, koska me tulemme maailman sydäimestä, maapallon keskeltä. Jos sieltä viedään veri, pumpataan öljy pois, niin maankuori järkkyy ja seuraa suuria maanjäristyksiä, joten kaikki maailman ihmiset tulevat kärsimään. Eli meille kaikille on tärkeää, että tasapaino säilyy.

Tähän taisteluun saan voimani luonnosta, mistäpä muualtakaan. Monissa maissa alkuperäiskansat elävät luonnonrikkauksien keskellä. Meillä pitäisi olla oikeus suojella alueitamme ja kansoina. Meitä pitäisi arvostaa ja kunnioittaa samoin kuin muitakin kansoja. Kansamme mail-

le ei voi tulla noin vain ottamaan tai ostamaan luonnonvarojamme. Meillä on omat lakimme, jotka ovat paljon vanhempia, kuin niin sanotut kolumbialaisten lait. Lakejamme pitäisi ymmärtää ja kunnioittaa. Tällä hetkellä Kolumbian hallitus ei toimi niin.

*Kolumbialainen Roberto Afanador Cobaría (u'wan kielellä Berito Kubaruwa) on yksi u'wien valituisista johtajista. Hänen panoksensa kampanjassa Oxya vastaan on ollut tärkeä.*

---

## Työryhmä 1:

---

### Öljy-yhtiöiden strategiat ja alkuperäiskansojen vastaus niihin

Tieteiden talon kahvilassa kokoukseen työryhmässä käytiin venäjäksi ja suomeksi vilkas ja rönsyilevä keskustelu, johon osallistuivat mm. *Juri Vella, Eva Toulouse ja Jan Gardberg*. Puheenjohtajana toimi *Olli Tammilehto*. Tulkkausten kestosta ja muista syistä johtuen aika loppui kesken. Tästä huolimatta pari työryhmän jäsentä onnistui nopeasti kiteyttämään keskustelun seuraavaksi jäsentelyksi:

#### Öljy-yhtiöiden strategiat:

1. Öljy-yhtiöt määrittelevä kielen ja käsitteet, joilla asioista saa puhua.

2. Yhtiöt antavat toiminnastaan ekologisen kuvan ulkomaailmalle.
3. Yhtiöt pyrkivät saamaan alkuperäiskansat riippuvaisiksi itsestään "auttamalla".
4. Yhtiöt pyrkivät tekemään ihmisistä eriarvoisia (toiselle enemmän kuin toiselle -strategia), mikä hajauttaa kansoja.
5. Yhtiöt vaikuttavat monin tavoin viranomaisiin.

#### Vastarinnan strategiat:

1. Lainsäädäntöehdotusten tekeminen.
2. Valistus, kasvatus, koulutus, jotta alkuperäiskansat kykenisivät näkemään oman asemansa ja omat mahdollisuutensa.
3. Kansallisen ja kansainvälisen liikkeen luominen, voimavarojen yhdistäminen.
4. Yleiseen mielipiteeseen vaikuttaminen.



## Työryhmä 2:

### Öljyn- ja kaasuntuotannon uhkaamien alkuperäiskansojen verkostoituminen

**Puheenjohtajat:** *Magda Lanuza, Oilwatch Mesoamerica - Nicaragua ja Yehudi P.P. van de Pol, Oilwatch Europe - Alankomaat*

**Sihteeri:** *Jouni Nissinen, KEPA - Suomi*

**Osanottajat:** *Noora Jaakkola, Shell-boikottikampanja - Suomi, Ari Sardar, Shell-boikottikampanja - Suomi, Juhani Makkonen - Suomi, Ana Vivas - Kolumbia/Ranska, Klaus Pontvik, Maan ystävät - Ruotsi, Anna Wirén, Fältbiologerna - Ruotsi, Charity Ebeh, MOSOP/ FOWA - Nigeria, Deebii Nwiado, MOSOP - Skandinavia/Nigeria, Agrafena Sopotshina - Siperia/Venäjä, Lidija Okotetto - Siperia/Venäjä, Arturo Yumbai, CONAIE - Ecuador, Katri Pirttijärvi, Helinä Rautavaaran etnografisen museo Suomi, Roberto Afanador Cobaría - Kolumbia.*

Keskustelu aloitettiin esittelykierroksella. Puheenjohtajapari esitelti kansainvälisen Oilwatch-verkoston toimintaperiaatteita. Oilwatch on kehitysmaiden järjestöjen välille syntynyt verkosto, joka työskentelee kolmannen maailman maissa vastuutonta öljyn etsintää ja porausta vastaan. Verkosto ei suostu ottamaan vastaan lahjoituksia öljy-yhtiöiltä. Sen sijaan sen eurooppalainen haara (Oilwatch Europe) tekee varainhankintaa etelässä toimivien verkoston jäsenten puolesta. Varainhankinnan lisäksi Euroopassa tehtävä työ sisältää lobbaamista ja tiedonvälitystä. Oilwatch Internationalin päämaja sijaitsee Ecuadorissa.

Esittelykierroksen jälkeen keskustelua käytiin siitä, minkälaisia ongelmia öljyntuotanto aiheuttaa niillä eri alueilla, joilta seminaarin vieraina olevat alkuperäiskansojen edustajat olivat kotoisin. Yksimielisyys vallitsi siitä, että niin ongelmat kuin ratkaisutkin ovat eri maissa erilaisia. Näin ollen on vaikeaa löytää yleispäteviä, kaikkialle sopivia ratkaisuu-

ja. Todettiin kuitenkin, että konflikteja on kaikkialla ja kaikkien öljyntuotantoalueiden alkuperäiskansat kohtaavat niitä.

Etelä-Amerikassa öljyntuotannon alkuperäiskansoille aiheuttamat ongelmat ovat huonosti tunnettuja. Tämän vuoksi kansallisen tason kansalaisjärjestöjen ja verkostojen luominen on tärkeää. Esimerkiksi Ecuadorissa ei ole järjestöjä, jotka toimisivat yksinomaan öljyntuotannon ongelmien parissa. Yksi keskeisiä kysymyksiä maassa onkin se, kuinka alkuperäiskansojen ja heidän oikeuksiensa hyväksi tehtävää työtä saataisiin tehostetuksi.

Nigerilaiset ogoniedustajat pitivät kansainvälistä kansalaisjärjestöjen ja alkuperäiskansojen järjestöjen verkostoitumista tärkeimpänä asiana. He totesivat, ettei hallitus ole edelleenkään suostunut vuonna 1990 ogonien oikeuksien julistuksessa (The Ogoni Bill of Rights) esitettyihin vaatimuksiin, jotka käsittivät muun muassa alueellisen autonomian ja oikeuden päättää ogonien mailla olevien öljyvarojen käytöstä. Asiaa ei ole edes pyritty ratkaisemaan. Nyt muutkin Niger-joen suistoalueen etniset ryhmät ovat alkaneet koota rivejään toimiakseen organisoidusti oikeuksiensa puolesta.

Siperiassa valta on valtion ja öljy-yhtiöiden käsissä. Laki antaa öljy-yhtiöille oikeuden porata öljyä alkuperäiskansojen mailta ilman näiden suostumustakin. Ongelmien ratkaisussa tulisi siperialaisten vieraiden mukaan keskittyä hyvien ja joustavien suhteiden luomiseen alkuperäiskansojen, öljy-yhtiöiden ja viranomaisten välille.

Keskeiset tehtävät Euroopassa ovat alkuperäiskansojen järjestöjen ja kehitysmaiden kansalaisjärjestöjen puolesta lobbaaminen, öljyntuotannon

ongelmista tiedottaminen sekä varainhankinta kehitysmaiden järjestöille ja verkostoille. Erityisen tärkeänä pidettiin mahdollisuuksien luomista eri maanosien alkuperäiskansojen tapaamisille ja yhteistyölle.

Työryhmässä tuli selvästi esille, että eri kansoilla on eri ratkaisumallit öljyntuotannon tuomiin ongelmiin. Kaikkialla toimivia patenttiratkaisuja on vaikea luoda, mutta keskusteluja tulee jatkaa ymmärryksen lisäämiseksi sekä uusien yhtymäkohtien havaitsemiseksi eri kansojen ongelmien ja mahdollisten ratkaisujen välillä.





# Työryhmä 3:

## Pohjoinen ulottuvuus

Euroopan Unionin kaavailtua Pohjoista ulottuvuutta käsittelevän työryhmän kokous alkoi lyhyillä esityksillä kyseisen ulkopoliittisen aloitteen sisällöstä. Tämän jälkeen työryhmä keskittyi keskustelemaan siitä, mitä vaikutuksia EU:n kasvaneella mielenkiinnolla Euroopan pohjoisiin alueisiin voisi olla alueen ympäristölle sekä siellä eläville alkuperäiskansoille.

EU:n pohjoista ulottuvuutta on kehitetty Suomen aloitteesta, ja sen tarkoituksena on ollut luoda yhtenäinen ulkopoliittinen kanta Itämeren alueen ja Venäjän luoteisosien kanssa tapahtuvasta yhteistyöstä. Ulottuvuus ei sinänsä ole mikään uusi ohjelma-kokonaisuus eikä rahoitusohjelma, vaan sen tarkoituksena on yhtenäistää olemassa olevia strategioita. Virallisten suuntaviivojen mukaan Pohjoisen ulottuvuuden olisi määrä

- edistää alueen rauhaa ja vakautta,
- lisätä kauppaa ja taloudellista yhteistyötä,
- parantaa kuljetus- ja tiedonvälitysinfrastruktuuria,
- taistella rikollisuutta vastaan,
- vahvistaa kansalaisyhteiskuntaa,
- auttaa vähentämään alueen ympäristöongelmia, erityisesti niitä, jotka liittyvät ydinvoimaan.

Aloitteen taustalla on vahva taloudellinen intressi kehittää Barentsin- ja Karanmeren samoin kuin Komin, Jamalin nenetsien sekä Hantien ja mansien alueiden kaasu- ja öljykenttiä. Nämä kentät ovat ekologisesti erittäin haavoittuvilla alueilla sekä usein myös paikallisten alkuperäiskansojen kuten nenetsien, komien, hantin ja mansien mailla. EU:ssa on kaavailtu näitä Unionin tuleviksi energianlähteiksi

Tämä valottaa aloitteen perusristiriitaa. Toisaalta Pohjoisessa ulot-

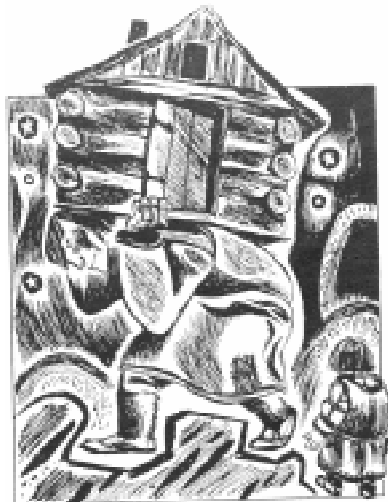
tuvuudessa pyritään vahvistamaan alueen kansalaisyhteiskuntaa, parantamaan ihmisoikeustilannetta ja alkuperäiskansojen asemaa sekä ympäristön tilaa. Toisaalta aloitteen liikkeelle panevana voimana toimivat erityisesti öljyn ja kaasun tuotantoon mutta myös metsätalouteen, kalastukseen ja kaivosteollisuuteen liittyvät vahvat taloudelliset intressit. Juuri ne uhkaavat alueen ympäristön tilaa ja perinteisen kulttuurinsa säilymisestä kamppailevia alkuperäiskansoja. Ylikansallisista ja venäläisistä öljy-, kaivos- ja metsäyhtiöistä saatujen kokemusten perusteella voi päätellä, etteivät ihmisoikeustilanne ja ihmisten sosiaaliset olosuhteet juuri parane luonnonvarojen käytön lisäämisellä.

Tämän ristiriidan käsittely oli työryhmän keskustelun ydin. Suomalaiset osanottajat esittivät huolensa siitä, kuinka EU on perinteisesti antanut taloudellisille intresseille enemmän painoarvoa kuin esimerkiksi ympäristökysymyksille tai sosiaalisille teemoille. Tämän kuvion pelättiin toistuvan Pohjoisen ulottuvuuden osalta. Keskustelussa peräänkuulutettiin myös avoimuuden ja yleisen keskustelun tarvetta, sillä vaikka Pohjoinen ulottuvuus onkin Suomen näkyvin ulkopoliittinen ohjelma vuosiin, on keskustelu sen sisällöstä ollut Suomessa lähes olematonta. Pu-



hujat toivoivat myös, että Suomi käyttäisi EU:n puheenjohtajuuskauttaan avoimuuden ja demokrati-an lisäämiseen EU:n päätöksenteossa.

Siperialaiset osanottajat esittivät huolensa siitä, että usein heidän alueensa ulkopuolella kehitetyillä, hyvää tarkoittavilla suunnitelmilla on ollut huomattavia kielteisiä vaikutuksia, kun niitä on pyritty toteuttamaan käytännössä. Kuten eräs puhuja sanoi, tulos on usein sama kuin hyvää tarkoittava norsu tallustelisi posliinikaupassa. Toinen käytetty kielikuva oli "ilmaista juustoa on vain hiirenloukussa", jolla puhuja tahtoi tuoda esille sen, että heidän alueellaan toimivilla ulkopuolisilla on aina joku, yleensä taloudellinen, taka-ajatus. Kansalaisyhteiskunnan kehittämistä kannatettiin, mutta todettiin myös, että sitä ei voida pystyttää päivässä presidentin ukaasilla tai Brysselistä tulleella määräyksellä. Yhtenä ehdotuksena kansalaisyhteiskunnan edistämiseksi esitettiin käytännön, ruohonjuuritason avun antamista paikallisille yhteisöille. Toinen esiin noussut idea oli järjestää tapaaminen paikallisdemokratiasta ja luomuviljelystä.



# Alkuperäiskansat ja öljy -seminaarin osanottajien julkilausuma

Helsinki 5-7.2.99

Ottaen huomioon, että

- Uusiutumattomien luonnonvarojen kulutus on yksi suurimmista syistä maapallon ilmakemian lämpenemiseen
- Fossiilisten polttoaineiden käyttö on suurin syy ilman saastumiseen
- Öljyn ja kaasun etsiminen, poraus, kuljetus ja varastointi ovat vakava uhka kyseessä oleville paikallisille ympäristöille
- Näiden luonnonvarojen etsiminen ja hyväksikäyttö ovat suuri uhka niin alkuperäiskansojen ja muun paikallisen väestön terveydelle ja turvallisuudelle kuin kulttuurille ja sosiaaliselle hyvinvoinnille
- Yhä suurempi osuus uusiutumattomista polttoaineista on peräisin ekologisesti haavoittuvilta alueilta ja/tai alkuperäiskansojen mailta
- Ydinvoiman ja jokien patoamiseen perustuvan vesivoiman käytöllä on usein nämä samat kielteiset vaikutukset ympäristöön ja paikallisväestöön kuin fossiilisten polttoaineiden käytöllä

Me allekirjoittaneet tuomitsemme mitä voimakkaimmin sellaisten öljy-yhtiöiden kuin Shell, Lukoil ja Texaco toiminnan, joka vaarantaa alkuperäiskansojen ihmisoikeudet ja ympäristön;

Me allekirjoittaneet vetoamme

## 1. Maailman hallitukseen ja öljy-yhtiöihin

- a. Että ne luopuisivat uusien öljy- ja kaasuesiintymien käyttöön otosta antaen näin ihmiskunnalle mahdollisuuden arvioida uudelleen energiantuotannon ja -käytön kehitysnäkymiä;

## 2. Suomen hallitukseen ja muihin hallituksiin

- a. Että ne toimisivat tehokkaasti vähentääkseen uusiutumattomien polttoaineiden käyttöä

- b. Että ne politiikassaan ottaisivat huomioon öljyn- ja kaasun etsimisen ja tuotannon haitalliset seuraukset paikallisväestölle ja -ympäristölle erityisesti kehitettäessä Euroopan Unionin pohjoista ulottuvuutta
- c. Että ne lisäisivät tukeaan uhanalaisille kansoille kuten Kolumbian u'wille, Ecuadorin ja Nicaraguan alkuperäiskansoille, Nigerian ogoneille ja ijawelle sekä Venäjän hanteille, manseille ja nenetseille
- d. Että ne painostaisivat öljy- ja kaasuyhtiöitä, kuten osittain Suomen valtion omistamaa energiayhtiötä Fortumia, aktiivisesti vähentämään kielteisiä vaikutuksia toiminnassaan
- e. Että ne käyttäisivät poliittista vaikutusvaltaansa kansainvälisissä organisaatioissa, kuten EU:ssa, Euroopan jälleenkennus- ja kehityspankissa, Maailmanpankissa ja Yhdistyneissä kansakunnissa, edistääkseen ympäristön ja uhanalaisten kulttuurien suojelua;

## 3. Suomalaisiin ja muihin öljy- ja kaasuyhtiöihin

- a. Että ne pidättäytyisivät etsimästä öljyä ja kaasua sellaisilta alueilta, jotka ovat ekologisesti herkkiä tai joilla tällainen toiminta uhkaksi alkuperäiskansojen kulttuuria ja elämää
- b. Että ne pidättäytyisivät tukeasta taloudellisesti öljy- ja kaasuhankeista, jotka uhkaavat paikalliskulttuureja ja ympäristöä
- c. Että ne toden teolla pyrkisivät vähentämään uusiutumattomien polttoaineiden käyttöä
- d. Että ne arvioisivat kriittisesti tämän hetkiset hankkeensa ottaen huomioon niiden vaikutukset ympäristöön ja paikallisväestöön
- e. Että ne antaisivat kaiken tiedon hankkeistaan paikallisille ihmisille näiden omalla kielellä

- f. Että ne tekisivät koko teollisuuden kattavan säännösten, jossa otettaisiin huomioon ympäristön ja paikallisväestön tarpeet;

## 4. Suomen ja muiden maiden kansalaisiin

- a. Että he vähentäisivät uusiutumattomien polttoaineiden käyttöä
- b. Että he käyttäisivät valtaansa aktiivisina kansalaisina ja kuluttajina vähentääkseen sellaisten öljyn- ja kaasuntuotantoalueiden hyväksikäyttöä, jotka ovat ekologisesti herkkiä tai joilla asuu uhanalaisia kansoja
- c. Että he eivät kuluttaisi sellaisen öljy- ja kaasuyhtiöiden tuotteita, joiden tiedetään rikoneen yleisiä ihmisoikeuksia ja ihmisten oikeutta puhtaan ympäristöön.

*Lidija Okotetto*, poronhoitaja, Jamalin nenetsien autonominen piirikunta Länsi-Siperiassa

*Grigorij Anaguritshi*, kylähallinnon virkamies, Jamalin nenetsien autonominen piirikunta Länsi-Siperiassa

*Juri Aivaseda (Vella)*, runoilija, poroisäntä ja metsästäjä, Hantien ja mansien autonominen piirikunta Länsi-Siperiassa

*Jelena Aivaseda*, poroemäntä, Hantien ja mansien autonominen piirikunta Länsi-Siperiassa

*Agrafena Sopotshina*, kielitieteilijä, kirjailija ja porotilan emäntä, Hantien ja mansien autonominen piirikunta Länsi-Siperiassa

*Jeremei Aipin*, kirjailija, Hantien ja mansien autonominen piirikunta Länsi-Siperiassa

*Roberto Afanador Cobario*, u'wa-kansan presidentti, Kolumbia

*Arturo Yumbay Iligama*, alkuperäiskansojen järjestön CONAIE:n varapuheenjohtaja, Ecuador

*Charity Nenebari Ebeh*, ogonien naisjärjestön FOWA:n aktivisti, Nigeria

Lisäksi joukko suomalaisia allekirjoittajia, mm.:

*Ville-Veikko Hirvelä*, Emmaus-työntekijä

*Risto Isomäki*, Ympäristö ja kehitys ry:n sihteeri, kirjailija

*Malla Kantola*, Sadankomitean pääsihteeri

*Riikka Kämppi*, Kepan järjestöpäällikkö

*Jan Kunnas*, Maan ystävien puheenjohtaja

*Hanna Matinpuro*, Suomen luonnonsuojeluliiton kansainvälisten asioiden päällikkö

*Teemu Matinpuro*, Suomen Rauhanpuolustajien toiminnanjohtaja

*Simo Rajala*, Uusi Tuuli ry

*Tove Selin*, Aasian ystävät ry:n varapuheenjohtaja

*Olli Tammilehto*, seminaarin organisoiija, vapaa tut-

kija ja kirjoittaja

*Monica Ylikoski*, Uhanalaisten kansojen ja kulttuurien puolesta ry:n puheenjohtaja

---

## Linkkejä

*Lisätietoja öljystä ja alkupe-  
räiskansoista mm. seuraavista  
internetpaikoista:*

- **Drilling to the Ends of the Earth**  
([http://www.ran.org/oilreport/  
intro.html](http://www.ran.org/oilreport/intro.html))

- **Corporate Watch**  
(<http://www.corpwatch.org/>)

- **Oilwatch mexico**  
([http://www.laneta.apc.org/oilwatch/  
index.html](http://www.laneta.apc.org/oilwatch/index.html))

- **Project Underground**  
([www.moles.org/ProjectUnderground/  
index1.html](http://www.moles.org/ProjectUnderground/index1.html))

- **The World Bank and the G-7:  
Changing the Earth's Climate for  
Business**  
(<http://www.seen.org/wbkey.html>)

- **Oilwatch Europe**  
([http://antenna.nl/aseedeur/oilwatch/  
index.htm](http://antenna.nl/aseedeur/oilwatch/index.htm))

Erityisesti ogoneista:

- **Free Nigeria Campaign**  
(<http://www.essentialaction.org>)

- **MOSOP Canada**  
(<http://www.mosopcanada.org>)

Erityisesti u'wista:

- **U'wa Defense Project**  
([http://www.solcommunications.com/  
uwa.html](http://www.solcommunications.com/uwa.html))

- **Rainforest Action Network's U'wa  
Campaign**  
([http://www.ran.org/ran\\_campaigns/  
beyond\\_oil/oxy/index.html](http://www.ran.org/ran_campaigns/beyond_oil/oxy/index.html))

- **The Amazon Watch's pages** ([http://  
www.amazonwatch.org/uwa/](http://www.amazonwatch.org/uwa/))

Erityisesti quichuoista:

- **Quichuas Amazonicos**  
([http://abyayala.nativeweb.org/cultures/  
ecuador/quichua\\_am/](http://abyayala.nativeweb.org/cultures/ecuador/quichua_am/))

- **The Confederation of Indigenous  
Nationalities of Ecuador**  
(<http://conaie.nativeweb.org/brochure.html>)

- **Amazon Crude -valokuvanäyttely**  
([http://cybersites.net/~random/yanomami/  
photoexh.htm](http://cybersites.net/~random/yanomami/photoexh.htm))

Erityisesti hanteista ja nenetseistä:

- **Oil Development in the Khanty-Mansi  
Area**  
(<http://arcticcircle.uconn.edu/SEEJ/Khanty/>)

- **Yamal Peninsula's Contested Terrain**  
(<http://arcticcircle.uconn.edu/SEEJ/Yamal/>)

- **Tundra Nenets language**  
([http://www.helsinki.fi/~tasalmin/  
sketch.html](http://www.helsinki.fi/~tasalmin/sketch.html))

- **The World Bank and Russian Oil**

([http://www.globalpolicy.org/  
socecon/bwiwto/rusoil1.htm](http://www.globalpolicy.org/socecon/bwiwto/rusoil1.htm))

- **Tyumen Oblast: Exploitation of  
Oil and Natural Gas as a Threat to  
the Means of Subsistence of  
Indigenous People**  
([http://www.koeln-online.de/infoe/  
report.html](http://www.koeln-online.de/infoe/report.html))

- **The Endangered Uralic Peoples**  
(<http://www.suri.ee/eup/>)

- **Yugan Khanty threatened by oil  
industry expansion**  
(<http://www.suri.ee/khant.html>)

- **The Nenets and Khanty of Yamal  
Peninsula**  
([http://borealis.lib.uconn.edu/  
ArcticCircle/HistoryCulture/Russia/  
nenets.html](http://borealis.lib.uconn.edu/ArcticCircle/HistoryCulture/Russia/nenets.html))

- **Stephan Dudecks Sibirienfotos**  
tekstiä ja kuvia mm. Juri Vellan  
luota, ([http://userpage.fu-berlin.de/  
~nikodim/welcome.html](http://userpage.fu-berlin.de/~nikodim/welcome.html))

- **Arctic Monitoring and  
Assessment Programme**  
(<http://www.grida.no/amap>)



Tämä julkaisu on tulosta Alkuperäiskansat ja öljy -tapahtumasarjasta, joka järjestettiin Suomessa 1.-12.2.1999. Tapahtumia olivat organisoimassa Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan sukukansavaliokunta, Kansainvälinen vapaaehtoistyö, Kehitysyhteistyön Palvelukeskus, Varsinais-Suomen luontopiiri, M. A. Castrénin seura, Maan ystävät, PAND - Taiteilijat rauhan puolesta, Sadankomitea, Shell-boikottikampanja, Suomalais-ugrialaisten kansojen tiedotuskeskus - SURI (Viro), Suomen luonnonsuojeluliitto, Suomen Rauhanpuolustajat, Suomen Tinku, Suomi-Venäjä-seura, Turun Kansainvälinen kohtauspaikka, Uhanalaisten kansojen ja kulttuurien puolesta ry ja Visio sekä joukko yksityisiä kansalaisia.

ISBN 951-98239-1-3